

Universiteit
Leiden
The Netherlands

**The Niśvāsamukha, the Introductory book of the Niśvāsatattvasaṃhitā :
critical edition, with an introduction and annotated translation
appended by Śivadharmasaṅgraha 5-9**
Kafle, N.

Citation

Kafle, N. (2015, October 15). *The Niśvāsamukha, the Introductory book of the Niśvāsatattvasaṃhitā : critical edition, with an introduction and annotated translation appended by Śivadharmasaṅgraha 5-9*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/35808>

Version: Corrected Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/35808>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/35808> holds various files of this Leiden University dissertation

Author: Kafle, Nirajan

Title: The Niśvāsamukha, the introductory book of the Niśvāsatattvasaṃhitā : critical edition, with an introduction and annotated translation appended by Śivadharmasaṅgraha 5–9

Issue Date: 2015-10-15

निश्वासतत्त्वसंहितायां निश्वासमुखम्॥

रिचीक उवाच ।

गतो ऽहं पूर्वमाशयां पुष्पाणां समिधैस्तथा ।

अपूर्वन्दृष्टमाश्चर्यन्तन्दृष्ट्वा कौतुकान्वितः॥ 1:1॥

अष्टाशीतिसहस्राणि ऋषीणामूर्ध्वरेतसाम् ।

नैमिषारण्य ँ ँ ँ ँ ँ ँ ँ ँ ँ ँ ँ ँ ॥ 1:2॥

--- [-16-] --- ।

भ[2]गवन्सर्वमेतत्तु कथय मम पृच्छतः॥ 1:3॥

त्वं वेत्ता सर्वशास्त्राणां वेदानाञ्च विशेषतः ।

तेन पृच्छामि भगवन्त्येन वेत्सि मतङ्ग त्वम्॥ 1:4॥

मतङ्ग उवाच ।

1 The palm-leaf manuscript and apographs K and W begin with ॐ नमः शिवाय. Apograph T is available only from folio 2^r.

2 Cf. *Brahmāṇḍapurāṇa* 1:7:180ab, 1:21:170cd and *Viṣṇupurāṇa* 1:6:36ab:

अष्टाशीतिसहस्राणि ऋषीणामूर्ध्वरेतसाम् ।

1:1 पुष्पाणां समिधैस्तथा] conj.; पुष्पा णा समिधैस्तथा N; पुष्पाणि समिधैस्तथा K; पुष्पाणा समि - स्तथा W 1:1 तन्दृष्ट्वा] N; तदृष्ट्वा KW 1:2 °सहस्राणि ऋषी°] K; सहस्राणामृषी° NW 1:2 मूर्ध्वरेतसाम्] KW; मू ँ रेत ँ म् N 1:3 भगवन्सर्वमेतत्तु] em.; --- वन्सर्वमेतत्तु] N; □ व सर्वमेतत्तु K; □ ण्वत्सर्वमेतत्तु W 1:4 वेदानाञ्च] conj.; देवानाञ्च NKW

शृणु वत्स समासेन प्रवक्ष्यामि तवाखिलम् ।
नैमिषे वसमानैस्तु श्रुतं ((स)) --- [-5-] --- ॥ 1:5 ॥

--- [-16-] --- ।

--- [-8-] नैमि [3] षारण्यवासिभिः ॥ 1:6 ॥

तत्रैव दीक्षितो ब्रह्मा केशवश्च रिचीकक ।
कौतूहलान्वितास्सर्वे विस्मयं परमङ्गताः ॥ 1:7 ॥

परस्परं वदन्त्येवं सर्वशास्त्रविशारदाः ।
कथम्दीक्षां प्रपद्येत मुक्त्वा वेदोक्तमागमम् ॥ 1:8 ॥

न हि वेदात्परञ्चान्यद्योग --- [-6-] --- ।

--- [-13-] --- [4] [[प]] द्यते ॥ 1:9 ॥

साङ्ख्ययोगस्य वेत्तासौ कथं विष्णुश्च दीक्षितः ।
तं श्रुत्वा आगताः सर्वे ऋषयः संशितव्रताः ॥ 1:10 ॥

ते दृष्ट्वा त्वयि मायान्तादेवदारुवनं वनम् ।
प्रविष्टास्तत्र ते सर्वे ब्रह्माविष्णुमहेश्वराः ॥ 1:11 ॥

समुदायेन पश्यामो दीक्षा --- [-6-] --- ।

--- [-16-] --- ॥ 1:12 ॥

--- [-4-] --- [5] ततस्ते तु ब्रह्माविष्णुमहेश्वराः ।

स्वस्थानन्तु गताः सर्वे आज्ञान्दत्त्वा तु नन्दिने ॥ 1:13 ॥

त्वमनुग्रहकर्ता तु ऋषीणां सर्वप्राणिनाम् ।
देव्यायास्तु तथा पूर्वमधिकारस्समर्पितः ॥ 1:14 ॥

दी --- [-15-] --- ।

1:6 नैमिषारण्य°] *em.*; --- रण्य° NW; □ षा रण्य° K 1:7 रिचीकक] *em.*; रि-
चीककः NKW 1:8 दीक्षां] *conj.*; दीक्षा NKW 1:9 °द्योग] NK; °द्योगी न W
1:9 पद्यते] N(?); पमते K; □ते W 1:10 संशित] *em.*; सस्मित NKW 1:11 ब्रह्मा-
विष्णुमहेश्वराः] *conj.*; ब्रह्माविष्णुर्महेश्वराः NW; ब्रह्माविष्णुमहेश्वराः K 1:12 समुदायेन
पश्यामो] N; सम्प्रदायेन पश्यामो K; समुदायेन यस्यायो W 1:13 ब्रह्मा°] NW;
ब्रह्मा° K 1:15 दी] NW; □ K

--- [-16-] --- ॥ 1:15 ॥

--- [-16-] --- ।

[6] अस्माकं कथय सर्वं ब्रह्माविष्णू तु दीक्षितौ ॥ 1:16 ॥

यथा ते सर्वशास्त्राणां दीक्षाज्ञानस्य वेदकौ ।

तथा कथय सर्वन्तु सर्वज्ञ नन्दिकेश्वर ।

((एवं ते)) --- [-13-] --- ॥ 1:17 ॥

रिचीक उवाच ।

[2^r] ((कथं व)) क्ता भवेत्तेषाम्भगवान्नन्दिकेश्वरः ।

दीक्षितास्तु कथन्ते तु शास्त्रे ऽस्मिञ्छिवसन्मते ॥ 1:18 ॥

मतङ्ग उ ।

ते स्तुन्वन्ति यथा नन्दिं दीक्षाज्ञानस्य चार्त्थिनः ।

तथा वक्ष्यामि विप्रेन्द्र शृणुष्वेकमनाधुना ॥ 1:19 ॥

देवदारुवने रम्ये --- [-8-] --- ।

--- [-16-] --- ॥ 1:20 ॥

[2] [[सु]]((महा)) तप रुद्रांश सर्वज्ञ शिवतेजसा ।

16 This long gap is due to considerable damage to the end of the fifth as well as the beginning of the sixth line.

17 W, which always faithfully copies the manuscript, hints only at the loss of two *pādas* of a verse. We have accepted this since in other cases too, the last line does not run right up to the end of the leaf of the manuscript.

20 Cf. *Guhyasūtra* 16:1-2b:

देवदारुवने रम्ये ऋषयः संशितव्रताः ।

नन्दीशमुपसंगम्य प्रणिपत्य मुहुर्मुहुः ॥

ऊचुस्ते ऋषयः सर्वे स्तुत्वा नन्दिं शिवात्मजम् ।

1:16 कथय सर्व] K; कथय सर्व्व N; कथयः सर्व W 1:17 सर्वज्ञ नन्दिकेश्वर] N; सर्वज्ञ नन्दिकेश्वरः K; सर्वज्ञो नन्दिकेश्वरः W 1:18 रिचीक उवाच] *conj.*; *om.* NKW 1:18 कथं वक्ता भवेत्तेषाम्] *em.*; --- क्त भवेत्तेषाम् N; स भवेत्तेषां K; कथं वक्ता सवेत्तेषान् W 1:18 °सन्मते] *conj.*; °सम्मते NKW 1:19 तथा] NK; तेषां W 1:21 सुमहातप] *em.*; ---तप N; सुमहांतप K; ॥महातप W

देव्याशङ्करसंवादं श्रुतम्पूर्वन्त्वयानघ ॥ 1:21 ॥

संसारोच्छित्तिकरणं सर्वज्ञानामृतोत्तमम् ।

दीक्षामात्रेण कथितं शिवेनाशिवहारिणा ॥ 1:22 ॥

त्वत्प्रसादाद्यथा सर्वे मुच्यन्ते ऋषिसत्तमाः ।

तथा कुरु [[प्रसा]]दा वा कु? --- [-7-] --- ॥ 1:23 ॥

--- [-13-] --- [3] रूपिणे ।

नमस्ते शूलहस्ताय त्र्यक्षाय ऋषिसम्भवे ॥ 1:24 ॥

तपःखेदितगात्राय उद्धरस्व प्रसादतः ।

नान्यस्त्राता भवेद्देव त्वदृते नन्दिकेश्वर ॥ 1:25 ॥

नन्दिकेश्वर उवाच ।

शृण्वन्तु ऋषयस्सर्वे पञ्चधा यत्प्रकीर्तितम् ।

लौकिकं वैदिकञ्चैव तथाध्यात्मिकमेव च ॥ 1:26 ॥

अ[[तिमार्गं च मन्त्राख्यं]] --- [-8-] --- ।

दीक्षिता न[4]न्दिना सर्वे निर्व्राणे योजिताः परे ॥ 1:27 ॥

विद्याभिकाङ्क्षिणश्चान्ये विद्यायां ते तु योजिताः ।

दीक्षयित्वा यथान्यायम्प्रवक्तुमुपचक्रमे ॥ 1:28 ॥

महादेव्या यथा पृष्टस्सर्व्वदुःखहरो हरः ।

तथा वक्ष्यामि विप्रेन्द्राः प्रणिपत्य शिवं शुचिः ॥ 1:29 ॥

27 Cf. *Pūrvakāmika* 1:17c-1:18b:

लौकिकं वैदिकं चैव तथाध्यात्मिकमेव च ।

अतिमार्गं च मन्त्राख्यं तन्त्रमेतदनेकधा ॥

1:21 पूर्वन्त्वयानघ] NK; पूर्व -योनघ W 1:22 °ज्ञानामृतोत्तमम्] *em.*; °ज्ञानामृतो-
तमम् NW; °ज्ञानामृतोपमम् K 1:23 त्वत्प्रसादाद्] K; त्वत्प्रसादा NW 1:23 प्रसादा
वा कु] *conj.*; --- दा वा कु? N; प्रसादा □ K; -दा वा □ W 1:24 °रूपिणे]
K; ---पिणे N; रूपिणां W 1:24 ऋषिसम्भवे] N; ऋषिसम्भवे K; ऋषिसम्भव W
1:25 प्रसादतः] KW; प्रसादत N 1:27 अतिमार्गं च मन्त्राख्यं] *em.*; अ--- N; अ-
तिमार्गश्च मन्त्राख्यं K; अतोमार्गश्च मन्त्राख्य W 1:27 दीक्षिता नन्दिना] *conj.*; ---
न्दिना NKW 1:29 हरः] K; हः NW

प्रणम्य शिरसा देवञ्चन्द्रार्द्धकृतशेख [(((रम्)))] ।
मूर्ध्नि कृत्वाञ्जलिं भक्त्या स्तोत्रमेवमु [5] दीरयेत् ॥ 1:30 ॥

सगणाय नमस्तुभ्यं सपत्नीक नमो ऽस्तु ते ।
सदाशिव नमस्ते ऽस्तु परमात्म शिवे नमः ॥ 1:31 ॥

क्षितिर्द्वारयते लोकांल्लोकाः क्षितिमयाः स्मृताः ।

32 Cf. *Prayogamañjarī* 1:18ff:

तानष्टमूर्तिरथ मूर्तिपांश्च सङ्कल्प्य संपूज्य यथाक्रमेण ।
मन्त्रैरमीभिः प्रणिपत्य पूर्वं सन्तोषयेदंशुकभूषणाद्यैः ॥ 18 ॥
क्षितिर्वै धार्यते लोकान् लोकाः क्षितिमयाः स्मृताः ।
सर्वगं क्षितिरूपं ते क्षितिमूर्ते नमोस्तु ते ॥ 19 ॥
अग्निर्वै धार्यते लोकान् लोकाश्चाग्निमयाः स्मृताः ।
सर्वगश्चाग्निरूपं ते अग्निमूर्ते नमोस्तु ते ॥ 20 ॥
यज्ञो वै धार्यते लोकान् लोका यज्ञमयाः स्मृताः ।
सर्वगं यज्ञरूपं ते यज्ञमूर्ते नमोस्तु ते ॥ 21 ॥
सूर्यो धारयते लोकान् लोकाः सूर्यमयाः स्मृताः ।
सर्वगं सूर्यरूपं ते सूर्यमूर्ते नमोस्तु ते ॥ 22 ॥
जलं वै धार्यते लोकान् लोका जलमयाः स्मृताः ।
सर्वगं जलरूपं ते जलमूर्ते नमोस्तु ते ॥ 23 ॥
वायुर्वै धार्यते लोकान् लोका वायुमयाः स्मृताः ।
सर्वगं वायुरूपं ते वायुमूर्ते नमोस्तु ते ॥ 24 ॥
सोमो धारयते लोकान् लोकाः सोममयाः स्मृताः ।
सर्वगं सोमरूपं ते सोममूर्ते नमोस्तु ते ॥ 25 ॥
आकाशो धार्यते लोकान् लोका आकाशमयाः स्मृताः ।
आकाशं सर्वगं रूपं मूर्त्याकाश नमोस्तु ते ॥ 26 ॥
क्षमाग्निनयजमानार्कवारीरणनिशाकराः ।
व्योमान्ता मूर्तयो ह्येता निर्दिष्टास्त्रिजगत्पतेः ॥ 27 ॥
शर्वो रुद्रः पशुपतिरीशानो भव एव च ।
तथैवोग्रो महादेवो भीमान्ता मूर्तिपाः स्मृताः ॥ 28 ॥

1:30 °शेखरम्] K; °शेख--- N; °शेषरम् W 1:30 मूर्ध्नि कृत्वाञ्जलिं भक्त्या स्तोत्रमे-
वमुदीरयेत्] conj.; --- येत् N; मूर्ध्नि कृ ऽ दीरयेत् KW 1:31 °स्तु] K; °तु NW
1:31 शिवे नमः] em.; शिवे नमः N; शिव नमः KW 1:32 लोकांल्लोकाः क्षितिमयाः]
K; लोकांल्लोकाः क्षितिमयाः N^{pe}W; लोकांल्लोकाः क्षितिमया N^{ac}

सर्वगं क्षितिरूपन्तु क्षितिमूर्तिं नमो ऽस्तु ते ॥ 1:32 ॥

जलन्धारयते लोकांल्लोका जलमयाः स्मृ [(((ताः)))] ।

[[सर्वगं ज]]लरूपन्तु जलमूर्तिं नमो ऽस्तु ते ॥ 1:33 ॥

[[वायुर्धारयते लोकां [6]ल्लोका वायुमयाः स्मृ]]ताः ।

सर्वगं वायुरूपन्तु वायुमूर्तिं नमोऽस्तु ते ॥ 1:34 ॥

अग्निर्धारयते लोकांल्लोका अग्निमयाः स्मृताः ।

सर्वगमग्निरूपं तु अग्निमूर्तिं नमो ऽस्तु ते ॥ 1:35 ॥

आत्मा यजति यज्ञानि लोका यज्ञमयाः स्मृ [(((ताः)))] ।

[[(((सर्वगं यज्ञरूपं तु यज्ञमूर्तिं नमो ऽस्तु ते)))] ॥ 1:36 ॥

[[आकाशं धारयते लोकांल्लोका [2^v] व्योममयाः स्मृताः ॥]]

आकाशं सर्वगं रूपं मूर्त्या [(((काशं नमो ऽस्तु)))] ते ॥ 1:37 ॥

सोमो धारयते लोकांल्लोकाः सोममयाः स्मृताः ।

सर्वगं सोमरूपं तु सोममूर्तिं नमो ऽस्तु ते ॥ 1:38 ॥

सू [(((यो धारयते लोकांल्लोकाः सूर्यमयाः स्मृताः ।

सर्वगं सूर्यरूपं तु सूर्यमूर्तिं नमो ऽस्तु ते)))] ॥ 1:39 ॥

1:32 क्षितिमूर्तिं नमो] N; क्षितिमूर्तिर्नमो KW 1:33 लोकांल्लोका जलमयाः स्मृताः] K; लोकांल्लोका जलमया स्मृ--- N; लोकांल्लोका जलमया स्मृताः W 1:33 सर्वगं जलरूपन्तु जलमूर्तिं नमो ऽस्तु ते] *em.*; सर्वगं जलरूपन्तु जलमूर्तिर् नमो ऽस्तु ते] K; ---लरूपन्तु जल--- N; □ शं जलरूपं तु जल □ W 1:34 वायुर्धारयते लोकांल्लोका वायुमयाः स्मृताः] K; ---ताः N; □ स्मृताः W 1:34 वायुमूर्तिं नमोऽस्तु ते] W; वायुमूर्तिं नमोस् --- N; वायुमूर्तिर् नमोऽस्तु ते K 1:35 लोकांल्लोका] K; लोकांल्लोका NW 1:35 अग्निमूर्तिं] NW; अग्निमूर्तिर् K 1:36 स्मृताः] KW; स्मृ --- N 1:36 सर्वगं यज्ञरूपं तु यज्ञमूर्तिं नमो ऽस्तु ते] W; --- N; सर्वगं यज्ञरूपं तु यज्ञमूर्तिर्नमो ऽस्तु ते K 1:37 आकाशं धारयते लोकांल्लोका व्योममयाः स्मृताः] K; --- N; आकाश W 1:37 आकाशं सर्वगं रूपं मूर्त्याकाश] K; आकाशं सर्वगं रूपम्मूर्त्या $\simeq \simeq$ N (tops missing in N); काशं आकाशं सर्वगं रूपम्मूर्त्याकाशं W 1:38 लोकांल्लोकाः सोममयाः] K; लोकांल्लोका सोमयाः N; लोकांल्लोका सोममयाः W 1:38 सर्वगं सोमरूपं तु सोममूर्तिं नमो ऽस्तु ते] N; सर्वगं सोमरूपं तु सोममूर्तिर् नमो ऽस्तु ते K; सर्वगसोमरूपं तु सोममूर्तिं नमो ऽस्तु ते W 1:39 लोकांल्लोकाः सूर्यमयाः] K; --- लोका सूर्य म --- N; लोकांल्लोकाः W 1:39 सर्वगं] K; --- N; सर्वग W 1:39 सूर्यमूर्तिं] *em.*; --- N; सूर्यमूर्तिर् K; सूर्यरूप W

अष्टमूर्ति --- [-12-] --- ।

[2] [(((अने))) न सत्यवाक्येन संसारादुद्धरस्व माम् ॥ 1:40 ॥

अष्टमूर्तिमिदं स्तोत्रं यः पठेत्सततं शुचिः ।

सर्वपापविनिर्मुक्तः शिवसायोज्यताम्रजेत् ॥ 1:41 ॥

देव्युवाच ।

अनादिनिधनो देवो ह्यजमक्षरमव्ययः ।

सर्वगस्सर्वरूपो ऽसि सर्वज्ञश्चैककारणः ॥ 1:42 ॥

स्रष्टा धर्ता च हर्ता च परमेष्ठी महे [(((श्वरः)))] ।

--- [-11-] --- [3] [[ग]]तिरुत्तमा ॥ 1:43 ॥

त्वामाश्रित्य गतास्सर्वे सिद्धिमृषिसुरासुराः ।

नागगन्धर्वयक्षाश्च पिशाचाप्सरराक्षसाः ॥ 1:44 ॥

त्वत्प्रसादाद्वरं लब्ध्वा क्रीडन्ते च गतिङ्गताः ।

अपुनर्भवनिर्वाणं यद्गत्वा न निवर्तते ॥ 1:45 ॥

अहं हि शोकसंतप्तान्दृष्ट्वा लोकान्सुपीडितान् ।

पश्यामि परिवर्तन्तं [(((कालचक्रं सुदा))) रुणम्] ॥ 1:46 ॥

--- [-3-] --- देव देवेश लोकानुग्रहकारणात् ।

यथा मुच्यन्ति ते मर्त्या जन्ममृत्युजरादिभिः ॥ 1:47 ॥

क्षुत्तृष्णाशीततोष्णेन कामक्रोधभयेन च ।

इष्टानां विप्रयोगैश्च सर्वरोगसमावृताः ॥ 1:48 ॥

1:40 अष्टमूर्ति] conj.; --- N; अष्टम् K; अष्टसू; W 1:40 माम्] NK; मा W
1:41 स्तोत्रं] KW; स्त्रोत्रं N 1:41 सायोज्यताम्] NW; सायुज्यता K 1:42 देवो
ह्यजमक्षर] NK; वा ऽजमक्षर W 1:43 स्रष्टा धर्ता च] conj.; स्रष्टा --- N; स्रष्टा
पाता च K; स्रष्टा कर्ता च W 1:43 परमेष्ठी] conj.; परमिष्ठो NK; परमिष्टा W
1:44 त्वामाश्रित्य] K; त्वमाशृत्य NW 1:46 सुपीडितान्] N; प्रपीडितान् K; अपी-
डितान् W 1:46 परिवर्तन्तम्] conj.; परिवर्तन्त ऽ N; परिवर्तन्ते K; परिवर्तन्तु
W 1:47 देवदेवेश] conj.; ---देवेश N; केनोपायेन देवेश K; वदेवस W 1:48 क्षु-
त्तृष्णाशीततोष्णेन] N; क्षुत्तृष्णाशीततोष्णेन K; क्षुत्तृष्णाशीततोष्णान W 1:48 इष्टानां
विप्रयोगैश्च] conj.; इष्टानां विप्रियैर्न्नित्यं NKW

अनाथाशरणा देव दम्भमायासमन्विताः ।

परहिंसारता दुष्टा त्राहि तान्परमेश्वर ॥ 1:49 ॥

कथमेते दुराचाराः शुद्ध्यन्ते --- [-5-] --- ।

[5] [[येनो]] पायेन देवेश तदुपायं वदस्व मे ॥ 1:50 ॥

ईश्वर उवाच ।

पञ्च स्रोता मया ख्याता लोकानां हितकाम्यया ।

तान्प्रवक्ष्यामि सर्वास्तु शृणुष्ववहिता प्रिये ॥ 1:51 ॥

स्वर्गापवर्गहेतोश्च तन्निबोध यथार्थतः ।

लौकिकं सम्प्रवक्ष्यामि येन स्वर्गं व्रजन्ति ते ॥ 1:52 ॥

कूपवापीगृहोद्यान --- [-8-] --- ।

--- [-12-] --- [6]थ मण्डपाः ।

दानतीर्थोपवासानि व्रतानि नियमानि च ॥ 1:53 ॥

भक्ष्याभक्ष्यपरीहारञ्चपहोमन्तथार्चनम् ।

जलाग्निभृगुपातो हि तथानशनमेव च ॥ 1:54 ॥

विद्यमाननिवृत्तिश्च गुरुवृद्धाभिपूजनम् ।

लौकिकं कथितं ह्येतद्वैदिकञ्चातुरा [[((श्रमम्))]] ॥ 1:55 ॥

--- [-16-] --- ।

--- [-6-] --- । [3^r] [(((प्रोक्ता)))] लोकातीता महाव्रताः ।

मन्त्राख्याश्च तथा शैवा अतो ऽन्ये कुपथे स्थिताः ॥ 1:56 ॥

देव्युवाच ।

1:49 दम्भमायासमन्विताः] K; दम्भमायास --- न्विताः N; द -मायास - स्थिताः W 1:49 दुष्टा] NK^{ac}W; दुष्टा+:+ K 1:49 तान्] em.; मां NKW 1:50 कथमेते दुराचाराः शुद्ध्यन्ते] conj.; --- N; कथमेते दुराचारा □ K; कथमेते दुराचारा मुद्ध □ W 1:50 येनोपायेन] K; ---पायेन N; □खोगेयेन W? 1:51 उवाच] K; उ NW 1:51 शृणुष्ववहिता प्रिये] N; शृणुष्ववहिता प्रिये K; शृणुष्ववेहिता प्रिय W 1:52 लौकिकं] K; लौकिकं NW 1:53 कूपवापीगृहोद्यान] conj. Sanderson; कूपवा ≡ गृहाहो --- N; □ K; कुप □ मालयान W 1:53 थ मण्डपाः] W; --- मण्डपाः N; □ था K 1:54 °अनशनम्] NK; °अनसनम् W 1:55 चातुराश्रमम्] K; चातुरा--- N; चान्तराश्रमम् W 1:56 कुपथे] NW; कुपथि K

पञ्च स्रोतास्त्वया देव सूचिता न तु वर्णिताः ।
तांस्तु विस्तरतो मे ऽद्य प्रसादाद्वक्तुमर्हसि ॥ 1:57 ॥

ईश्वर उवाच ।

उत्पानं कुरुते यस्तु पापात्मा दुष्टचेतसः ।
स विधूय --- पितृभिस्सह मोदते ॥ 1:58 ॥

«पुष्करिण्याश्च यः कर्ता »दिवं व्रजेद्वि[2] कल्मषः ।
कुलैस्तु सप्तभिर्युक्तो यावत्कीर्त्तिर्न नश्यते ॥ 1:59 ॥

गृहन्द्रव्यसमोपेतङ्कृत्वा विप्राय यो ददेत् ।
तस्य हेममयन्दिव्यङ्गहं स्वर्गे प्रजायते ॥ 1:60 ॥

उद्यानङ्कुरुते यस्तु देवदेवस्य चालये ।
तस्य पुण्यफलं यत्तत्पुष्पे पुष्पे निबोध मे ॥ 1:61 ॥

दशसौवर्णिकं पुष्पं माला लक्षणे संमिता ।
कोटिर्माला «शतेनाहुरनन्तं लिंग»पू[3] रणे ॥ 1:62 ॥

एवङ्कुर्वन्ति ये नित्यन्ते गणा मम चाक्षयाः ।
न तेषाम्मर्त्यभावो ऽस्ति कल्पकोटिशतैरपि ॥ 1:63 ॥

58 *Niśvāsamukha* 1:58–1:63 is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 5:15–5:20.

1:57 त्वया] NW; च या K 1:57 तांस्तु] NW; तास्तु K 1:58 उवाच] K; उ NW 1:58 उत्पानं कुरुते यस्तु] NK^{ac}; उद्यानं कुरुते यस्तु K^{pc}; उत्पानं कुरुते यस्तु W; उदपानं तु यः कुर्यात् *ŚiDhaSaṅ* 1:58 पापात्मा] KW, *ŚiDhaSaṅ*; --- पात्मा N 1:58 स विधूय] conj.; स विधू --- NKW; विधूय पापसंघातं *ŚiDhaSaṅ* 1:58 पितृभिस्सह मोदते] W, *ŚiDhaSaṅ*; --- NK 1:59 पुष्करिण्याश्च यः कर्ता] *ŚiDhaSaṅ*; --- NKW 1:59 दिवं व्रजेद्विकल्मषः] conj.; --- कल्मषः NK; □ कल्मषः W; मोदते दिवि शक्रवत् *ŚiDhaSaṅ* 1:59 कुलैस्तु] NW; कुलैश्च K*ŚiDhaSaṅ* 1:59 नश्यते] NKW; नश्यति *ŚiDhaSaṅ* 1:60 कृत्वा विप्राय यो ददेत्] NKW; दद्याद्विप्राय यो नरः *ŚiDhaSaṅ* 1:61 चालये] NKW; मंदिरे *ŚiDhaSaṅ* 1:61 पुण्यफलं यत्तत्] NKW; तस्य दानफलं यत्तत् *ŚiDhaSaṅ* 1:61 पुष्पे पुष्पे] KW, *ŚiDhaSaṅ*; --- ०ष्पे पुष्पे N 1:62 दशसौवर्णिकं] *ŚiDhaSaṅ*; लससौवर्णिकं N; लसत्सौवर्णिकं K; लससौवर्णिकं W 1:62 माला लक्षणे संमिता] KW, *ŚiDhaSaṅ*; माला लक्षे --- N 1:62 कोटिर्मालाशतेनाहुरनन्तं लिंगपूरणे] *ŚiDhaSaṅ*; --- रणे N; कोटि □रणे K; कोटिमाला □रणे W 1:63 भावो ऽस्ति] NKW; भावो हि *ŚiDhaSaṅ*

एवं श्रुतम्मया पूर्वन्देव्यां कथयतो हरात् ।
तत्सर्व्वङ्कथितन्तुभ्यं यत्फलं लिङ्गपूरणे ॥ 1:64 ॥

ऋषय ऊचुः ।

पृच्छन्ति ऋषयो भीतास्संसारभयपीडिताः ।
तुष्यते च कथन्देव अर्चितस्य च «किं फलम्» ॥ 1:65 ॥

«क्षीराज्यदधि[4] तोयेन स्नापितस्य च किम्फलम् ।
पुष्पाणाञ्चैव सर्व्वेषां गन्धधूपस्य किं फलम् ॥ 1:66 ॥

वस्त्रालङ्कारनैवेद्यध्वजादर्शवितानकैः ।
दीपच्छत्रफलं ब्रूहि गोजाविमहिषीषु च ॥ 1:67 ॥

अश्वदन्तिप्रदानस्य दासीदासस्य यत्फलम् ।
सन्मार्जने फलं किं स्यात्तथा चैवोपलेपने ॥ 1:68 ॥

गीतनृत्यफलं ब्रूहि तन्त्री«वाद्यफलञ्च यत्» ।
[5] जागरस्य फलं ब्रूहि कृष्णाष्टमिचतुर्दशी ॥ 1:69 ॥

उपवासस्य यत्पुण्यं देवदेवाश्रितस्य च ।

64 Cf. *Śivadharmasaṅgraha* 5:134ab: श्रुतमेतत् मया विप्रा देव्यै कथयतो हरात् ।

65 *Niśvāsamukha* 1:65–1:87 is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 5:21–5:43.

1:64 °पूरणे] conj. Sanderson; °पूजने NKW 1:65 पृच्छन्ति] KW, *ŚiDhaSañ*; प-
च्छन्ति W 1:65 °पीडिताः] NKW; °विह्वलाः *ŚiDhaSañ* 1:65 अर्चितस्य च किं
फलम्] *ŚiDhaSañ*; --- N; अर्चितस्य च दा □ K; अर्चितस्य च प □ W 1:66 क्षी-
राज्यदधितोयेन] *ŚiDhaSañ*; --- तोयेन N; (पञ्चगव्येन) तोयेन K; □ धितोयेन W
1:66 च] K, *ŚiDhaSañ*; om. NW 1:66 गन्धधूपस्य] K, *ŚiDhaSañ*; गन्धाधूपस्य
NW 1:67 °वेद्य°] KW; °वेद्ये N; °वेद्यैर् *ŚiDhaSañ* 1:67 दीपच्छत्रफलं ब्रूहि गो-
जावि°] K; दीपच्छत्रफलं ब्रूहि गैजावि° NW; किं फलं च्छत्रदीपैश्च गवादि° *ŚiDhaSañ*
1:68 अश्वदन्तिप्रदानस्य] NKW; अजवारणदानस्य *ŚiDhaSañ* 1:69 गीतनृत्यफलं ब्रू-
हि] KW, *ŚiDhaSañ*; गीतनृत्य --- N 1:69 तन्त्रीवाद्यफलञ्च यत्] *ŚiDhaSañ*; ---
N; तन्त्री □ K; तन्त्र □ W 1:69 जागरस्य फलं ब्रूहि कृष्णाष्टमिचतुर्दशी] em.; ---
रस्य फलं ब्रूहि कृष्णाष्टमिचतुर्दशी N; □ रस्य फलं ब्रूहि कृष्णाष्टमीचतुर्दशी K; जागर-
स्य फलं ब्रूहि कृष्णाष्टमिचतुर्दशी W कृष्णाष्टम्यां चतुर्दश्यां जागरस्य फलं वद *ŚiDhaSañ*
1:70 °श्रितस्य च] K; °श्रुतस्य च NW; °श्रितस्य तु *ŚiDhaSañ*

एतत्सर्वं समाख्याहि उपसन्नाः स्म ते वयम् ॥ 1:70 ॥

नन्दीश उ ।

शतं सन्मार्जने पुण्यं सहस्रमुपलेपने ।

निष्काणाम्प्राप्त्याच्चैव शिवभक्तिसमन्वितः ॥ 1:71 ॥

उपलिप्य शिवागारं शुचिभूत्वा समाहितः ।

«अर्चयेत्सततं देवं» [6] शिवदीक्षाविवर्जितः ॥ 1:72 ॥

पत्रपुष्पफलैश्चैव दधिक्षीरघृतादिभिः ।

पवित्रैर्भक्तिपूतैश्च यः पूजयति नित्यशः ॥ 1:73 ॥

वस्त्रनैवेद्यच्छत्रैश्च ध्वजादर्शवितानकैः ।

घण्टाचामरदामैश्च अलंकारोदकेन च ॥ 1:74 ॥

«सुवर्णमणिवस्त्रैश्च गन्धधूपोपलेपनैः ।

गीतवादित्रनृतैश्च हुडुङ्कारस्तवेन च ॥ 1:75 ॥

[3^v] वक्ष्यामि सर्वमेवन्तु »अपरिज्ञातकारणे ।

केवलां भक्तिमापन्नाः शृणुध्वं पूजनात्फलम् ॥ 1:76 ॥

1:70 उपसन्नाः स्म] *ŚiDhaSañ*; उपसन्ना स्मस् N; उपसन्ना स्म KW 1:71 नन्दीश उ] NKW; नन्दिकेश्वर उवाच *ŚiDhaSañ* 1:71 पुण्यं] NKW; दानं *ŚiDhaSañ* 1:71 निष्काणां प्राप्त्याच्चैव] NW; निष्काणं प्राप्नुयादेव K; निष्काणां प्राप्नुयात्पुण्यं *ŚiDhaSañ* 1:71 भक्तिसमन्वितः] KW; भक्ति --- N; भक्त्या समन्वितः *ŚiDhaSañ* 1:72 उपलिप्य शिवागारं शुचिभूत्वा समाहितः] K; --- N; □ लिप्य शिवागारं शुचिभूत्वा समाहितः W; उपलिप्य शिवागारं शुचीभूय समाहितः *ŚiDhaSañ* 1:72 अर्चयेत्सततं देवं] *ŚiDhaSañ*; --- NKW 1:72 शिवदीक्षाविवर्जितः] W; --- f = = र्जितः N; सर्वदीक्षादिवर्जितः K; ज्ञानदीक्षाविवर्जितः *ŚiDhaSañ* 1:73 पवित्रैर्भक्तिपूतैश्च] NKW; विचित्रैर्भक्तिपूतैश्च *ŚiDhaSañ* 1:74 वस्त्र°] NKW; यस्तु *ŚiDhaSañ* 1:74 दामैश्च अलंकारोदकेन च] KW; दामैश्च --- N; दानेन अलङ्कारौदनेन वा *ŚiDhaSañ* 1:75 सुवर्णमणिवस्त्रैश्च गन्धधूपोपलेपनैः ।] *ŚiDhaSañ*; --- NKW 1:75 गीतवादित्रनृतैश्च हुडुङ्कारस्तवेन च] *ŚiDhaSañ*; --- NKW 1:76 वक्ष्यामि सर्वमेवन्तु] *ŚiDhaSañ*; --- N; □ त्र K; □ तन्तु W 1:76 अपरिज्ञातकारणे] KW *ŚiDhaSañ*; --- ज्ञातकारणे N 1:76 केवलां भक्तिमापन्नाः] conj.; केवला भक्तिमापन्ना N; केवलां भक्तिमापन्न K; वला भक्तिमापन्नो W; केवलम्भक्तिमापन्ने *ŚiDhaSañ* 1:76 शृणुध्वं पूजनात्फलम्] conj.; शृणु व? पूजना फ = म् N; शृणुध्वं पूजनात्फलम् K; शृणुध्वं पूजनां फलम् W; शृणुध्वं पूजने फलम् *ŚiDhaSañ*

तोयेन स्नापयेल्लिङ्गं गन्धदिग्धेन चैव हि ।
एकरात्रेण मुच्यन्ते मानसात्किल्बिषान्नराः ॥ 1:77 ॥

दशरात्रात्कायिकेन महापापेन पक्षतः ।
मासेन स्वर्गमाप्नोति अब्दाद्गणेश्वरीं गतिम् ॥ 1:78 ॥

त्र्यब्देन पितृतां याति पञ्चभिः कुलमुद्धरे [2] त् ।
द्विषट्कादीशसायोज्यं यावज्जीवं शिवम्ब्रजेत् ॥ 1:79 ॥

सुदध्ना स्नापयेल्लिङ्गङ्कृष्णाष्टमिचतुर्दशी ।
यावज्जीवकृतात्पापान्मुच्यते नात्र संशयः ॥ 1:80 ॥

सततं स्नापयेद्यस्तु मासमेकं शुचिर्नरः ।
प्रत्यहं क्रतुमाप्नोति भिन्ने देहे शिवालयम् ॥ 1:81 ॥

षण्मासं स्नापयेद्यस्तु स गणश्चोत्तमो भवेत् ।
«अब्दस्रानेन» [3] पितरस्तस्य यान्ति शिवालयम् ॥ 1:82 ॥

त्र्यब्देन रुद्रसायोज्यं द्वादशाब्दैः स्वकङ्कुलम् ।
घृतेन स्नापयेल्लिङ्गमेकाहं यदि मानवः ॥ 1:83 ॥

1:77 तोयेन स्नापयेल्लिङ्गं .. कुलमुद्धरेत्] N, *ŚiDhaSañ*; --- K; तोयेन स्नापयेल्लिङ्गं गन्ध-
दि = न च हि W 1:77 एकरात्रेण मुच्यन्ते मानसात्किल्बिषान्नराः] *ŚiDhaSañ*; ---
NK; एकरात्रेण मुच्यन्ते मानसा W 1:79 त्र्यब्देन पितृतां याति पञ्चभिः कुलमुद्धरेत्]
ŚiDhaSañ; --- त् NK; □ द्धरेत् W 1:79 द्विषट्कादीशसायोज्यं] NK; द्विषट्कादिस-
सायोज्यं W; द्विषट्कैरीशसायोज्यं *ŚiDhaSañ* 1:79 ब्रजेत्] NKW; विशेत् *ŚiDhaSañ*
1:80 सुदध्ना स्नापयेल्लिङ्गङ्कृष्णाष्टमिचतुर्दशी] em.; सुदध्ना स्नापयेल्लिङ्गङ्कृष्णाष्टमिचतुर्दशीम्
N; सुदध्ना स्नापयेल्लिङ्गङ्कृष्णाष्टमीचतुर्दशीम् K; सुदध्ना स्नापयेल्लिङ्गङ्कृष्णाष्टमिचतुर्दशीम् W;
कृष्णाष्टम्याश्चतुर्दश्यां यो दध्ना स्नापयेच्छिवम् *ŚiDhaSañ* 1:80 °कृतात्पापान्मु°] NKW;
°कृतैः पापैर्मु° *ŚiDhaSañ* 1:81 सततं] NKW; प्रत्यहं *ŚiDhaSañ* 1:81 प्रत्यहं क्र-
तुमाप्नोति भिन्ने देहे शिवालयम्] KW; प्रत्य = = = = ति भि =--- N; क्रतूनां
फलमाप्नोति भिन्ने देहे सुरालयम् *ŚiDhaSañ* 1:82 षण्मासं स्नापयेद्यस्तु] *ŚiDhaSañ*;
--- N; षण्मासं स्नापये यस्तु K; षण्मास स्नापयेद्यस्तु W 1:82 स गणश्चोत्तमो भवेत्]
conj.; --- N; स गणश्चो □ KW; सुराणां चोत्तमो भवेत् *ŚiDhaSañ* 1:82 अब्दस्रानेन]
ŚiDhaSañ; --- NK; □ नेन W 1:82 शिवालयम्] NKW; सुरालयम् *ŚiDhaSañ*
1:83 °सायोज्यं] K *ŚiDhaSañ*; °सायोज्य NW 1:83 स्वकङ्कुलम्] NKW; कुलैः
स्वयम् *ŚiDhaSañ* 1:83 °काहं यदि] NW; °काहमपि K*ŚiDhaSañ*

दग्ध्वा तु सर्वपापानि अश्वमेधफलं लभेत् ।
दशरात्रात्स्वर्गगतिर्मासाद्गणेश्वरीङ्गतिम् ॥ 1:84 ॥

नरकस्थाश्च पितर उद्धृतास्तु न संशयः ।
षण्मासं «स्नापयेद्यस्तु नित्यं चाभग्न» [4] योगतः ॥ 1:85 ॥

तस्यापि पितरो यान्ति नित्यं गणेश्वरीङ्गतिम् ।
द्विरब्देनैव सायोज्यं गच्छते पितृभिस्सह ॥ 1:86 ॥

घृतस्नानात्परन्नास्ति योद्धरेत्कुलसप्तकम् ।
त्रिनेत्राः शूलहस्ताश्च वृषाङ्गाश्चन्द्रशेखराः ॥ 1:87 ॥

क्षीरेण स्नापयेद्विङ्गं कृष्णाष्टमिचतुर्दशी ।
यावज्जीवकृतात्पापान्मुच्यते नात्र संशयः ॥ 1:88 ॥

[5] मासैकं [(((स्नाप)))] येद्यस्तु सर्वपापसमन्वितः ।
मुच्यते तैस्तु पापैस्तु शिवसायोज्यतां व्रजेत् ॥ 1:89 ॥

षण्मासान्स्नापयेद्यस्तु स गणश्चोत्तमो भवेत् ।
अब्दस्नानेन तस्यैव उद्धरेत्कुलसप्तकम् ॥ 1:90 ॥

त्र्यब्देन रुद्रसायोज्यम् †उद्धरेण शिवात्मकम्† ।
द्वादशाब्दान्स्त्रयेद्यस्तु सततं भक्तिसंयुतः ॥ 1:91 ॥

1:84 °मेधफलं लभेत्] NKW; °मेधमवाप्नुयात् *ŚiDhaSañ* 1:84 स्वर्गगतिर्मा°] NW (unmetrical); स्वर्गतिं मा° K (unmetrical); स्वर्गगतिम् *ŚiDhaSañ* 1:85 नरक-
स्थाश्च पितर उद्धृतास्तु न संशयः] NW; नरकस्थास्तु पितर उद्धृतास्तु न संशयः K;
पितृन्नरकगर्तस्थानुद्धरत्यविकल्पतः *ŚiDhaSañ* 1:85 षण्मासं स्नापयेद्यस्तु नित्यं चा-
भग्नयोगतः] *ŚiDhaSañ*; --- योगतः N; षण्मासं †योगतः KW 1:86 सायोज्यं]
NKW; सायुज्यं *ŚiDhaSañ* 1:86 गच्छते] NKW; व्रजन्ति *ŚiDhaSañ* 1:87 यो-
द्धरेत्कु°] NKW; उद्धरेत्कु° *ŚiDhaSañ* 1:87 त्रिनेत्राः] K, *ŚiDhaSañ*; त्रिनेत्रा NW
1:88 क्षीरेण स्नापयेद्विङ्गं कृष्णाष्टमिचतुर्दशी] N; क्षीरेण स्नापयेद्विङ्गं कृष्णाष्टमीचतुर्दशी
K; क्षीरेण स्नापयेद्विङ्गं कृष्णाष्टमिचतुर्दशी W 1:88 यावज्जीवकृतात्पापान्मुच्यते ना-
त्र संशयः] KW; यावज्जीवकृतात्पापान्मु --- N 1:89 मासैकं] *conj.*; --- NKW
1:90 षण्मासान्] N; षण्मासात् KW 1:91 स्त्रयेद्यस्तु] NK; स्तुपेद्यस्तु W

कुलकोटिशतं साग्रं नरकात्तारयिष्य [6]ति ।
क्षीरस्नानफलं ह्येतद्वृत्तस्नानोपरि स्थितम् ॥ 1:92 ॥

मधुना स्नापयेद्विष्णुऋणाष्टमिचतुर्दशी ।
राजसूयस्य यज्ञस्य फलं प्राप्नोति मानवः ॥ 1:93 ॥

प्रत्यहम्फलमाप्नोति अब्देनैव गणेश्वरः ।
पञ्चाब्देनैव सायोज्यं गच्छते पितृभिः सह ॥ 1:94 ॥

[[[(पञ्चगव्येन स्नानं तु प्रत्यहम्)]]] --- ।
[4^r] «न तस्य दृश्यते चान्तं देवलोकञ्च »गच्छति ॥ 1:95 ॥

संवत्सरेण शुद्धात्मा शिवसायोज्यतां व्रजेत् ।
वर्षद्वयेन पितरः सप्त चैवोद्धृताः स्मृताः ॥ 1:96 ॥

गन्धैश्च लेपयेद्विष्णुन्दिव्यैश्चैव सुगन्धकैः ।

92 Cf. *Niśvāsakārika* (T. 127, p. 298 and T. 17, p. 252):

कुलकोटिशतं साग्रं नरकात्तारयिष्यति ।

93 *Niśvāsamukha* 1:93a-1:98b is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 5:44c-5:49.

93 Cf. *Mahābhārata* 3:82:113ef, *Saromāhātmya* of the *Vāmanapurāṇa* 13:34cd, *Śi-DhaSaṅ* 5:45ab and *Umāmaheśvarasaṃvāda* 21.33cd:

राजसूयस्य यज्ञस्य फलं प्राप्नोति मानवः ।

1:92 कुलकोटिशतं साग्रं नरकात्तारयिष्यति] conj.; कु --- ति N; कुलकोटिशतै (युक्त)
□ K; कुलकोटिसत स □ f -ष्यति W 1:93 मधुना स्नापयेद्विष्णुऋणाष्टमिचतुर्दशी]
NW; मधुना स्नापयेद्विष्णुऋणाष्टमीचतुर्दशी K; ऋणाष्टम्यां चतुर्दश्यां मधुना स्नापयेच्छि-
वम् *ŚiDhaSaṅ* 1:94 फलमाप्नोति अब्देनैव] NKW; स्नापयेद्यस्तु वर्षेणैव *ŚiDhaSaṅ*
1:94 पञ्चाब्देनैव सायोज्यं गच्छते पितृभिः सह] conj.; पञ्चाब्देनैव सायोज्यं गच्छते
पितृ --- NKW; पञ्चाब्देन तु सायोज्यं प्रयाति पितृसंयुतः *ŚiDhaSaṅ* 1:95 (पञ्चग-
व्येन स्नानं तु प्रत्यहम्] KW; --- N; प्रत्यहं पञ्चगव्येन यः शिवं स्नापयेन्नरः *ŚiDhaSaṅ*
1:95 कारयेन्नरः] *ŚiDhaSaṅ*; --- NKW 1:95 न तस्य दृश्यते चान्तं देवलोकञ्च ग-
च्छति] *ŚiDhaSaṅ*; --- ति N; □ K; स गच्छति W 1:96 संवत्सरेण शुद्धात्मा]
ŚiDhaSaṅ; सम्बत्सरेण = द्धामा N; संवत्सरेण □ K; □ W 1:96 सायोज्यतां] N
ŚiDhaSaṅ; सायोज्यतां K; सायोज्य सो W 1:96 वर्षद्वयेन पितरः सप्त चैवोद्धृताः
स्मृताः] NKW; द्विवर्षेण पितृन्सप्त समुद्धृत्य शिवं व्रजेत् *ŚiDhaSaṅ* 1:97 लेपयेद्विष्णुं
NKW; स्नापयेद्विष्णुं *ŚiDhaSaṅ* 1:97 सुगन्धकैः] NKW; सुगन्धिभिः *ŚiDhaSaṅ*

वाजपेयस्य यज्ञस्य फलम्प्राप्नोति मानवः ॥ 1:97 ॥

कर्पूरव्यतिमिश्रेण चन्दनेन «तु लेपयेत्» ।

[2] अश्वमेधफलञ्चैव दशरात्रेण प्राप्नुयात् ॥ 1:98 ॥

मासेन गणतां याति अब्दात्सायोज्यमाप्नुयात् ।

अभग्नयोगो यो दद्यात्प्रत्यहं लिङ्गलेपनम् ॥ 1:99 ॥

पितरस्तस्य ते सर्वे गतिं यास्यन्ति चोत्तमाम् ।

गुग्गुलुन्दहते यस्तु देवदेवस्य सन्निधौ ॥ 1:100 ॥

सकृद्धूपेन प्राप्नोति अग्निष्टोमस्य यत्फलम् ।

सततं दहते यस्तु «धूपं गुग्गुलु» [3] मुत्तमम् ॥ 1:101 ॥

मासेनैकेन प्राप्नोति ऋतूनां शतमेव तु ।

षण्मासन्तन्दहेद्यस्तु स गणश्चोत्तमो भवेत् ॥ 1:102 ॥

न तस्य सम्भवो मर्त्ये पितृभिस्सह मोदते ।

अब्दमेकन्दहेद्यस्तु शुचिर्भूत्वा दिने दिने ॥ 1:103 ॥

स्वकुलञ्चोद्धृतन्तेन शिवभक्तेन धीमता ।

वस्त्रध्वजवितानं वा यो दद्याल्लिङ्गसन्निधौ ॥ 1:104 ॥

98 *Niśvāsamukha* 1:98c–1:100b is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 5:50c–5:52b.

100 *Niśvāsamukha* 1:100c–1:107b is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 5:55–5:61

1:98 कर्पूरव्यतिमिश्रेण] K, *ŚiDhaSaṅ*; कर्पूरव्यति --- N; कर्पूर □ W 1:98 तु लेप-
येत्] *ŚiDhaSaṅ*; --- NKW 1:98 दशरात्रेण प्राप्नुयात्] NKW; दशरात्रेण चाप्नुयात्
ŚiDhaSaṅ 1:100 ते सर्वे] NK; ते सर्वे W; सर्वे ते *ŚiDhaSaṅ* 1:100 गुग्गुलुन्द-
हते यस्तु देवदेवस्य सन्निधौ] NKW; एकाहं दहते यस्तु देवदेवस्य सन्निधौ *ŚiDhaSaṅ*
1:101 सकृद्धूपेन प्राप्नोति अग्निष्टोमस्य यत् फलम्] NK; सकृद्धूपेन प्राप्नोति अग्निष्टो-
मस्य यत् फलम् W; सर्वपापविशुद्धात्मा अग्निष्टोममवाप्नुयात् *ŚiDhaSaṅ* 1:101 सततं
दहते यस्तु] K; --- N; सततं दहते □ W; भक्तिमान् प्रदहेद्यस्तु *ŚiDhaSaṅ* 1:101 धूपं
गुग्गुलुमुत्तमम्] *ŚiDhaSaṅ*; --- मुत्तमम् NKW 1:102 मासेनैकेन प्राप्नोति] NKW;
मासेनैकेन समाप्नोति *ŚiDhaSaṅ* 1:102 ऋतूनां शतमेव तु] NK; कुहूनां शतमेव तु
W; ऋतूनां शतमुत्तमम् *ŚiDhaSaṅ* 1:102 षण्मासन्तन्] NKW; वर्षमेकन् *ŚiDhaSaṅ*
1:103 अब्दमेकन्दहेद्यस्तु शुचिर्भूत्वा] NKW; द्वाब्दं दहति यो देवि शुचीभूय *ŚiDhaSaṅ*

स लभेत्परमैश्वर्यं जायते चोत्त[4]मे कुले ।
 सकृदानफलं ह्येतद्विस्त्रिधा गतिरुत्तमा ॥ 1:105 ॥
 प्राप्नुयान्मानवः शीघ्रं सोमलोकन्न संशयः ।
 शतसाहस्रदानेन गतिर्गणेश्वरी भवेत् ॥ 1:106 ॥
 पितृभिस्संयुतश्चैव लक्षदानान्न संशयः ।
 घण्टां हेममयाङ्कृत्वा यो ददाति शिवस्य तु ॥ 1:107 ॥
 तेन पुण्यफलेनैव शिवलोके महीयते ।
 रौप्यान्ताम्रान्तथा कांस्यां रै[5]त्यां वा त्रापुषामपि ॥ 1:108 ॥
 मृन्मयां वा तथा कुर्यात्सुलोलां सुस्वरां पुनः ।
 शिवागारे तु यो दद्यात्स सर्वः स्वर्गगोचरः ॥ 1:109 ॥
 स्वर्गलोकात्परिभ्रष्टो जायते पृथिवीपतिः ।
 श्वेतं रक्तं तथा पीतङ्कृष्णं वा चामरन्ददेत् ॥ 1:110 ॥
 हेमदण्डन्तु रौप्यं वा रैत्यन्त्रापुषमेव वा ।
 ईदृशञ्चामरं दत्वा रुद्रलोके [[((महीयते ॥ 1:111 ॥
 रुद्रलोका)]]][6]त्परिभ्रष्टो वायुलोकमु [[((पाग)]]] तः ।
 वायुलोकात्परिभ्रष्टो वह्निर्लोकमुपागतः ॥ 1:112 ॥
 वह्निर्लोकात्परिभ्रष्टो जायते पृथिवीपतिः ।
 ब्राह्मणो राज्यसम्पन्नो विद्वांश्च ज्ञानपारगः ॥ 1:113 ॥

1:105 स लभेत् परमैश्वर्यं जायते चोत्तमे] conj.; स लभेत्प --- मे N; स लभेत्पर-
 मैश्व □ मे K; स लभेत्परमैश्वर्य □ मे W; लभते परमैश्वर्यं जायते चोत्तमे ŚiDhaSai
 1:105 ह्येतद्विस्त्रिधा] K; ह्येतद्विस्तृधा NW; हि तद्विस्त्रिधा ŚiDhaSai 1:106 मा-
 नवः] K ŚiDhaSai; मानव NW 1:107 संयुतश्चैव] NKW; संयुतं चैव ŚiDhaSai
 1:107 हेममयां] NW; हेममयीं K 1:108 रौप्यान् ताम्रान् तथा कांस्यां रैत्यां वा त्रा-
 पुषामपि] conj.; रौ --- त्यां वा त्रापुसानपि N; रौप्यान् ताम्रान् तथा □ वा त्रापुसानपि
 K; रूप्यान् न्त्यां वा त्रापुसानपि W 1:109 सुलोलां सुस्वरां] conj.; सुलोलां सुस्वरान्
 N; सुलोलान् सुस्वरान् K; सुलालां सुस्वरान् W 1:110 परिभ्रष्टो] NK; परिभ्रष्टा W
 1:110 ददेत्] NW; ददत् K 1:111 °दण्डं K; °दण्डान् NW 1:112 परिभ्रष्टो] NK;
 परिभ्रष्टा W 1:112 परिभ्रष्टो] NK; परिभ्रष्टा W 1:113 परिभ्रष्टो] NK; परिभ्रष्टा
 W 1:113 ज्ञानपारगः] NW; वेदपारगः K

तेन पुण्यफलेनैव सर्वमेतद्वेदिह ।
मेखलां कटिसूत्रञ्च यो दद्याल्लिङ्गमूर्धनि ॥ 1:114 ॥

चतुस्सागरसंयुक्तपृथिव्या भवतीश्वरः ।
[4^v] मुकुटङ्कुण्डलञ्चैव चित्रपट्टप्रदायिनः ॥ 1:115 ॥

सकलान्तु महीम्भुङ्गे अङ्गाभरणदायकः ।
मुखकोशे तथैवेह पट्टे प्रादेशिको नृपः ॥ 1:116 ॥

विचित्रैश्चित्रभोगानि निःसपत्नानि भुञ्जते ।
पुनः पुनश्च यो [[द]]द्याद्रत्नाभरणभूषणम् ॥ 1:117 ॥

गाणापत्यमवाप्नोति अक्षयं ध्रुवमव्ययम् ।
मुक्तिमण्डपदानेन भक्त्या तु यो ऽर्च[2]येच्छिवम् ॥ 1:118 ॥

न तस्य पुनरावृत्तिर्गणश्चैवोत्तमो भवेत् ।
रोचनाङ्कुङ्कुमञ्चैव लिङ्गस्योपरि यो नरः ॥ 1:119 ॥

प्रत्यहं लेपनन्दद्यात्स विद्याधरतां व्रजेत् ।
द्वादशाब्देन गणतां कर्प्पूरागरुलेपनैः ॥ 1:120 ॥

114 *Niśvāsamukha* 1:114c-1:124b is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 5:62a-5:71.

1:115 चतुस्सागरसंयुक्तपृथिव्या भवतीश्वरः] *conj.*; चतुस्सा --- N; चतुस्सागरसंयु-
क्ता पृथिव्या भवतीश्वरः K; चतुस्स □ तां □ W; चतुःसागरपर्यन्तक्षमायास्तु स भ-
वेन्नृपः *ŚiDhaSaṅ* 1:115 मुकुटङ्कु°] K, *ŚiDhaSaṅ*; ≡ कुटङ्कु° N; मुकुटाङ्कु° W
1:115 चित्रपट्टप्रदायिनः] NW; चित्रपट्टं प्रदायिनः K; चित्रपट्टकदायकः *ŚiDhaSaṅ*
1:116 °दायकः] NKW; °दानतः *ŚiDhaSaṅ* 1:116 पट्टे प्रादेशिको नृपः] N; य-
ष्टा प्रादेशिको नरः K; प - प्रादेशिको नृपः W; पट्टात् प्रादेशिको नृपः *ŚiDhaSaṅ*
1:117 विचित्रैश्चित्रभोगानि निःसपत्नानि भुञ्जते] K; विचित्रैश्चित्र --- N; विचित्रैश्चित्र-
सागानि निःसपत्नानि भुञ्जते W; चित्रके चित्रभोगानि निस्सपत्नमवाप्नुयात् *ŚiDhaSaṅ*
1:117 दद्याद्रत्नाभरणभूषणम्] *ŚiDhaSaṅ*; ≡ द्याद्रत्नाभरणभूषणम् N; दद्याद्रव्याभरण-
भूषणम् K; दद्याद्रत्नारुणभूषणम् W 1:118 गाणापत्यमवाप्नोति] NW *ŚiDhaSaṅ*;
गाणपत्यमवाप्नोति K 1:118 अक्षयं ध्रुवमव्ययम्] NK; अक्षय ध्रुवमव्ययम् W; अक्षयं
परमं ध्रुवम् *ŚiDhaSaṅ* 1:118 मुक्तिमण्डपदानेन भक्त्या तु यो ऽर्चयेच्छिवम्] *conj.*; म
--- येच्छिवम् N; म □ यमदामेन □ येच्छिवम् KW; मुक्तिमण्डपिकां भक्त्या दत्वा यो
ऽर्चयते शिवम् *ŚiDhaSaṅ* 1:120 विद्याधरतां] NW, *ŚiDhaSaṅ*; विद्याधरता K

कटकेयूरदानेन आधिपत्यं मनोमतम् ।
प्राप्नुवन्ति नरा लोके शिवभक्तिपरायणाः ॥ 1:121 ॥

[[[(रत्नदा)]]] --- [-3-] --- [3] कन्तु यो ददाति शिवस्य तु ।
दशसौवर्णिकं पुष्पन्निर्गन्धञ्चैव यद्वेत् ॥ 1:122 ॥

शतसाहस्रिका माला अनन्तं लिङ्गपूरणे ।
निर्गन्धकुसुमैरेष विधिः ख्यातो द्विजोत्तमाः ॥ 1:123 ॥

शोभनैर्दिव्यगन्धाद्यैः शृणु तस्यापि यत्फलम् ।
एकपुष्पप्रदानेन अशीतिकल्पकोटयः ॥ 1:124 ॥

दुर्गतौ नाभिजायेत लिङ्गार्चायास्तु तत्फलम् ।
[4] अकामादर्चिते लिङ्गे ह्येतदुक्तम्महत्फलम् ॥ 1:125 ॥

कामेनाभ्यर्च्यमानस्य शृणु तस्यापि यत्फलम् ।
बुकस्य करवीरस्य अर्क्षस्योन्मत्तकस्य च ॥ 1:126 ॥

124 Cf. *Śivadharmasaṅgraha* 5:72:

एकपुष्पप्रदानेन लिंगेषु प्रतिमासु वा ।
अशीतिकल्पकोटीनां दुर्गतिं न नरो व्रजेत् ॥

125 *Niśvāsamukha* 1:125c–1:127b is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 5:76–5:77.

126 Cf. *Skandapurāṇa* 28:32c–33b:

1:121 मनोमतम्] NKW; महेच्छताम् *ŚiDhaSaṅ* 1:121 °परायणाः] KW, *ŚiDhaSaṅ*; परा --- N 1:122 --- कन्तु] NW; □ न्तु K; रत्नदानानि दिव्यानि *ŚiDhaSaṅ* 1:122 ददाति] KW, *ŚiDhaSaṅ*; दंदाति N 1:122 दशसौवर्णिकं पुष्पन्निर्गन्धञ्चैव यद्वेत्] N; दशसौवर्णिकं पुष्पं निर्गन्धं चैव यद्वेत् K; दससौवर्णिकं पुष्पन्निर्गन्धं चैव यत् भवेत् W; दशसौवर्णिकं पुष्पं निर्गन्धं यदि भाविनि *ŚiDhaSaṅ* 1:123 निर्गन्धकुसुमैरेष विधिः] N^{pe}K; निर्गन्धकुसुमैरेष विधि N^{ac}W; निर्गन्धकुसुमस्यायं विधिः *ŚiDhaSaṅ* 1:124 शोभनैर्दिव्यगन्धाद्यैः] *ŚiDhaSaṅ*; शोभने दिव्यगन्धाद्यैः NK; सोभने दिव्यगन्धाद्यैः W 1:124 शृणु तस्यापि] NKW; शृणु तत्र तु *ŚiDhaSaṅ* 1:125 लिङ्गार्चायास्तु तत्फलम्] conj.; --- N; लिङ्गार्चायास्तु □ K; लिङ्गार्चायास्तु तत्फ(?) W 1:125 अकामादर्चिते लिङ्गे ह्येतदुक्तम्महत्फलम्] N; अकामादर्चिते लिङ्गे ह्येतदुक्तम्महत्फलम् K; अकामादर्चिते लिङ्गे ह्येतदुक्तम्महत्फलम् W; अकामाभ्यर्चिते लिङ्गे एतदुक्तं मया फलम् *ŚiDhaSaṅ* 1:126 बुकस्य करवीरस्य अर्क्षस्योन्मत्तकस्य च] NKW; अर्क्षस्य करवीरस्य बुकस्योन्मत्तकस्य च *ŚiDhaSaṅ*

चतुर्णां पुष्पजातीनां सर्वमाघ्राति शङ्करः ।
बुकेन वरदो देवः करवीरैर्द्धनप्रदः ॥ 1:127 ॥

अर्द्धेण प्रियमन्विच्छन्मोक्षं धुत्तूरकेण तु ।
नीलोत्पलैर्भूः ([वेद्योगी]) [5] यो ऽर्चयेद्विष्णुमुत्तमम् ॥ 1:128 ॥

पद्मेन तु तथा राज्यं पुण्डरीकैश्च चक्रिणः ।
चम्पकैस्सर्वकामानि पुन्नागैर्नागकेशरैः ॥ 1:129 ॥

ईप्सितांलभते कामांस्तथा केसरदामकैः ।
मन्त्रसिद्धिमवाप्नोति बृहत्यागस्तिपुष्पकैः ॥ 1:130 ॥

यो ऽर्चयेत्परमेशानं सिद्धकेन समाहितः ।
सर्वकामानवाप्नोति यो ऽर्चयेद्गन्धपुष्पकैः ॥ 1:131 ॥

[6] «कुब्जकैर्विपुलो लाभः» सौभाग्याय च वारुणी ।
कन्याकामस्तु जातीभिर्यो ऽर्चयेत्परमेश्वरम् ॥ 1:132 ॥

स लभेदुत्तमां कन्यां षण्मासेन न संशयः ।

चतुर्णां पुष्पजातीनां गन्धमाघ्राति शंकरः ॥
अर्कस्य करवीरस्य बिल्वस्य च बुकस्य च ।

127 *Niśvāsasamukha* 1:127c-1:154 is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 5:83a-5:110b.

1:127 चतुर्णाम्] NW *ŚiDhaSaṅ*; चतुर्णां K 1:127 सर्वमाघ्राति शङ्करः] NK; सर्वमा-
घ्राति शंकरः W; गन्धं जिघ्रति शंकरः *ŚiDhaSaṅ* 1:128 प्रियमन्विच्छन्] conj.; प्रिय-
मन्विच्छम् N; प्रियमवीक्ष K; प्रियमस्थिच्छम् W; श्रियमाप्नोति *ŚiDhaSaṅ* 1:128 धु-
त्तूर°] N, *ŚiDhaSaṅ*; धत्तूर° K; धत्तूर° W 1:128 भवेद्योगी] KW; भ --- N;
भवेद्योगी *ŚiDhaSaṅ* 1:128 यो ऽर्चयेद्विष्णुमुत्तमम्] *ŚiDhaSaṅ*; --- ङ्गमुत्तमम् NK; यो
□ ङ्गमुत्तमम् W 1:129 पद्मेन तु तथा राज्यं] NK; पद्मेन तु तथा राज्यां W; रक्ताब्जैः
प्राप्तुयाद्राज्यं *ŚiDhaSaṅ* 1:129 चक्रिणः] NKW; चक्रिणम् *ŚiDhaSaṅ* 1:129 नागके-
सरैः] N, *ŚiDhaSaṅ*; नागकेशरैः KW 1:130 ईप्सितांलभते] K, *ŚiDhaSaṅ*; ईप्सितां
लभते NW 1:130 केसर°] N; केशर° KW *ŚiDhaSaṅ* 1:131 सिद्धकेन समाहितः]
NKW; सिद्धकेन तथैव हि *ŚiDhaSaṅ* 1:131 यो ऽर्चयेद्गन्धपुष्पकैः] KW, *ŚiDhaSaṅ*; यो
ऽर्चये --- N 1:132 कुब्जकैर्विपुलो लाभः] *ŚiDhaSaṅ*; --- NKW 1:132 सौभाग्याय च
वारुणी] W, *ŚiDhaSaṅ*; --- ग्याय च वारुणी N; □ य च वारुणी K 1:133 लभेदुत्तमां]
NKW; लभेदुत्तमां *ŚiDhaSaṅ*

मल्लिकैर्ज्ञानकामाय अर्चयन्त्यो महेश्वरम् ॥ 1:133 ॥

लभेत परमज्ज्ञानं संसारभयनाशनम् ।

पुत्रकामाय कुन्दैस्तु «अर्चयीत शुचिर्नरः» ॥ 1:134 ॥

«लभते बहुपुत्रत्वं धनवन्तश्चिरायुषम्» ।

[5^r] आरोग्यं कुशपुष्पैस्तु अशोकैः प्रियसङ्गमम् ॥ 1:135 ॥

कर्णिकारैर्द्धनं विन्द्याद्वश्यार्थे द्रोणपुष्पिका ।

कदम्बेनार्चयेल्लिंगं सततन्नियतव्रतः ॥ 1:136 ॥

शत्रूणां वशकामाय नित्यमेव प्रदापयेत् ।

नश्यन्ति व्याधयस्तस्य यो ऽर्चयेद«रिमुस्तकैः» ॥ 1:137 ॥

«सिंदुवारस्य पुष्पेण बद्धो मुच्येत बन्धनात् » ।

[2] अङ्कोटकाश्च निर्गन्धाः कृष्णाश्चैव तु ये स्मृताः ॥ 1:138 ॥

तान्पुष्पाञ्छत्रुनाशाय देवदेवाय कल्पयेत् ।

पीतकानि तु पुष्पाणि पुष्ट्यर्थे विजयाय च ॥ 1:139 ॥

1:133 मल्लिकैर्ज्ञानकामाय] NK; मल्लिकैर्ज्ञानकोमाय W; मल्लिका ज्ञानकामाय *ŚiDhaSañ* 1:133 अर्चयन्त्यो] N; अर्चयेद्यो KW *ŚiDhaSañ* 1:134 लभेत] NW; लभते K; लभन्ते *ŚiDhaSañ* 1:134 कुन्दैस्तु अर्चयीत शुचिर्नरः] *ŚiDhaSañ*; कुन्दै --- NK; कुन्दैस्तु □ W 1:135 लभते बहुपुत्रत्वं धनवन्तश्चिरायुषम्] *ŚiDhaSañ*; -- - NKW 1:135 आरोग्यं कुशपुष्पैस्तु] K, *ŚiDhaSañ*; --- कुशपुष्पैस्तु N; आरोग्यं कुशपुष्पं तु W 1:136 कर्णिकारैर्द्धनं विन्द्याद्वश्यार्थे द्रोणपुष्पिका] N, *ŚiDhaSañ*; कर्णिकारैर्द्धनं विन्द्याद्वश्यार्थे द्रोणपुष्पिका K; कर्णिकारै - न विन्द्याद्वश्यार्थे द्रोणपुष्पिका W 1:136 कदम्बेनार्चयेल्लिंगं] KW, *ŚiDhaSañ*; यदम्बेनार्चयेल्लिङ्गं N 1:137 शत्रूणां वशकामाय नित्यमेव] W, *ŚiDhaSañ*; शत्रूणां वशकामाय नित्यमेव N; शत्रूणां वस-कामाय नित्यमेकं K 1:137 नश्यन्ति व्याधयस्तस्य यो ऽर्चयेदरिमुस्तकैः] *ŚiDhaSañ*; नश्यन्ति --- N; नश्यन्ति व्याधयस्तस्य यो ऽर्चयेद □ K; नश्यन्ति व्याधयस्तस्य यो ऽर्चयेदति □ W 1:138 सिंदुवारस्य पुष्पेण बद्धो मुच्येत बन्धनात्] *ŚiDhaSañ*; --- NKW 1:138 अङ्कोटकाश्च निर्गन्धाः कृष्णाश्चैव तु ये स्मृताः] conj.; --- काश्च निर्गन्धाः कृष्णाश्चैव तु ये स्मृताः NK; □ ज(?)काश्च निर्गत्वा कृष्णाश्चैव तु ये स्मृताः W; अंकोटासितवर्णानि निर्गन्धिकुसुमानि च *ŚiDhaSañ* 1:139 तान् पुष्पाञ्छत्रुनाशाय] NKW; तानि शत्रुविनाशाय *ŚiDhaSañ* 1:139 पीतकानि तु पुष्पाणि पुष्ट्यर्थे विजयाय च] NKW; पीतकानि तु पुष्ट्यर्थे पुष्पाणि विजयाय च *ŚiDhaSañ*

नित्यमेवन्तु यो दद्यात्सर्वकामानवाप्नुयात् ।
सौगन्धिकाद्या जलजा वश्यार्थे तु प्रकल्पयेत् ॥ 1:140 ॥

नीलरक्तानि पुष्पाणि नित्याकर्षकराणि तु ।
सर्वकामप्रदो बिल्वो [3] दारिद्रस्य प्रणाशकः ॥ 1:141 ॥

बिल्वपत्रात्परन्नास्ति येन तुष्यति शङ्करः ।
जयार्थे दमनकं स्याद्यो ऽर्चयेत्परमेश्वरम् ॥ 1:142 ॥

निर्जिताः शत्रवस्तेन यो ऽर्चयेत वृषध्वजम् ।
मरुवः सर्वसौख्यानि जम्बुतः सर्वकामदः ॥ 1:143 ॥

तिलको धनकामाय गोकामाय च आंकुली ।
सौभाग्यदश्च तगरः किंकिराटश्च कामदः ॥ 1:144 ॥

[4] आरोग्यञ्च धनञ्चैव प्रियङ्गुञ्चैव ईप्सितम् ।
शालः प्रियङ्करञ्चैव किंशुको ह्यायुवर्द्धनः ॥ 1:145 ॥

1:140 नित्यमेवन्तु यो दद्यात् सर्वकामानवाप्नुयात्] NW; नित्यमेव तु यो दद्यात् सर्वका-
मानवाप्नुयान् KŚiDhaSañ 1:140 सौगन्धिकाद्या जलजा वश्यार्थे] NW; सौगन्धिकाद्या
जलजा वस्यार्थे K; जलजानि तु पुष्पाणि वश्यार्थे ŚiDhaSañ 1:141 नीलरक्तानि पुष्पा-
णि] K; --- N; नीलरक्तानि पुष्पानि W; नीलरक्तानि यो दद्यात् ŚiDhaSañ 1:141 नि-
त्याकर्षकराणि तु] conj.; ---क(?)ष(?) N; □ K; नित्याकय □ W; तानि वश्यकराणि
तु ŚiDhaSañ 1:141 सर्वकामप्रदो बिल्वो] conj.; --- N; □ KW; सर्वकामप्रदं बिल्वं
ŚiDhaSañ 1:141 दारिद्रस्य प्रणाशकः] NK; दारिद्रस्य प्रणाशकः W; दारिद्रभय-
नाशनम् ŚiDhaSañ 1:142 जयार्थे दमनकं स्याद्] conj.; जयार्थे मदनकं स्याद् N;
जयार्थे मदनकं स्यात् K; जर् - थे मदनकं स्याद् W; विजयार्थे दमनकं ŚiDhaSañ
1:142 यो ऽर्चयेत् परमेश्वरम्] NKW; योजयेन्नियमस्थितः ŚiDhaSañ 1:143 निर्जिताः
शत्रवस्तेन] NK; निर्जिताः शत्रवस्तेन W; विजिताः शत्रवस्तेन ŚiDhaSañ 1:143 यो
ऽर्चयेत वृषध्वजम्] NKW; यो ऽर्चयेद्वृषध्वजम् ŚiDhaSañ 1:143 मरुवः सर्वसौख्या-
नि] NKW; सुखं मरुवकन्दद्याज् ŚiDhaSañ 1:143 जम्बुतः] N ŚiDhaSañ; जंबू □
K; जंबुटास्° W 1:144 आंकुली] N(?); --ली K; -कुली W; वंकुली ŚiDha-
Sañ 1:144 सौभाग्यदश्च तगरः] W; सौभाग्यदश्च तगर N; सौभाग्यदस्तु तगर K;
सौख्यदश्चापि तगरः ŚiDhaSañ 1:144 किंकिराटश्च कामदः] W; --- NK; किङ्कराटश्च
कामदः ŚiDhaSañ 1:145 आरोग्यञ्च] ŚiDhaSañ; --- ग्यञ्च NKW 1:145 प्रियङ्गुञ्चैव
ईप्सितम्] NKW; फलिनी कामदा स्मृता ŚiDhaSañ 1:145 शालः प्रियङ्करञ्चैव] NW;
सालः प्रियङ्करञ्चैव K; शालः प्रियकरञ्चैव ŚiDhaSañ 1:145 किंशुको ह्यायुवर्द्धनः] NK;
किंशुका ह्यायुवर्द्धनः W; किंशुकादायुराप्नुयात् ŚiDhaSañ

हस्त्यश्वपशुकामाय कुटजेनार्चयेद्धरम् ।
कर्पूरदमकौ योज्यौ शत्रूणाञ्च विनाशने ॥ 1:146 ॥

नश्यन्ति शत्रवः शीघ्रन्देवदेवस्य पूजनात् ।
श्यामा चारोग्यदा नित्यञ्जवापुष्पस्तथैव च ॥ 1:147 ॥

केरञ्जकश्च वश्यार्थं नित्यं लिङ्गं प्रपू[5]जयेत् ।
विद्वेषे यूथिका प्रोक्ता अर्चायां परमेश्वरे ॥ 1:148 ॥

केतकी शत्रुनाशाय क्रुद्धो लिङ्गन्तु यो ऽर्चयेत् ।
सर्वकामप्रदो ह्येष व्याघ्रो देवि प्रकीर्तितः ॥ 1:149 ॥

ज्योत्स्नाकारी तथैवेह नित्यमेव हि कामदा ।
वासकेनार्चयेद्देवं बलमायुश्च वर्द्धते ॥ 1:150 ॥

झण्टिका सुखदा नित्यन्तथा चाप्सरचम्पकम् ।
डित्वाक्षी व्याधिना[6]शाय अश्वकर्णस्तथैव च ॥ 1:151 ॥

जयन्ती जयकामाय श्वेता च गिरिकर्णिका ।
विद्वेषोच्चाटनाथाय निम्बपुष्पैस्तु यो ऽर्चयेत् ॥ 1:152 ॥

भटीमाकर्षणे प्रोक्ता मदयन्ती च या भवेत् ।

1:146 धरम्] NK; वरम् W 1:146 कर्पूरदमकौ योज्यौ शत्रूणाञ्च विनाशने] NK;
कर्पूरदमकौ योज्ये शत्रूणाञ्च विनाशने W; कर्पूरदमनं दद्याच्छत्रूणाञ्च विनाशने *ŚiDhaSañ*
1:147 °पुष्पस्तथैव] N; °पुष्पं तथैव KW*ŚiDhaSañ* 1:148 केरञ्जकश्च वश्यार्थं]
K; के = झकश्च वस्या = NW; कुरण्टकस्य वश्यार्थं *ŚiDhaSañ* 1:148 नित्यं लिङ्गं
प्रपूजयेत्] conj.; --- जये N; □ पूजयेत् K; नित्यं लिङ्गं - पूजने W; नित्यं लिङ्गस्य
पूजनात् *ŚiDhaSañ* 1:148 प्रोक्ता अर्चायां परमेश्वरे] NKW; योज्या देवदेवे महेश्वरे
ŚiDhaSañ 1:149 सर्वकामप्रदो ह्येष] NW; सर्वदामप्रदो ह्येष K; सर्वकामप्रदा ह्येषा
ŚiDhaSañ 1:149 व्याघ्रो देवि प्रकीर्तितः] N; व्याघ्रा देवि प्रकीर्तितः KW; व्याघ्री
देवि प्रकीर्तिता *ŚiDhaSañ* 1:150 ज्योत्स्नाकारी] N, *ŚiDhaSañ*; ज्येकारी K; ज्य-
त्स्नाकारी W 1:151 झण्टिका] N; मल्लिका K(?); = श्विका W; झण्टिका *ŚiDhaSañ*
1:151 डित्वाक्षी व्याधिनाशाय] em.; डि --- N; □ K; डित्वाक्षी का □ W; डित्वाक्षी
व्याधिनाशार्थम् *ŚiDhaSañ* 1:152 श्वेता च] N, *ŚiDhaSañ*; श्वेता K (unmetrical);
-ता च W 1:152 निम्बपुष्पैस्तु] NKW; निम्बपुष्पेण *ŚiDhaSañ* 1:153 भटीमाकर्षणे
प्रोक्ता मदयन्ती च] N^{pc}W; भटीमाकर्षणे प्रोक्ता मदयन्तीव N^{ac}; भटीमाकर्षणे प्रोक्तो
मदयन्ती च K; भण्डी चाकर्षणे योज्या मदयन्ती तु *ŚiDhaSañ*

ऋषिपुष्पो रुद्रजटा नाशयेत उपद्रवान् ॥ 1:153 ॥

शणपुष्पी च या प्रोक्ता कोकिलाक्षा तथैव च ।

सर्वे [5^v] शुक्लास्तु शान्त्यर्थे सर्वे पीतास्तु पौष्टिके ॥ 1:154 ॥

नीलरक्तास्तु ये पुष्पा अर्चने परिकल्पिताः ।

वश्याकर्षणमेवं हि सर्वन्तैः परिकल्पयेत् ॥ 1:155 ॥

कृष्णांश्चैवाभिचारे तु देवदेवाय कल्पयेत् ।

पत्रम्पुष्पं फलन्तोयन्तृणश्चैव तथा पयः ॥ 1:156 ॥

प्रत्यहं शङ्करे दद्यान्नासौ दुर्गतिमाप्नुयात् ।

यस्य वृक्षस्य पत्राणि पुष्पाणि [2] च फलानि च ॥ 1:157 ॥

महादेवाय युक्तानि सो ऽपि याति पराङ्गतिम् ।

करवीराच्छतगुणमर्द्धम्बिल्वस्तथैव च ॥ 1:158 ॥

बिल्वाद्भुक्तं सहस्रेण बुकाद्भुत्तूरको वरः ।

एवमभ्यर्च्य देवेशन्नैवेद्यञ्च प्रकल्पयेत् ॥ 1:159 ॥

156 Cf. *Śivadharmasaṅgraha* 5:110cd: सर्वरक्तन्तु वश्यार्थे कृष्णं चैवाभिचारुके ॥

156 *Niśvāsamukha* 1:156c–1:158b is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 5:111a–5:112.

159 *Niśvāsamukha* 1:159c–1:160 is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 5:120a–5:121b.

1:153 ऋषिपुष्पो रुद्रजटा नाशयेत उपद्रवान्] K; ऋषिपुष्पो रुद्रजाटा नाशयेत उपद्रवान् N; ऋषिपुष्पो रुद्रजाव्य नाशयेत उपद्रवान् W; ऋषिपुष्पी रुद्रजटी हन्ति सर्वानुपद्रवान् *ŚiDhaSaṅ* 1:154 शणपुष्पी च या प्रोक्ता] NKW; शणपुष्पञ्च यत्प्रोक्तं *ŚiDhaSaṅ* 1:154 कोकिलाक्षा तथैव च] *em.*; ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ N; □ KW; कोकिलाक्षस्तथैव च *ŚiDhaSaṅ* 1:154 सर्वे शुक्लास्तु] W; --- शुक्लास्तु NK; सर्वशुक्लं तु *ŚiDhaSaṅ* 1:154 सर्वे पीतास्तु पौष्टिके] W; सर्वे पीतास्तु --- ष्टिके N; सर्वपीतास्तु पौष्टिके K; सर्वपीतन्तु पौष्टिके *ŚiDhaSaṅ* 1:155 सर्वन्तैः] NW; सर्वतः K 1:156 कृष्णांश्चैवाभिचारे] *conj.*; कृष्णाश्चैवाभिचारे N (tops missing); कृष्णास्तु व्यभिचारे K; कृष्णा-वाभिचारे तु W 1:157 शङ्करे] NKW; शम्भवे *ŚiDhaSaṅ* 1:157 पत्राणि पुष्पाणि च] *conj.*; पत्राणि --- NK; पत्राणि पु □ च W; पुष्पाणि पत्राणि च *ŚiDhaSaṅ* 1:158 महादेवाय युक्तानि] NKW; महादेवोपयुक्तानि *ŚiDhaSaṅ* 1:158 परां गतिम्] K, *ŚiDhaSaṅ*; पराङ्गतिम् N; परङ्गतिम् W 1:158 बिल्वस्तथैव] NW; बिल्वं तथैव K 1:159 सहस्रेण] NW; सहस्रेण K 1:159 धुत्तूरको] NW; धत्तूरको K 1:159 च प्रकल्पयेत्] NKW; परिकल्पयेत् *ŚiDhaSaṅ*

अन्ननैवेद्यदानेन लभते सुखमक्षयम् ।

देवलोकमनुप्राप्तिर्भक्षदानात्तथैव च ॥ 1:160 ॥

लभते शिवमैश्वर्यं [3] [(((भ)))] क्षनैवेद्यदायकः ।

सघृतम्पायसन्दद्यान्नैवेद्यं शम्भवे सदा ॥ 1:161 ॥

गाणापत्यं लभेच्छीघ्रं द्वादशाब्दं कुलैस्सह ।

खण्डखाद्यकृतं दद्यात्प्राप्नुयाद्गतिमुत्तमाम् ॥ 1:162 ॥

भक्ष्यभोज्यानि दत्त्वा वै सर्वकामानवाप्नुयात् ।

यवागूडूसराम्पूपादत्त्वा तु सुखभागभवेत् ॥ 1:163 ॥

मण्डकां सुसुमालांश्च शष्कुल्यामोदकानि च ।

[4] अन्यानि फलमूलानि लेह्यचोष्याणि यानि च ॥ 1:164 ॥

दत्त्वा सर्वसुखावाप्तिरनन्तं गीतवादिते ।

सकृत्कृत्वा फलं ह्येतत्तन्त्रीवाद्यस्य मे शृणु ॥ 1:165 ॥

कृत्वासौ गणतां याति तन्त्रीवाद्यस्य वादकः ।

161 *Niśvāsamukha* 1:161c-1:162b is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 5:122.

162 *Niśvāsamukha* 1:162c-1:165b is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 5:124-5:126.

165 *Niśvāsamukha* 1:165c-1:169b is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 5:128-5:131.

1:160 देवलोकमनुप्राप्तिर्भक्षदानात्तथैव च] NKW; देवलोकमनुप्राप्तो भक्ष्यदानान्नरोत्तमः *ŚiDhaSaṅ* 1:161 शिवमैश्वर्यं] *conj.*; शिव --- NK; शिवमै □ W 1:162 लभेच्छीघ्रं द्वादशाब्दं] K; लभेच्छीघ्रं द्वादशाब्दं (?) N; लभेच्छीघ्रं द्वादशाब्दाब्द° W; भवेच्छीघ्रं द्वादशाब्दात्कुलैः *ŚiDhaSaṅ* 1:162 °कृतं दद्यात्] NKW; कृतान्दत्त्वा *ŚiDhaSaṅ* 1:163 भक्ष्यभोज्यानि दत्त्वा वै] NKW; भक्ष्यभोज्यादिकं दत्त्वा *ŚiDhaSaṅ* 1:163 यवागूडूसराम्पूपान्] *NŚiDhaSaṅ*; यवागूडूसरान्पूपान् K; यवा --सराम्पूर्यान् W 1:163 सुख°] NW, *ŚiDhaSaṅ*; स्वर्ग° K 1:164 मण्डकां सुसुमालांश्च शष्कुल्यामोदकानि च] *em.*; मण्डकां सुसुमालांश्च शष्कुल्यामोदकानि --- N; मण्डकान् सुसुमालांश्च शष्कुल्यामोदकानि च K; मण्डकां सुसुमालांश्च स - ल्यमोदकानि च W; मण्डकां सिद्धिपिण्डांश्च शष्कुलीमोदकानि च *ŚiDhaSaṅ* 1:164 अन्यानि फलमूलानि] *em.*; --- न्यानि(?) फलमूलानि N; □ न्यानि फलमूलानि K; □ नि फलमूलानि W; दत्त्वान्यफलमूलञ्च *ŚiDhaSaṅ* 1:165 गीतवादिते] NKW; गीतवादने *ŚiDhaSaṅ* 1:165 सकृत्कृत्वा] K, *ŚiDhaSaṅ*; सकृङ्कृत्वा NW

हुङ्कारस्य नृत्यस्य मुखवाद्याट्टहासयोः ॥ 1:166 ॥

त्रिष्कालञ्चैव कुर्वाणो भवेद्गणः स चोत्तमः ।

एककालं द्विकालं वा त्रि[5]ष्कालं वापि नित्यशः ॥ 1:167 ॥

ये स्मरन्ति विरूपाक्षं विज्ञेयास्ते गणेश्वराः ।

षष्टितीर्थसहस्राणि षष्टिकोटिस्तथैव च ॥ 1:168 ॥

लिङ्गप्रणामस्यैकस्य कलां नार्हति षोडशीम् ।

एवं यः पूजयेदङ्गः शिवदीक्षाविवर्जितः ।

तस्येदं फलमुद्दिष्टमपवर्गाय दीक्षिते ॥ 1:169 ॥

«श्रुतमेतन्मया विप्रा देव्यै [6] कथयतो» हरात् ।

मयापि कथितं तुभ्यं सत्यमीशानभाषितम् ॥ 1:170 ॥

ऋषय ऊ ॥

किं लिङ्गस्येह माहात्म्यं यत्त्वया चातिवर्णितम् ।

कृत्वा चैव फलं ब्रूहि यः करोति दिने दिने ॥ 1:171 ॥

नन्दिकेश्वर उ ॥

[[[ब्रह्मविष्णुविवादन्तु [6^r] पू]]] ब्रवृत्तं हि यद्वेत् ।

169 *Niśvāsamukha* 1:169c–1:171 is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 5:133–5:135.

172 Cf. *Śivadharmasaṅgraha* 5:136:

1:166 हुङ्कारस्य नृत्यस्य] NK^{pc}; हुन्तुङ्कारस्य नृत्यस्य K^{ac}W; हुंद्रुङ्कारादिकं नित्यं *ŚiDhaSaṅ* 1:166 मुखवाद्याट्टहासयोः] NK; मुखवाद्या -हासयाः W; मुखवाद्याट्टहासताम् *ŚiDhaSaṅ* 1:167 त्रिष्कालञ्चैव कुर्वाणो भवेद्गणः स चोत्तमः] K; त्रिष्कालञ्चैव कुर्वाणो भवेद्गणः स चोत्तमः NW; त्रिकालञ्चैव कुर्वाणः स भवेदुत्तमो गणः *ŚiDhaSaṅ* 1:167 एककालं द्विकालं वा त्रिष्कालं वापि नित्यशः] K, *ŚiDhaSaṅ*; --- ष्कालं वापि नित्यशः N; एककालं द्विकालं □ लं चापि नित्यशः W 1:169 कलां नार्हति] K, *ŚiDhaSaṅ*; कलानार्हन्ति NW 1:169 अपवर्गाय दीक्षिते] KW; अ --- र्गाय दीक्षि --- N; निर्वाणं दीक्षितस्य तु *ŚiDhaSaṅ* 1:170 श्रुतमेतन्मया विप्रा देव्यै कथयतो हरात्] *ŚiDhaSaṅ*; ॐ रात् N; शंकरात् K; □ हरात् W 1:171 ऊ] NW; ऊचुः K *ŚiDhaSaṅ* 1:171 लिङ्गस्येह] NK; लिङ्गस्येक W; लिङ्गस्य हि *ŚiDhaSaṅ* 1:171 यत्त्वया चातिवर्णितम्] NKW; त्वया यदिति वर्णितम् *ŚiDhaSaṅ* 1:172 उ] NW; उवाच K *ŚiDhaSaṅ* 1:172 हि] NW; तु K

अहं कारणकर्तेति जले तेजस्समुत्थितम् ॥ 1:172 ॥

तेजोमध्ये स्थितं लिङ्गम्पर्वङ्गुष्ठप्रमाणतः ।

उभौ तौ विस्मितौ तत्र किमेतच्चाद्भुतम्भवेत् ॥ 1:173 ॥

उभौ तौ द्रष्टुमारब्धौ ततो लिङ्गं विवर्द्धितम् ।

आश्चर्यमिति सच्चिन्त्य अधश्चोर्ध्वङ्गतावुभौ ॥ 1:174 ॥

«अधो गतस्ततो विष्णुर्» ऊ [2] र्ध्वम्ब्रह्मा ततो गतः ।

अन्तं चास्य न पश्यन्तौ खिन्नावेतावुभावपि ॥ 1:175 ॥

पुनश्चैव समागम्य स्तोत्रेण तुष्टुवे हरम् ।

ततस्तुष्टो महादेवो वरन्दत्त्वा उभावपि ॥ 1:176 ॥

पुरुषरूपी स्थितो भूत्वा यदभीष्टन्ददामि ते ।

ब्रह्मा वदति पुत्रस्तु त्वमेव भव सुव्रत ॥ 1:177 ॥

ब्रह्माब्रवीदहं कर्त्ता तथैवाह गदाधरः ।

इत्येवं वदतोरग्रे प्रादुरासीज्जले विभुः ॥

173 *Niśvāsamukha* 1:173–1:176 is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 5:137–5:140.

177 Cf. *Śivadharmasaṅgraha* 5:143c–5:144b:

यदा ते सम्भवेत्पुत्रो भवानेव तदा प्रभुः ।

तथैवाह तथा ब्रह्मा पुत्रो मे भव इत्यमुम् ॥

1:172 कारणकर्तेति] K; कारणकर्त्तेति N; कारणकर्त्तति W 1:172 जले तेजस्समुत्थितम्] conj.; जले तेजस्समुत्थितम् NW; जलतेजस्समुत्थितम् K 1:173 लिङ्गम्पर्वङ्गुष्ठप्रमाणतः] K; लि = म्पर्वङ्गुष्ठप्रमाणतः N; लिङ्गम्पर्वङ्गुष्ठप्रमाणतः W; लिङ्गम्पर्वङ्गुष्ठप्रमाणकम् *ŚiDhaSaṅ* 1:173 किमेतच्चाद्भुतम्भवेत्] NKW; किञ्चेदमिति चाहतुः *ŚiDhaSaṅ* 1:174 द्रष्टुमारब्धौ] N, *ŚiDhaSaṅ*; द्रष्टुमारब्धौ K; द्रष्टुमारब्धौ W 1:174 ततो लिङ्गं विवर्द्धितम्] W; ततो लिङ्गं विवर्द्धितम् N; ततो लिङ्गं विवर्द्धितम् K; वर्द्धमानस्ततो विभुः *ŚiDhaSaṅ* 1:174 आश्चर्यमिति सच्चिन्त्य] *ŚiDhaSaṅ*; आश्चर्यमिति सच्चि --- य N; □ K; आश्चर्यं मिति स □ W 1:174 अधश्चोर्ध्वङ्गतावुभौ] conj.; अधश्चोर्ध्व --- N; □ KW; अध ऊर्ध्वङ्गतावुभौ *ŚiDhaSaṅ* 1:175 अधो गतस्ततो विष्णुर्ध्वं] *ŚiDhaSaṅ*; --- र्द्धम् NW; ऊर्ध्वं K 1:175 ततो गतः] NKW; जगाम च *ŚiDhaSaṅ* 1:175 अन्तं चास्य] K, *ŚiDhaSaṅ*; अन्तचास्य N; अन्त -स्य W 1:175 °तावुभावपि] NKW; °तौ सुरोत्तमौ *ŚiDhaSaṅ* 1:176 स्तोत्रेण तुष्टुवे हरम्] NK; स्तोत्रेण तुष्टुव हरम् W; स्तोत्रैस्तुष्टुवतुर्हरम् *ŚiDhaSaṅ* 1:176 वरन्दत्त्वा उभावपि] NKW; ब्रह्माणमिदमब्रवीत् *ŚiDhaSaṅ* 1:177 यदभीष्टन्ददामि] N; यदभीष्ट ददामि K; यदभीष्टन्ददायि W 1:177 सुव्रत] K; सुव्रतः NW

एवमस्त्वब्रवीद्देवः «कित्वपूज्यो भविष्य[३]सि » ।

अनानुरूपं यस्माद्वि वरन्ते काङ्क्षितं द्विज ॥ १:१७८ ॥

विष्णो ददामि ते ह्यद्य वरमिष्टं वदस्व मे ।

मम वाक्यममिथ्यं हि ब्रूहि यत्ते ऽभिकाङ्क्षितम् ॥ १:१७९ ॥

विष्णुरुवाच ।

यदि तुष्टो ऽसि मे देव वरं मे दातुमिच्छसि ।

त्वद्भक्तस्त्वत्प्रियश्चैव भविष्यामि न संशयः ॥ १:१८० ॥

ईश्वर उवाच ।

एवं भवतु «भद्रन्ते»[४] रुद्रनारायणी प्रजा ।

उभयोरन्तरन्नास्ति केशवस्य हरस्य च ॥ १:१८१ ॥

एष एव हि लिङ्गन्तु स्थापितं ब्रह्मविष्णुना ।

सेन्द्रैर्देवैश्च असुरैः सयक्षोरगराक्षसैः ॥ १:१८२ ॥

सिद्धैर्विद्याधरैर्भूतैरप्सरोरगकिन्नरैः ।

पिशाचैर्ग्रहनक्षत्रैस्तथा च मुनिसत्तमैः ॥ १:१८३ ॥

178 *Niśvāsamukha* 1:178 is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 5:144c–5:145b.

179 *Niśvāsamukha* 1:179–1:185 is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 5:150–5:156.

1:178 एवमस्त्वब्रवीद्देवः] conj.; एवम ॐ ॐ ॐ --- N; ॐ K; ॐ मु - यौ ॐ W; त-
थास्त्वित्यब्रवीद्देवः *ŚiDhaSai* 1:178 कित्वपूज्यो भविष्यसि] *ŚiDhaSai*; --- सि NK;
ॐ अपू ॐ सि W 1:178 अनानुरूपं] N *ŚiDhaSai*; अंभोनुरूपं K; अनानुरूपं W
1:179 विष्णो ददामि ते ह्यद्य] K; विष्णोर्ददामि ते ह्यद्य N; विष्णोर्ददामि ते ह्यद्य
W; विष्णो ददामि ते वत्स *ŚiDhaSai* 1:179 वाक्यममिथ्यं] NKW; वाक्यममिथ्या
ŚiDhaSai 1:180 वरं मे दातुमिच्छसि] K^{pc}; वरमे दातुमिच्छसि NW; वरं दातुमि-
च्छसि K^{ac}; वरं दातुमिहेच्छसि *ŚiDhaSai* 1:180 संशयः] NW, *ŚiDhaSai*; संशयः
K 1:181 ईश्वर उवाच] KW; ईश्वर उव --- N; महेश्वर उवाच *ŚiDhaSai* 1:181 एवं
भवतु भद्रं ते] *ŚiDhaSai*; --- NK; एवं भवन्तु ॐ W 1:181 उभयोरन्तरन्नास्ति]
NKW; आवयोरन्तरं नास्ति *ŚiDhaSai* 1:181 केशवस्य हरस्य च] NW; केशवस्य
शिवस्य च K; वरदंवरयोरिव *ŚiDhaSai* 1:182 एष एव हि लिङ्गन्तु स्थापितं] NW;
एतच्चैव हि लिङ्गं तु स्थापित K; एष एव हि लिङ्गो हि स्थापितं *ŚiDhaSai* 1:182 से-
न्द्रैर्देवैश्च असुरैः] NKW; इन्द्रादिभिः सुरैर्देवैः *ŚiDhaSai* 1:183 तथा च] NKW;
तथैव *ŚiDhaSai*

संपूज्य वरदं देवं वरं लब्ध्वा तु रेमि[5]रे।
सर्वकामप्रदं लिङ्गमेतदुक्तो मयानघाः ॥ 1:184 ॥

ब्रह्माविष्णुमहेन्द्रनागमुनयो यक्षास्सविद्याधराः
संसारार्णवदुःखभीतमनसो लिङ्गार्चने तत्पराः।
स्तुन्वन्ते च वरार्थिनो -र्-अहरहः कृत्वाञ्जलिम्मस्तके
ये मर्त्या न नमन्ति ईदृशमजं क्षेमस्तु तेषां कुतः ॥ 1:185 ॥

॥ ⊗ ॥ [(((इति)))] निश्वासमुखतत्त्वसं [6]हितायां लौकिके धर्मे प्रथमः पटलः ॥ ⊗ ॥

श्लोकशतं सप्ताशीत्यधिकम् ॥ ⊗ ॥

ऋषय ऊ ॥

कृतस्यैव तु लिङ्गस्य स्थापितस्य तु यत्फलम्।
प्रत्यहं कुरुते यस्तु किं वा [6^v] तस्य फलम्भवेत् ॥ 2:1 ॥

नन्दिरुवाच।

1 *Niśvāsamukha* 2:1a–2:18b is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 6:1a–6:17f.

1:184 संपूज्य वरदं देवं वरं लब्ध्वा तु रेमिरे] *ŚiDhaSaṅ*; सम्पू वरद --- रे N; सम्पूव-
रय □ K; सम्पू वरदन्देवं वरं ल □ रे W 1:184 सर्वकामप्रदं लिङ्गमेतदुक्तो मयानघाः]
conj.; सर्वकामप्रदं लिङ्गमेतदुक्तो मयानघ N; सर्वकामप्रदं लिङ्गमेतदुक्तो मयानघ K; स-
र्वकामप्रदं लिङ्गमेतदुक्ता मयानघः W; सर्वकामप्रदो लिङ्ग एष उक्तो मयानघाः *ŚiDhaSaṅ*
1:185 ब्रह्माविष्णुमहेन्द्रनागमुनयो] NK; ब्रह्माविष्णुमहेन्द्रनागमुनयो W; ब्रह्मोपेन्द्रमहे-
न्द्रनागमुनयो *ŚiDhaSaṅ* 1:185 मनसो] N^{pc}W, *ŚiDhaSaṅ*; मनसो N^{ac}; मनसा
K 1:185 स्तुन्वन्ते च वरार्थिनो -र्-अहरहः] N; स्तुन्वन्ते च वरार्थिनो ह्यहरहः
K; स्तुत्वन्ते च वरार्थिनो -र्-अहरहः W; भक्तिप्रहृदिय स्तुवन्त्यहरहः *ŚiDhaSaṅ*
1:185 ईदृशमजं क्षेमस्तु तेषां कुतः] NKW; तं सुरगुरुं ते घ्नन्ति स्वं मुष्टिभिः *ŚiDha-*
Saṅ 1:185 निश्वासमुखतत्त्वसम्] K; --- N; □ W 2:1 ऊ] NW; ऊचुः K*ŚiDhaSaṅ*
2:1 स्थापितस्य तु] KW, *ŚiDhaSaṅ*; स्थापितस्य स्तु N 2:1 प्रत्यहं कुरुते यस्तु किं वा
तस्य] K; प्रत्यं कुरु ॐ ॐ ॐ किं वा --- स्य N; प्रत्यं कु □ किं वा तस्य W; प्रत्यहं कुरुते
यस्तु किन्तस्यापि *ŚiDhaSaṅ* 2:2 नन्दिरुवाच] NKW; नन्दिकेश्वर उवाच *ŚiDhaSaṅ*

क्रीडमानास्तु ये बाला लिङ्गकुर्वन्ति पांशुना ।
लभ्यन्त्येकान्ततो राज्यं निस्सपत्नमकण्टकम् ॥ 2:2 ॥

प्रत्यहं कुरुते यस्तु विधिमेतदजानता ।
केवलं भक्तिमालम्ब्य शृणु तस्यापि यत्फलम् ॥ 2:3 ॥

धनम्भोगान्तथा राज्यं यः कृत्वा पूजयेच्छिवम् ।
लिङ्गपूजयिता नित्यं महतीं [2] श्रियमश्नुते ॥ 2:4 ॥

सहस्रमर्चयन्विद्यान्निरयन्न तु पश्यति ।
रुद्रलोकमवाप्नोति भुक्त्वा भोगाननिन्दितान् ॥ 2:5 ॥

लक्षन्तु कुरुते यस्तु तस्यैकं ज्वलते ध्रुवम् ।
दृष्ट्वा लिङ्गज्ज्वलन्तन्तु सिद्धो देवत्वमाप्नुयात् ॥ 2:6 ॥

लक्षैर्दशभिरिन्द्रत्वं ब्रह्मत्वं विंशभिः स्मृतम् ।
विष्णुत्वन्त्रिंशभिर्लक्षै रुद्रत्वं तु चतुर्गुणैः ॥ 2:7 ॥

[3] पञ्चगव्येन संमार्ज्यं मृदा लिङ्गन्तु कारयेत् ।

2 Cf. *SiSa* 3.77c-78b:

पांशुना क्रीडमानोऽपि लिङ्गं कुर्यात्तु यो नरः ॥
प्रत्यन्ते लभते राज्यमसपत्नमकण्टकम् ।

2:2 क्रीडमानास्तु] NKW; क्रीडन्तो ऽपि च *ŚiDhaSañ* 2:2 लभ्यन्त्येकान्ततो] NK;
लभ्यन्त्येकोन्ततो W; लभन्ते राज्यमेकान्ते *ŚiDhaSañ* 2:3 प्रत्यहं कुरुते यस्तु विधिमेत-
दजानता] NKW; प्रत्यहम्विधिहीनं तु लिङ्गं यः कुरुते नरः *ŚiDhaSañ* 2:4 भोगान्तथा]
भोगान्तथा NW; भोगांस्तथा K; भोग्यस्तथा *ŚiDhaSañ* 2:4 कृत्वा पूजयेच्छिवम्] K;
कृत्वा = जयेच्छिवम् N; कृ - पूजयेच्छिवम् W; कृत्वा पूजयेत्सदा *ŚiDhaSañ* 2:4 लिङ्ग-
पूजयिता नित्यं महतीं] *conj. Acharya*; लिङ्ग --- N; लिङ्गं पूजयिता □ K; लिङ्गपूजयित
W; लिङ्गं पूजयिता नित्यं महतीं *ŚiDhaSañ* 2:5 भोगाननिन्दितान्] K, *ŚiDhaSañ*;
भोगाननि = तान् NW 2:6 ज्वलते] NKW; ज्वलति *ŚiDhaSañ* 2:6 ज्वलन्तन्तु]
NKW; ज्वलन्तञ्च *ŚiDhaSañ* 2:7 ब्रह्मत्वं विंशभिः स्मृतम्] NK; ब्रह्मत्वं विंशतिः
स्मृतम् W (unmetrical); स्कन्दं विंशतिभिः स्मृतम् *ŚiDhaSañ* 2:7 विष्णुत्वन्त्रिंशभि-
र्लक्षै] *conj.*; विष्णुत्वन्त्रिंशभिर्लक्षै N; विष्णुत्वं त्रिंशभिर्लक्षैस्तु K; विष्णुत्वन्त्रिंशभिर्लक्षै W;
त्रिंशल्लक्षैः सुरारित्वं *ŚiDhaSañ* 2:7 रुद्रत्वं तु चतुर्गुणैः] *ŚiDhaSañ*; --- NK; रुद्रत्वं
तु चतु □ W 2:8 संमार्ज्यं] *ŚiDhaSañ*; संमर्ज्य NW; संमर्द्य K 2:8 मृदा लिङ्गन्तु
कारयेत्] NKW; यदा लिङ्गं तु पूजयेत् *ŚiDhaSañ*

अन्नलिङ्गन्तु कुर्वाणो लभते ईप्सितं फलम् ॥ 2:8 ॥

गुडलिङ्गं समभ्यर्च्य लभेत्सौभाग्यमुत्तमम् ।
कन्याशतपतिश्चैव प्रातिराज्येश्वरो भवेत् ॥ 2:9 ॥

नारी च स्त्रीसहस्रेण समन्तात्परिवारिता ।
लभेत्सौभाग्यमतुलं सर्वेषामुपरि स्थिता ॥ 2:10 ॥

[4] नन्दते पुत्रपौत्रैस्तु सुखञ्चात्यन्तमश्नुते ।
अर्चयेन्नरनारी वा गुडलिङ्गन्तु नित्यशः ॥ 2:11 ॥

सितेन कृत्वा लिङ्गन्तु प्रत्यहं यस्समर्चयेत् ।
सर्वकामानवाप्नोति मासैः षडभिर्न संशयः ॥ 2:12 ॥

नवनीतमये लिङ्गे लभते ईप्सितं फलम् ।
षण्मासेनैव युक्तात्मा शिवलोकं स गच्छति ॥ 2:13 ॥

प्र«त्यहं पत्रलि» [5]ङ्गन्तु तु यः कृत्वा तु समर्चयेत् ।
लभेन्महान्तमैश्वर्यम्भुङ्क्ते च निरुजः सदा ॥ 2:14 ॥

पृथिव्या आधिपत्यन्तु पुष्पलिङ्गस्य पूजनात् ।
लभते निस्सपत्नस्तु भुङ्क्ते चैव ददाति च ॥ 2:15 ॥

लावणेन तु लिङ्गेन लभेत्सौभाग्यमुत्तमम् ।

2:8 अन्नलिङ्गन्तु] NKW; अन्नलिङ्गञ्च *ŚiDhaSañ* 2:8 लभते ईप्सितं फलम्] NKW; लभते कामिकं फलम् *ŚiDhaSañ* 2:9 लभेत्सौभाग्यमुत्तमम्] NKW; परं सौभाग्यमा-
प्नुयात् *ŚiDhaSañ* 2:10 समन्तात्परिवारिता] NKW; सापत्नैः परिवारिता *ŚiDhaSañ*
2:10 सर्वेषामुपरि स्थिता] *ŚiDhaSañ*; सर्वे --- N; सर्व □ K; सर्वासामुपरि स्थिता W
2:11 नन्दते] *conj.*; --- नन्दते; NW; मोदते K; रमते *ŚiDhaSañ* 2:11 सुखञ्चात्यन्त-
मश्नुते] NK; सुखञ्चात्यन्तमस्तुते W; सुखमानन्त्यमश्नुते *ŚiDhaSañ* 2:11 अर्चयेन्नरनारी
वा] NW, *ŚiDhaSañ*; अर्चये ना च नारी वा K 2:11 गुडलिङ्गन्तु] NKW; खण्डलि-
ङ्गञ्च *ŚiDhaSañ* 2:12 मासैः षडभिर्न] NKW; षडभिर्मासैर्न *ŚiDhaSañ* 2:13 ईप्सितं]
NKW; चेप्सितं *ŚiDhaSañ* 2:13 युक्तात्मा] K*ŚiDhaSañ*; मुक्तात्मा NW 2:13 स
गच्छति] K; --- N □ W; च गच्छति *ŚiDhaSañ* 2:14 प्रत्यहं पत्रलिङ्गन्तु] *Śi-*
DhaSañ; --- ङ्गन्तु NK; प्र □ W 2:14 लभेन्महान्तमैश्वर्यम्भुङ्क्ते च] NK; लभेन्महान्त-
मैश्वर्यम्भुङ्क्ता च W; लभेच्चोत्तममैश्वर्यं स भुङ्क्ते *ŚiDhaSañ* 2:14 निरुजः] K, *ŚiDhaSañ*;
निरुजाः NW 2:15 पृथिव्या आधिपत्यन्तु] NKW; पृथिव्यामाधिपत्यञ्च *ŚiDhaSañ*
2:15 निस्सपत्नस्तु] NKW; निःसपत्नस्तु *ŚiDhaSañ*

नित्यैश्वर्यमखण्डञ्च प्रत्यहं यो ऽभिपूजयेत् ॥ 2:16 ॥

सच्चकेन «तु लिङ्गानि»पा[6]र्थिवानि तु कारयेत् ।
सहस्रपूजनात्सो हि लभते ईप्सितं फलम् ॥ 2:17 ॥

लक्ष्णैकेन गणतां कोटिमभ्यर्च्य गच्छति ।
स्वशरीरेण सायोज्यं पुनश्च न निवर्त्तते ॥ 2:18 ॥

एतान्येव समभ्यर्च्य सदेवासुरमानुषाः ।
[7^r]सर्वकामसमृद्धाश्च सुखदुःखविवर्जिताः ॥ 2:19 ॥

ईश्वरस्य प्रसादेन क्रीडन्ते अणिमादिभिः ।
अष्टेष्टकसमायुक्तं ये कुर्वन्ति शिवालयम् ॥ 2:20 ॥

तावत्ते दिवि तिष्ठन्ति यावदिन्द्राश्चतुर्दश ।
मणिरत्नप्रवालानि स्फटिर्मरकतानि च ॥ 2:21 ॥

काचहेम«जरौप्याणि »ताम्रकांस्यानि «यानि तु ।
रैत्यलोहक»[2]सैस्यानि त्रापुषाणि तथैव च ॥ 2:22 ॥

पुनश्चैतानि चाभ्यर्च्य भुक्त्वा कामाच्छिवम्रजेत् ।
न तस्य पुनरावृत्तिर्यो लिङ्गं स्थापयेद्भुवि ॥ 2:23 ॥

18 *Niśvāsamukha* 2:18c–2:35 is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 6:39a–6:56b.

2:16 यो ऽभिपूजयेत्] W, *ŚiDhaSaṅ*; यो ऽभि --- NK 2:17 सच्चकेन तु लिङ्गानि पार्थिवानि] *ŚiDhaSaṅ*; --- त्थिवानि N; □ पार्थिवानि K; सच्चकेन □ त्थिवानि W 2:17 ईप्सितं] NKW; चेप्सितं *ŚiDhaSaṅ* 2:17 फलम्] K, *ŚiDhaSaṅ*; --- NW 2:18 लक्ष्णैकेन] NW, *ŚiDhaSaṅ*; लक्ष्णैकेन K 2:18 कोटिमभ्यर्च्य गच्छति] NKW; कोट्यामभ्यर्च्य गच्छति *ŚiDhaSaṅ* 2:19 एतान्येव] NW, *ŚiDhaSaṅ*; एतांश्चैव K 2:19 सुखदुःख°] NKW; सर्वदुःख° *ŚiDhaSaṅ* 2:20 क्रीडन्ते अणिमादिभिः] NKW; प्रक्रीडन्त्यणिमादिभिः *ŚiDhaSaṅ* 2:20 अष्टेष्टकसमायुक्तं] *ŚiDhaSaṅ*; अष्टेष्टकसमायुक्त NW; अष्टेष्टकसमायुक्ता K 2:21 स्फटिर्मरकतानि च] *conj.*; स्फटिर्मरकतानि --- N; स्फटी मारकती □ K; स्फाटिर्मरकतानि च W; स्फटिकं मरकतानि च *ŚiDhaSaṅ* 2:22 काचहेमजरौप्याणि ताम्रकांस्यानि यानि तु] *ŚiDhaSaṅ*; काचहेम --- ताम्रकास्यानि --- N; □ KW 2:22 रैत्यलोहकसैस्यानि] *ŚiDhaSaṅ*; --- सैस्यानि NKW 2:23 पुनश्चैतानि चाभ्यर्च्य] NKW; पुनश्चैतान्समभ्यर्च्य *ŚiDhaSaṅ* 2:23 भुक्त्वा] N, *ŚiDhaSaṅ*; भुक्ता K; भुक्ता W

कृत्वा प्रासादमध्ये तु स शिवो नात्र संशयः ।
दशाम्रवापी घोराणि नरकाणि न पश्यति ॥ 2:24 ॥

आरामस्यैव यः कर्ता स्वर्गो मोदति चेन्द्रवत् ।
अक्षादींश्च तथा [3] वृक्षां पथि कुर्वन्ति ये नराः ॥ 2:25 ॥

छायाभिः शीतलाभिश्च ते यान्ति यमसादनम् ।
याम्यदुःखानि घोराणि न च तेषाम्भवन्ति हि ॥ 2:26 ॥

वृक्षवापनधर्मो ऽयमेष ते परिकीर्तितः ।
प्रासादं कारयित्वा तु विष्णुं ये स्थापयन्ति हि ॥ 2:27 ॥

विष्णुलोकं व्रजन्त्येते मोदन्ते विष्णुना सह ।
ब्रह्माणं स्कंदं [4] रुद्राणीं गणेशम्मातरं रविम् ॥ 2:28 ॥

वह्निं शतक्रतुं यक्षं वायुधर्मज्ञलेश्वरम् ।
यो यस्य स्थापनङ्कुर्यात्प्रासादे तु सुशोभने ॥ 2:29 ॥

पूजये परया भक्त्या सो ऽमृतो ह्यस्य लोकताम् ।
असङ्क्रमपथे यस्तु सङ्क्रमङ्कारयिष्यति ॥ 2:30 ॥

धर्मराजपथे सो हि सुपथेनैव गच्छति ।

2:24 दशाम्रवापी] *ŚiDhaSañ*; दशाम्रवापी NKW 2:24 घोराणि नरकाणि न] K; घो-
राणि नरकानि न N; घोराणि नरकानि W; नरकानतिघोरान्न *ŚiDhaSañ* 2:25 आरा-
मस्यैव] NKW; आरामस्य च *ŚiDhaSañ* 2:25 चेन्द्रवत्] NK; चन्द्रवत् W; इन्द्रवत्
ŚiDhaSañ 2:25 अक्षादींश्च तथा] *ŚiDhaSañ*; --- N; अक्षादाश्च □ K; अक्षादींश्च त □
W 2:25 वृक्षां] NW; वृक्षार K; वृक्षान् *ŚiDhaSañ* 2:26 छायाभिः] *N^{pe}*, *ŚiDha-*
*Sañ*KW; छायाभि *N^{ac}* 2:26 ते यान्ति यमसादनम्] NKW; न ते यान्ति यमालयम्
ŚiDhaSañ 2:28 सह] K, *ŚiDhaSañ*; --- N; □ W 2:28 ब्रह्माणं स्कंदं रुद्राणीं]
conj.; --- रुद्राणीं N; ब्रह्माणं स्कं □ रुद्राणीं K; ब्रह्माणं स्क □ रुद्राणीं W; ब्रह्मा-
णीस्कन्दरुद्राणीं *ŚiDhaSañ* 2:28 गणेशम्मातरं रविम्] NKW; मातृन् गणपतिं रविम्
ŚiDhaSañ 2:29 यो यस्य स्थापनङ्कुर्यात्प्रासादे तु] NW; यो यस्य स्थापने कुर्यात्प्रा-
सादे तु K; यो यं स्थापयते धीमान्प्रासादे च *ŚiDhaSañ* 2:30 पूजये] NW; पूजयेत्
KŚiDhaSañ 2:30 सो ऽमृतो ह्यस्य लोकताम्] NKW; स मृतस्तत्पदं व्रजेत् *ŚiDha-*
Sañ 2:30 असङ्क्रमपथे] NKW; अचक्रमपथे *ŚiDhaSañ* 2:31 धर्मराजपथे] NKW;
धर्मराजपथं *ŚiDhaSañ*

नदीं वैतरणीं चैव [5]-म्-उष्णतोयाम्महारवाम् ॥ 2:31 ॥

गम्भीरावर्त्तदुस्तारां सन्तरेत्सङ्क्रमेण तु ।
सेतुबन्धन्तु यः कुर्यात्कर्दमे पथि दारुणे ॥ 2:32 ॥

धर्मराजपुरे सो हि दुर्गमे सुखयाप्यसौ ।
पङ्कलेपश्च नरकस्तप्तत्रपुजतुश्च यः ॥ 2:33 ॥

सन्तरेन्नरकान्धोरात्रालीमार्गप्रयायिनः ।
मठस्यावसथस्यैव मण्डपस्य च [6]कारिणः ॥ 2:34 ॥

धर्मराजपुरङ्गत्वा स्वर्गे हेममयङ्गहम् ।
तप्ताङ्गारशिलावर्षे न भयन्तस्य विद्यते ॥ 2:35 ॥

मठस्यावसथस्यैव मण्डपस्य च यत्फलम् ।
कथितं सर्वमेतत्तु दानस्य तु फलं शृणु ॥ 2:36 ॥

अन्नदाता नरो यो हि नासौ दुर्गतिमाप्नुयात् ।
अक्षयं सुखमाप्नोति ब्रह्मलोकगतो भवेत् ॥ 2:37 ॥

37 *Niśvāsamukha* 2:37a–2:38b is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 6:56c–6:57.

2:31 नदीं वैतरणीं चैव] K; --- N; नदी वैतरणीम्चा □ W; नदीं वैतरणीं घोराम् *ŚiDhaSañ* 2:31 मुष्णतोयां महारवाम्] NKW; उष्णतोयां महार्णवाम् *ŚiDhaSañ* 2:32 गम्भीरावर्त्तदुस्तारां] *ŚiDhaSañ*; गम्भीरावर्त्तदुस्तारा NW; □ म्भीरावर्त्तदुस्तारा K 2:32 सेतुबन्धन्तु] NKW; सेतुबन्धश्च *ŚiDhaSañ* 2:33 धर्मराजपुरे] NW, *ŚiDhaSañ*; धर्मराज □ K 2:33 सो हि] NKW; मार्गे *ŚiDhaSañ* 2:33 सुखयाप्यसौ] N; सुखं यात्यसौ K; सुखमाप्यसौ W; स सुखं व्रजेत् *ŚiDhaSañ* 2:33 तप्तत्रपुजतुश्च यः] NK; तप्ते त्रपुजतुश्च यः W; तप्तत्रपुजतूनि च *ŚiDhaSañ* 2:34 सन्तरेन्नरकान्धो-
रान्] em.; सन्तरेन्नरकान्धोरो N; सन्तरेन्नरका घोरान् K; सन्तरेन्नरकात् घोरा W; सन्तरेत्तानि घोरानि *ŚiDhaSañ* 2:34 नालीमार्गप्रयायिनः] NW; नातीमार्गप्रयायिनः K; नदीमार्गप्रदायकः *ŚiDhaSañ* 2:34 मठस्यावसथस्यैव मण्डपस्य च] *ŚiDhaSañ*; मठस्यावसथस्यैव मण्डपस्य □ K; मठ --- N; □ थस्यैव मते पस्य W 2:34 कारिणः] em.; --- णः NK; कारकः *ŚiDhaSañ* 2:35 धर्मराजपुरङ्गत्वा स्वर्गे हेममयङ्गहम्] NKW; त्यक्त्वा यमपुरं स्वर्गे तस्य हेमगृहं भवेत् *ŚiDhaSañ* 2:35 तप्ताङ्गारशिलावर्षे न] W, *ŚiDhaSañ*; तप्ताङ्गारशिलावर्षे न NK 2:35 विद्यते] NKW; जायते *ŚiDhaSañ* 2:37 दुर्गतिं] NKW; नरकं *ŚiDhaSañ* 2:37 ब्रह्मलोकगतो भवेत्] KW; --- N; ब्रह्मलोकगतो नरः *ŚiDhaSañ*

[7^v] न तस्य सम्भवो मर्त्ये यावद्ब्रह्मा न नश्यति ।

यस्तु ग्रीष्मे प्रपान्दद्यात्तृष्णार्त्ते पथिके जने ॥ 2:38 ॥

ते तृप्ताः प्रेतभवने तृषाद्वन्द्वविवर्जिताः ।

देवान्पितृं समुद्दिश्य यो ददाति तिलोदकान् ॥ 2:39 ॥

तृप्तास्तु पितरस्तस्य वर्जिता नरकैस्त्रिभिः ।

सपूयासृग्मेदहृदे न निमज्जन्ति ते नराः ॥ 2:40 ॥

पितरस्तु «विमुक्ताः स्युः» [2] तिलोदकफलेन तु ।

अजिनं तिलपूर्णन्तु रौप्यक्षुरसमन्वितम् ॥ 2:41 ॥

हेमशृङ्गं सचैलाङ्गं कान्सदोहन्तु यो ददेत् ।

अक्षयाल्लभते लोकांस्तिलधेनुप्रदाय्यसौ ॥ 2:42 ॥

युगान्ते च परिभ्रष्टो जायते विपुले कुले ।

38 *Niśvāsamukha* 2:38c–2:39b is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 6:59.

39 *Niśvāsamukha* 2:39c–2:41b is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 6:65–6:66.

41 *Niśvāsamukha* 2:41c–2:42b is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 6:76c–6:77b.

42 *Niśvāsamukha* 2:42c–2:43b is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 6:78c–6:78f.

2:38 न तस्य सम्भवो मर्त्ये] *ŚiDhaSaṅ*; न सम्भवो मर्त्ये K; --- म्भवोम्मर्त्ये N; □
स्य सम्भवोम्मर्त्ये W 2:38 यस्तु] KW, *ŚiDhaSaṅ*; यस्तु N 2:38 तृष्णार्त्ते] NW;
तृषार्त्ते K*ŚiDhaSaṅ* 2:39 प्रेतभवने] NW, *ŚiDhaSaṅ*; प्रेतभावेन K 2:39 तिलो-
दकान्] NKW; तिलोदकम् *ŚiDhaSaṅ* 2:40 तृप्तास्तु] NKW; तृप्यन्ति *ŚiDhaSaṅ*
2:40 नरकैस्त्रिभिः] *ŚiDhaSaṅ*; नरकैस्तृभिः NW; नरकै □ भिः K 2:40 सपूयासृ-
ग्मेदहृदे] NKW; मेदोऽसृक्पूयगर्तेषु *ŚiDhaSaṅ* 2:40 ते नराः] KW, *ŚiDhaSaṅ*; ---
N 2:41 पितरस्तु] KW; --- N; पितरश्च *ŚiDhaSaṅ* 2:41 विमुक्ताः स्युः] *ŚiDha-*
Saṅ; --- N; दि □ K; ि □ W 2:41 तिलोदकफलेन तु] KW; --- लोदकफलेन
तु N; तिलोदकफलेन वै *ŚiDhaSaṅ* 2:41 अजिनं] N, *ŚiDhaSaṅ*; अस्विन्नं K; अ ि
- नं W 2:41 रौप्यक्षुरसमन्वितम्] NK^{pc}W; रौप्यखुरसमन्वितम् K^{ac}; दद्याद्दौप्यमयं
खुरम् *ŚiDhaSaṅ* 2:42 सचैलाङ्गं] conj.; सचैलङ्गा NW; सचैलं गां K; सुचैलाङ्गं
ŚiDhaSaṅ 2:42 कान्सदोहन्तु यो ददेत्] NW; कंसदोहं यो ददेत् K (unmetrical);
कांस्यदोहं द्विजन्मने *ŚiDhaSaṅ* 2:42 अक्षयाल्लभते लोकांस्तिलधेनुप्रदाय्यसौ] K; अ-
क्षयाल्लभते लोकान्तिलधेनुप्रदाय्यसौ NW; अक्षयं लभते लोकान्तिलधेनुप्रदायकः *ŚiDhaSaṅ*
2:43 युगान्ते च] NW, *ŚiDhaSaṅ*; युगान्तरे K 2:43 विपुले कुले] NKW; पृथिवी-
पतिः *ŚiDhaSaṅ*

श्राद्धङ्कुर्वन्ति ये नित्यं पितृभक्ता हि मानवाः ॥ 2:43 ॥

तेषान्तृप्ता हि पितरः स च तृप्तो [3] यमालये ।
कुम्भीपाकन्तु निरयन्न च तस्य भविष्यति ॥ 2:44 ॥

पितृलोकञ्च यास्यन्ति श्राद्धकारयिता नराः ।
पितृन्देवान्समुद्दिश्य नित्यन्दीपप्रदायिनः ॥ 2:45 ॥

तामिस्रमन्धतामिस्रौ नरका न भवन्ति हि ।
लोचने शोभने तस्य दृक्छक्तिश्च न नश्यते ॥ 2:46 ॥

रौप्यक्षुरां हेमशृङ्गां रत्नाङ्गीं कांस्यदोहनीम् ।
[4] चैलगण्डान्तु यो दद्याद्भूयो भूयो गुणान्विताम् ॥ 2:47 ॥

गोलोके स्वर्गलोके वा वासस्तेषाम्भविष्यति ।
सर्वद्वन्द्वविनिर्मुक्तो वसते गोप्रदायकः ॥ 2:48 ॥

प्रसवतीं यो गान्दद्याद्वक्तोभयसुसंस्थिताम् ।

43 *Niśvāsamukha* 2:43c–2:46 is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 6:67a–6:70b.

47 *Niśvāsamukha* 2:47–2:48 is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 6:89–6:90.

49 *Niśvāsamukha* 2:49 is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 6:118.

2:43 पितृभक्ता हि] NKW; पितृभक्ताश्च *ŚiDhaSañ* 2:44 पितरः स च तृप्तो यमालये] *ŚiDhaSañ*; पि --- ये N; पितरः स च तृप्तो य □ ये KW 2:44 कुम्भीपाकन्तु निरयन्न] NKW; कुम्भीपाकस्तु निरयो *ŚiDhaSañ* 2:44 च तस्य भविष्यति] NKW; न तेषां प्रभविष्यति *ŚiDhaSañ* 2:45 नराः] NW, *ŚiDhaSañ*; नरः K 2:46 तामिस्रमन्धतामिस्रौ] N; तामिस्रमन्धतामिस्रो K; तामिस्रमन्धतामिस्रौ W; तामिस्रश्चान्धतामिस्रो *ŚiDhaSañ* 2:46 नरका न भवन्ति हि] NKW; नरकौ न भविष्यतः *ŚiDhaSañ* 2:46 तस्य] NKW; तेषां *ŚiDhaSañ* 2:46 दृक्छक्तिश्च न नश्यते] N; दृग्शक्तिश्च न नश्यते K; दृक्छक्तिश्च न नश्यते W; दृक्छक्तिश्च न नश्यति *ŚiDhaSañ* 2:47 रौप्यक्षुरां हेमशृङ्गां] NW; रौप्यक्षुरां हेमशृङ्गां K; रौप्यक्षुरां हेमशृङ्गै W; हेमशृङ्गां रौप्यक्षुरां *ŚiDhaSañ* 2:47 रत्नाङ्गीं कांस्यदोहनीम्] K, *ŚiDhaSañ*; रत्न --- N; रत्नाङ्गीं कांस्यदाहिनी W 2:47 चैलगण्डान्तु यो दद्याद्भूयो भूयो गुणान्विताम्] NK; चैलगण्डान्तु यो दद्याद्भूयो भूयो गुणान्विताम् W; सचैलगण्डाङ्गान्दद्याच्छिवभक्तद्विजन्मने *ŚiDhaSañ* 2:48 °मुक्तो वसते गोप्रदायकः] NK; °मुक्तो वसते गोप्रदायकः N; मुक्ता वसेयुर् गोप्रदायिनः *ŚiDhaSañ* 2:49 प्रसवतीं यो] NK; प्रसवती यो W; प्रसवन्तीञ्च *ŚiDhaSañ*

पृथ्वीदानफलं ह्येतत्स्वर्गलोकञ्च गच्छति ॥ 2:49 ॥

अनङ्वाहानि बहुशो यः प्रयच्छेद्विजोत्तमे ।
तेन पुण्यफ [5] लेनैव स्वर्गलोके महीयते ॥ 2:50 ॥

अजां सुवर्णरोमाम्वा यः प्रयच्छति नित्यशः ।
अग्निलोकमवाप्नोति बहुपातकिको ऽपि यः ॥ 2:51 ॥

श्वेतां रक्तान्तथा पीताङ्कूष्णां वा आविकान्ददेत् ।
देवान्पितृन्समुद्दिश्य सोमलोकं स गच्छति ॥ 2:52 ॥

पितृन्देवान्समुद्दिश्य महिषीं यो ददेद्विजे ।
तेन पुण्य [(((फलेनैव)))] [6] [[विष्णुलोके म]] हीयते ॥ 2:53 ॥

श्वेताङ्कूष्णां सुशीलां च सुधेनुं भ्रमराकृतिम् ।
देवानां यः प्रयच्छेत् अथवापि द्विजोत्तमे ॥ 2:54 ॥

ईदृशीम्महिषीन्दत्त्वा शिवलोके महीयते ।
शिवलोकात्परिभ्रष्टो जायते च महीपतिः ॥ 2:55 ॥

फालकृष्टां महीन्दद्यात्सबीजां सस्यमालिनीम् ।

50 *Niśvāsamukha* 2:50 is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 6:106.

51 *Niśvāsamukha* 2:51 is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 6:123.

2:49 ह्येतत्स्वर्ग°] KW, *ŚiDhaSaṅ*; ह्येत् स्वर्ग° N (unmetrical) 2:49 °लोकञ्च गच्छ-
ति] K; °लोकञ्च सच्छति N; °लोकञ्च स गच्छति W; °लोकाभिकांक्षिणाम् *ŚiDhaSaṅ*
2:50 अनङ्वाहानि] N; अनङ्वाहोति K; अनङ्वाहानि W; अनङ्वाहो ऽपि *ŚiDha-*
Saṅ 2:50 प्रयच्छेद्विजोत्तमे] K, *ŚiDhaSaṅ*; प्रयच्छेद्विजो --- N; प्रयच्छद्विजोत्तमे W
2:50 तेन पुण्यफलेनैव] W, *ŚiDhaSaṅ*; --- नैव N; तेन पुण्यबलेनैव K 2:51 अजां सु-
वर्णरोमाम्वा यः प्रयच्छति नित्यशः] N; अजां सुवर्णरोमांश्च सुप्रप्रच्छति (?) नित्यशः
K; अजं सुवर्णरामाम्वा य प्रयच्छति नित्यसः W; हेमवर्णमजं दत्त्वा शिवभक्तद्विजन्मने
ŚiDhaSaṅ 2:51 यः] NKW; सन् *ŚiDhaSaṅ* 2:53 द्विजे] NW; द्विजः K 2:53 वि-
ष्णुलोके महीयते] conj.; --- हीयते N; विष्णुलोकं महीयते KW 2:54 सुशीलां च]
conj.; सुशीलांश्च NKW 2:55 जायते च] NK; जायते स W 2:56 सबीजां] N^{pe}K;
सबीजां N^{ac}; सुचिजं W 2:56 सस्यमालिनीम्] W; सस्यमालिनी N; शस्यशालिनीम्
K^{ac}; शस्यमालिनी K^{pe}

[[या]] वत्सूर्यकृतां लोकां तावत्तिष्ठति सूर्यवत् ॥ 2:56 ॥

[8^r] भूमिदानाद्भवेत्स्वर्गो रत्नदानाद्भवेः पुरम् ।
वस्त्रदः शशिलोके तु तारदो वैष्णवे पुरे ॥ 2:57 ॥

तिलकांचनदातारो यान्ति रुद्रस्य चालयम् ।
कांसताम्रप्रवालानि दत्त्वा याति वसोः पुरम् ॥ 2:58 ॥

मुक्तामणिविचित्राणि हारजातानि यान्यपि ।
दत्त्वा सोमपुरं याति तिलहोमान्न संशयः ॥ 2:59 ॥

गुडक्षीरदधिसर्पिः [2] र्यः प्रयच्छति नित्यशः ।
यक्षलोकपुरं याति मधुदानात्तथैव च ॥ 2:60 ॥

चन्दनागरुकर्पूरकङ्कोलकलवङ्गकान् ।
दत्त्वान्यानि सुगन्धानि ब्रजेद्गन्धर्वतान्नरः ॥ 2:61 ॥

56 Cf. *Niśvāsamukha* 2:78ab below, and also *Śivadharmasaṅgraha* 6:160ab:

यावत्सूर्यकृता लोकास्तावत्तिष्ठेत्स सूर्यवत् ।

57 *Niśvāsamukha* 2:57–2:70 is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 6:124–6:137.

2:56 यावत्सूर्यकृतां] K; --- वत्सूर्यकृतां N; यावत्सूर्य □ W 2:56 लोकां तावत्तिष्ठति सूर्यवत्] *em.*; लोका --- N; लोकां (तावत्तिष्ठति सूर्यवत्) म्स्व्; □ W 2:57 भूमि°] KW, *ŚiDhaSai*; ॐ मि° N 2:57 शशिलोके तु] NK; शशिलोकं तु *ŚiDhaSai*; ससिलोके तु W 2:57 तारदो वैष्णवे पुरे] N; नारदो वैष्णवं पुरम् K; तारदा वैष्णवे पुरे W; तारदो वैष्णवं पुरम् *ŚiDhaSai* 2:58 तिलकांचनदातारो] K; तिलकोचनदा-तारो NW; तिलहोमप्रदातारो *ŚiDhaSai* 2:58 कांसताम्र°] *ŚiDhaSai*; कान्सताम्र° N; कांसताम्रा × ॐ × ° K^{ac}; कांस्यताम्र° K^{pc}; कान्सताम्र° W 2:58 दत्त्वा याति वसोः पुरम्] NKW; दत्त्वैति वसुमन्दिरम् *ŚiDhaSai* 2:59 हारजातानि] W; हा-नजातानि N; होमजातानि K; हीनजातानि *ŚiDhaSai* 2:59 दत्त्वा सोमपुरं याति] KW; ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ N; दत्त्वा शक्रपुरं याति *ŚiDhaSai* 2:59 तिलहोमान्न संशयः] KW; तिलहोमान्न ॐ ॐ यः N; तिलहोमाच्च मानवाः *ŚiDhaSai* 2:60 गुडक्षीरदधि-सर्पिर्यः] *conj.*; --- N; गुड □ यः K; गुडक्षारदधिस □ W; दधि क्षीरं गुडं सर्पिर्यः *ŚiDhaSai* 2:60 मधुदानात्तथैव च] *conj.*; मधदानात्तथैव च N; गन्धदानात्तथैव च K; □ W; मधुदानेन चैव हि *ŚiDhaSai* 2:61 °कङ्कोलकलवङ्गकान्] *em.*; °कङ्को-ल्लकलवङ्गकान् N; ककोलबालवङ्गकान् K; °कङ्कोल्लकलपङ्गकान् W; कङ्कोलकलवङ्गकम् *ŚiDhaSai* 2:61 सुगन्धानि] NKW; सुगन्धीनि *ŚiDhaSai*

अलङ्कृत्वा तु यो दद्यात्कन्याञ्चैव अयाचिताम् ।

स नरः स्वर्गमायाति यश्च धान्यप्रदायकः ॥ 2:62 ॥

माषमुद्गादिकां व्रीहीन्नित्यमेव प्रदायिनः ।

[3] ते ऽपि स्वर्गम्प्रयास्यन्ति ये चान्ये अभयप्रदाः ॥ 2:63 ॥

रूपयौवनसम्पन्नां वस्त्रालङ्कारभूषिताम् ।

स्त्रियञ्चैव प्रयच्छन्ति यान्ति वैद्याधरम्पदम् ॥ 2:64 ॥

रतिसत्रन्तु सततं वरनारीषु दापयेत् ।

ते ऽप्यप्सरसां संघेषु मोदन्ते दिवि मानवाः ॥ 2:65 ॥

वेत्रासनञ्च शय्याञ्च प्रतिवर्षप्रदायिनः ।

यक्षलोके तु मोदन्ते [4] यक्षिणीभिस्सहस्रशः ॥ 2:66 ॥

इन्धनानि तु यो दद्याद्विप्रेभ्यः शिशिरागमे ।

धनवान्नूपसम्पन्नो जायते सुभगस्तथा ॥ 2:67 ॥

प्रतिश्रयन्तृणं शय्यां प्रावरान्नं हुताशनम् ।

प्रतिदिनम्प्रयच्छन्ते ते नराः स्वर्गगामिनः ॥ 2:68 ॥

2:62 अलङ्कृत्वा तु यो दद्यात्कन्याञ्चैव] NKW; अलङ्कृत्य च ये कन्यां प्रयच्छन्ति *ŚiDhaSañ* 2:62 अयाचिताम्] NW; अयाचितान् K; त्वयाचिताम् *ŚiDhaSañ* 2:62 स नरः स्वर्गमायाति यश्च धान्यप्रदायकः] NKW; ते नराः स्वर्गमेष्यन्ति ये च धान्यप्रदायिनः *ŚiDhaSañ* 2:63 माषमुद्गादिकां] NW; माषमुद्गादिकान् K *ŚiDhaSañ* 2:63 व्रीहीन्नित्यमेवप्रदायिनः] K; प्र --- N; व्रीहि □ प्रदायिने W; व्रीहीन् ये ददत्यसकृन्नराः *ŚiDhaSañ* 2:63 ते ऽपि] K, *ŚiDhaSañ*; --- पि NW 2:63 स्वर्गम्प्रयास्यन्ति] NW; स्वर्गस्य यास्यन्ति K; स्वर्गङ्गमिष्यन्ति *ŚiDhaSañ* 2:63 अभयप्रदाः] NK; अभयप्रदां W; ह्य-भयप्रदाः *ŚiDhaSañ* 2:64 स्त्रियञ्चैव] NKW; युवतीम्ये *ŚiDhaSañ* 2:65 रतिसत्रन्तु सततं] NKW; रतिसत्रञ्च यो दद्याद् *ŚiDhaSañ* 2:65 वरनारीषु दापयेत्] NKW; व-राभिः प्रमदाजनैः *ŚiDhaSañ* 2:65 ते ऽप्यप्सरसां संघेषु मोदन्ते दिवि मानवाः] NKW; कामदेवपुरं याति जातो ऽनङ्गसमो भवेत् *ŚiDhaSañ* 2:66 प्रतिवर्षप्रदायिनः] NKW; प्रत्यब्दं यः प्रयच्छति *ŚiDhaSañ* 2:66 यक्षलोके तु (मोदन्ते)] K; यक्षलोके तु --- NW; मोदते यक्षलोकेषु *ŚiDhaSañ* 2:66 सहस्रशः] NK; सहस्रसः W; समन्वितः *ŚiDhaSañ* 2:67 तु] NKW; च *ŚiDhaSañ* 2:67 जायते सुभगस्तथा] NKW; दी-प्ताग्निः सुभगो भवेत् *ŚiDhaSañ* 2:68 प्रावरान्नं हुताशनम्] NK; प्रावरान्नं हुतासनम् W; पुण्याग्निं शुद्धमानसाः *ŚiDhaSañ* 2:68 प्रतिदिनम्प्रयच्छन्ते] NKW; प्रत्यहं ये प्रयच्छन्ति *ŚiDhaSañ*

गीतवादित्रयानानि देवानान्नित्यदायिनः ।
 ते जायन्ते महाभोगा गीतवादित्रबोधिताः ॥ 2:69 ॥
 रू[5]पयौवनसम्पन्नं सप्तिं हेमविभूषितम् ।
 प्रयच्छेद्विजमुख्येभ्यो ब्रध्नस्याप्नोति विष्टपम् ॥ 2:70 ॥
 शारीसंयोगसंयुक्तमिभं काञ्चनमालिनम् ।
 दत्त्वा शक्रपुरं याति भ्रष्टो जायति भोगवान् ॥ 2:71 ॥
 आतपत्रप्रदानेन श्रीमाञ्जायत्यसौ नरः ।
 धर्मराजपुरं गच्छन्नातपेन तु पीड्यते ॥ 2:72 ॥
 उपानहौ तु यो दद्यात्सर्वान्मु[6]च्यति किल्बिषात् ।
 धर्मराजपथे तस्य अश्वो जायति शोभनः ॥ 2:73 ॥
 तप्तवालुकदुःखैस्तु कण्टकैश्च सुदारुणैः ।
 न च तस्य भवेत्पीडा यो ददाति उपानहौ ॥ 2:74 ॥
 गजरथन्तु यो दद्याद्वाह्मणाय गुणान्विते ।
 तेन पुण्यफलेनैव स्वर्गलोके महीयते ॥ 2:75 ॥

71 *Niśvāsamukha* 2:71a-2:80b is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 6:153c-6:162.

2:69 ते जायन्ते महाभोगा] NKW; जायन्ते ते च भोगाद्या *ŚiDhaSañ* 2:69 गीतवादि-
 त्रबोधिताः] K; गीतवादित्रबोधि --- NW; गीतवादित्रबोधकाः *ŚiDhaSañ* 2:70 रूप-
 यौवन°] K; --- वन° N; -पयौवन° W; जवे यौवन° *ŚiDhaSañ* 2:70 प्रयच्छेद्वि°]
ŚiDhaSañ; प्रयच्छेद्वि° N; प्रयच्छन्दि° K; □ द्वि° W 2:70 विष्टपम्] NKW; पिष्ट-
 पम् *ŚiDhaSañ* 2:71 शारी°] N, *ŚiDhaSañ*; सारी° KW 2:71 °मालिनम्] NWK;
 °मालया *ŚiDhaSañ* 2:71 जायति] NKW; भवति *ŚiDhaSañ* 2:72 श्रीमाञ्जायत्य-
 सौ नरः] N; श्रीमाञ्जायत्यसौ नरः K; श्रीयां जायत्यसौ नरः W; जायेत मानवः
ŚiDhaSañ 2:72 गच्छन्नातपेन तु पीड्यते] KW; ग --- नातपेन तु पीड्यते N; गच्छ-
 नातपेनानुपीड्यते *ŚiDhaSañ* 2:73 तु यो दद्यात्सर्वान्मुच्यति] conj. (K); --- ति N; तु
 यो (दद्यात्सर्वान्मुच्यति) K; तु यो दद्या □ ति W; तु यो दद्यात्स तु मुच्येत *ŚiDhaSañ*
 2:73 किल्बिषात्] NW, *ŚiDhaSañ*; किल्बिषम् K 2:73 अश्वो जायति शोभनः] NK;
 अश्वो जायति सासनः W; जायते शोभनो हयः *ŚiDhaSañ* 2:74 °वालुकदुःखैस्तु]
 NKW; °सैकतदुःखाग्रैः *ŚiDhaSañ* 2:74 ददाति उपानहौ] NKW; हि दद्यादुपानहौ
ŚiDhaSañ 2:75 गजरथन्तु यो दद्याद्] NW; गजं रथं यो दद्याद् K; दद्याद्वाजरथं
 यस्तु *ŚiDhaSañ* 2:75 महीयते] KW, *ŚiDhaSañ*; मही --- N

तावन्न च्यवते «स्वर्गाद्यावद्देवास्सवासवाः» ।

ततश्चैव [8^v] परिभ्रष्टो राजा भवति धार्मिकः ॥ 2:76 ॥

दत्त्वा चाश्वरथन्दिव्यं बहुद्रव्यसमन्वितम् ।

सूर्यलोकमवाप्नोति तेनैव सह मोदते ॥ 2:77 ॥

यावत्सूर्यकृतांल्लोकान्तावत्तिष्ठति सूर्यवत् ।

तत्र चैव परिभ्रष्टो धनवाञ्जायते पुनः ॥ 2:78 ॥

अनङ्वाहरथन्दत्त्वा «सर्वद्रव्यसमन्वितम् ।

दासीदाससमोपेतः स्वर्गः» [2]माप्नोति मानवः ॥ 2:79 ॥

परिभ्रष्टो ह्यतो भूयो धनवाञ्जायते सदा ।

गवां ग्रासन्तु यो दद्यात्प्रातरुत्थाय मानवः ॥ 2:80 ॥

मन्त्रेणैव समायुक्तमुच्यते सर्वकिल्बिषैः ।

स्वर्गगामी च भवते परिभ्रष्टो महाधनः ॥ 2:81 ॥

गवाद्धे तु कुले जन्म गवाद्धश्च भविष्यति ।

76 Cf. sl Kūrmapurāṇa 1:36:12cd: ततस्तस्मात्परिभ्रष्टो राजा भवति धार्मिकः । The same line appears in 2:38:18ab reading ततः स्वर्गात् instead of ततस्तस्मात् । .

80 *Niśvāsamukha* 2:80c–2:82b is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 6:95a–6:96.

2:76 तावन्न च्यवते स्वर्गाद्यावद्देवास्सवासवाः] *ŚiDhaSañ*; तावन्न च्यवते □ W; --- NK 2:76 ततश्चैव परिभ्रष्टो] *ŚiDhaSañ*; --- परिभ्रष्टो N; स्वर्गलोकात्परिभ्रष्टो K; □ व परिभ्रष्टा W 2:77 बहुद्रव्यसमन्वितम्] *N^{pe}KW*; बहुद्र+व्य+समन्वितम् N 2:78 °कृ-तांल्लोकान् K; °कृताल्लोकान् NW; °कृता लोकास् *ŚiDhaSañ* 2:78 तिष्ठति] *NKW*; तिष्ठेत्स *ŚiDhaSañ* 2:79 अनङ्वाहरथन्दत्त्वा] *conj.*; अनत्वाहरथन्द --- N; आनङ्वा-हरथं □K; अनत्ताहर □ W; बलीवर्दरथं दत्वाम् *ŚiDhaSañ* 2:79 दासीदाससमोपेतः स्वर्गमाप्नोति मानवः] *ŚiDhaSañ*; --- नोति मानवः N; □ प्राप्नोति मानवः K; □ मायाति मानवः W 2:80 परिभ्रष्टो ह्यतो भूयो] *NK*; परिभ्रष्टा ह्यतो भूयो W; परिभ्र-ष्टस्तु तद्भूयो *ŚiDhaSañ* 2:80 तु यो दद्यात्प्रातरुत्थाय मानवः] *NKW*; दरिद्रेण कर्तव्यं प्रातरेव हि *ŚiDhaSañ* 2:81 समायुक्तम्] *NKW*; समायुक्तो *ŚiDhaSañ* 2:81 भवते] *NKW*; भवति *ŚiDhaSañ* 2:81 महाधनः] *NKW*; महाधनी *ŚiDhaSañ* 2:82 गवाद्धे तु कुले जन्म] *NKW*; गवाद्धे च भवेज्जन्म *ŚiDhaSañ* 2:82 गवाद्धश्च भविष्यति] *KW*; गवाद्धश्च --- विष्यति N; गवाद्धश्च भवत्यसौ *ŚiDhaSañ*

अमृतमथनोत्पन्ना सुरभी लोकधारि [3] णी ॥ 2:82 ॥

इदङ्गासङ्गहाण त्वमिदम्मे व्रतमुत्तमम् ।

गवां ग्रासं यथा देयं सौरभेये तथैव च ॥ 2:83 ॥

तुल्यमेतत्फलन्दृष्टं किन्तु मन्त्रम्पृथक्पृथक् ।

सर्वलोकधरा ह्येते जीवितान्नप्रदायकाः ॥ 2:84 ॥

ग्रासङ्गहन्तु हृष्टास्तु एतन्मे व्रतमुत्तमम् ।

नित्यम्परगवे दद्याद्गृहीत्वा दुर्लभं व्रतम् ॥ 2:85 ॥

रक्षन्ति च भयाद्द्वोरात् [4] स्पर्शने पापनाशनाः ।

पुण्यकाले तु संप्राप्ते वृषोत्सर्गङ्करोति यः ॥ 2:86 ॥

स याति रुद्रलोकन्तु यदि नीलो भविष्यति ।

82 *Niśvāsamukha* 2:82c–2:86b is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 6:98a–6:101.

82 Cf. *Somaśambhupaddhati* (1:6:5–8), *Kriyākramadyotikā* (§ 67, p.134), *Ātmārthapūjāpaddhati* fol.126b (attribution to *Suprabhedāgama*), the first two lines are found in *Jñānaratnāvalī* (R 14898, p.144), also with the attribution to the *Suprabhedāgama*:

अमृतमथनोत्पन्ने सुरभे लोकधारिणि ।

इमं ग्रासं गृहाण त्वमिदं मे व्रतमुत्तमम् ॥

गवां ग्रासो यथा देयः सौरभेयाय चैव तु ।

तुल्यमेतत्फलं दृष्टं किन्तु मन्त्रः पृथक् पृथक् ॥

सर्वलोकधरा ह्येते जीवितान्नप्रदायिनः ।

ग्रासं गृह्णन्तु हृष्टास्ते ह्येतन्मे व्रतमुत्तमम् ॥

नित्यं परगवे दद्याद्गृहीत्वा दुर्लभं व्रतम् ।

रक्षन्ति च भयाद्द्वोरात्स्पर्शने पापनाशनम् ॥

86 *Niśvāsamukha* 2:86c–2:88b is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 6:103–6:104.

2:82 अमृतमथनोत्पन्ना] NKW (unmetrical); उत्पन्नामृतमथने *ŚiDhaSaṅ* 2:82 लोकधारिणी] K, *ŚiDhaSaṅ*; ल --- N; तोलो □ णी W 2:83 व्रतमुत्तमम्] KW, *ŚiDhaSaṅ*; व्रतमुत्तमन्नं N 2:84 मन्त्रम्] W; मन्त्रम् N; मेद्यं K; मन्त्रः *ŚiDhaSaṅ* 2:85 हृष्टास्तु] NKW; तुष्टास्तु *ŚiDhaSaṅ* 2:85 गृहीत्वा] K, *ŚiDhaSaṅ*; गृही ऽ N; गृहीयाद् W 2:86 रक्षन्ति च भयाद्द्वोरात्] *ŚiDhaSaṅ*; रक्षन्ति च भय --- N; रक्षन्ति च भयाद्द्वोरा □ KW 2:86 स्पर्शने] NK; स्पसन्न W; दर्शने *ŚiDhaSaṅ* 2:86 पुण्यकाले तु संप्राप्ते] NW, *ŚiDhaSaṅ*; पुण्यकालं तु संप्राप्य K

नीलस्यैव अलाभे तु पितृभिस्सह संयुतः ॥ 2:87 ॥

स्वर्गलोकमवाप्नोति भ्रष्टो जायति भोगवान् ।
कपित्थन्दाडिमञ्चाम्रं जम्बुं बिल्वं तथैव च ॥ 2:88 ॥

पनसम्मातुलुङ्गञ्च नारिकेलं समोचकम् ।
[5] प्राचीनामलनारङ्गन्द्राक्षा खर्जूरमेव च ॥ 2:89 ॥

अन्यामृतफला ये च दत्त्वा तु सुभगो भवेत् ।
बहुपुत्रश्च रूपाढ्यस्सुभगश्चैव जायते ॥ 2:90 ॥

सम्पूर्णङ्गञ्च निरुजो भवेत्फलप्रदायकः ।
दन्तधावनदाता च भार्या लभति शोभनाम् ॥ 2:91 ॥

ताम्बूलं सुरभिं पुष्पान्दत्त्वा जायति पण्डितः ।
सुगन्धास्यश्च भवति ॥ [6] वाग्मी गन्धप्रदायकः ॥ 2:92 ॥

उपवीतं वृसीन्दत्त्वा जायते ब्रह्मयोनिषु ।
खड्गञ्चक्रायुधन्दत्त्वा शक्तिकुन्तपरश्चधान् ॥ 2:93 ॥

असिपत्रवनाद्द्वोरान्न भयन्तस्य जायते ।

88 *Niśvāsamukha* 2:88c-2:115 is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 6:163-6:189.

2:87 नीलस्यैव अलाभे तु] NKW; अलाभे नीलषण्डस्य *ŚiDhaSaṅ* 2:88 जायति] NKW; भवति *ŚiDhaSaṅ* 2:88 कपित्थन्दाडिमञ्चाम्रं जम्बुं बिल्वं तथैव च] NKW; कपित्थं दाडिमञ्चैव पनसं बीजपूरकम् *ŚiDhaSaṅ* 2:89 पनसम्मातुलुङ्गञ्च नारिकेलं समोचकम्] *conj.*; पनसम्मातुलुङ्गञ्च नारिकेलं समे--- N; पनसम्मातुलुङ्गञ्च नारिकेलं समो $\square$ K; पनस -तुलु -ञ्च नारिकेलं समोच $\square$ W; नालिकेरकनारङ्गं प्राचीनामलमोचकम् *ŚiDhaSaṅ* 2:89 प्राचीनामलनारङ्गन्द्राक्षा खर्जूरमेव च] NW; प्राचीनामलनारङ्गन्द्राक्षा खर्जूरमेव च K; श्रीफलं चूतजम्बीरन्द्राक्षा खर्जूरमेव च *ŚiDhaSaṅ* 2:90 अन्यामृतफला ये च दत्त्वा तु]] NKW; अन्यानि च फलान्येवं दत्त्वा तु *ŚiDhaSaṅ* 2:90 सुभगो भवेत्] NKW; सुखभागभवेत् *ŚiDhaSaṅ* 2:91 भवेत्फलप्रदायकः] NKW; भवेच्च फलदायकः *ŚiDhaSaṅ* 2:91 दन्तधावनदाता च] K; दन्तधावनदाता च N; दन्तधावनदान्ता च W; दन्तधावनदानाच्च *ŚiDhaSaṅ* 2:91 भार्या लभति शोभनाम्] NK; भार्या लभति शोभनाम् W; भार्या भवति शोभना *ŚiDhaSaṅ* 2:92 सुरभिं पुष्पान्दत्त्वा जायति] NKW; शोभितं पुष्पं दत्त्वा जायेत *ŚiDhaSaṅ* 2:92 पण्डितः] K, *ŚiDhaSaṅ*; प --- N; पण्डितम् W 2:92 सुगन्धास्यश्च भवति] *ŚiDhaSaṅ*; सगन् Γ --- N; सुगन्धास्य $\square$ KW 2:93 वृसीन्दत्त्वा] NKW; वृतं दत्त्वा *ŚiDhaSaṅ*

असंस्कृतस्य लोहस्य दानाद्धन्धभयन्न च ॥ 2:94 ॥

घटितोपस्करं लोहं दत्त्वा शस्त्रभयं न च ।

[9^r] लोहकारश्च नरको न कदाचिद्भविष्यति ॥ 2:95 ॥

मृन्मयानि कपालानि दत्त्वा चैव कमण्डलुम् ।

यतिदानमिदं श्रेष्ठं दत्त्वा सुखमवाप्नुयात् ॥ 2:96 ॥

«काञ्चनं रजतं ताम्रं भाण्डमायसं» त्रापुषम् ।

अक्षयन्तद्भवेदानन्दीर्घमायुश्च जायते ॥ 2:97 ॥

«देवताभ्यो द्विजातिभ्यो» दासीदासां च यो ददेत् ॥

भवति स महाभागः [2] बहुभृत्यजनावृतः ॥ 2:98 ॥

सिन्धूत्थं लवणन्दत्त्वा रूपवान्सुभगो भवेत् ।

पिप्पलीं शृङ्गवेरञ्च मरिचं विश्वभेषजम् ॥ 2:99 ॥

दत्त्वा निरुजतां याति आतुरे ओषधानि च ।

आतुरं निरुजङ्कृत्वा निर्व्याधिर्दीर्घमायुषम् ॥ 2:100 ॥

मधुरास्त्रकटुतिक्तानि कषायलवणानि च ।

2:95 शस्त्रभयं न च] KW, *ŚiDhaSañ*; शस्त्रं न भयं --- N 2:95 लोहकारश्च नरको] conj.; --- कारश्च नरको N; शस्त्रकारश्च नरको K; होलकार स नरको W; लोहीपाकश्च नरको *ŚiDhaSañ* 2:96 सुखमवाप्नुयात्] NKW; तु सुखभागभवेत् *ŚiDhaSañ* 2:97 काञ्चनं रजतं ताम्रं भाण्डमायसं] *ŚiDhaSañ*; क --- यसं NK; □ सं W 2:97 त्रापुषम्] NKW; °सीसकम् *ŚiDhaSañ* 2:97 दीर्घमायुश्च] NW, *ŚiDhaSañ*; दीर्घमायुः प्र° K 2:97 जायते] W, *ŚiDhaSañ*; न --- N; °जायते K 2:98 देवताभ्यो द्विजातिभ्यो] *ŚiDhaSañ*; --- NK; नाञ्च □ W 2:98 दासीदासां च यो ददेत्] conj.; --- NK; दसो दासी च यो ददेत् W; दासीदासां ददाति यः *ŚiDhaSañ* 2:98 भवति स महाभागः] conj.; --- NK; भवति स महाभा □ W; ते लभन्ते महाभागान् *ŚiDhaSañ* 2:98 बहुभृत्यजनावृतः] conj.; --- वृतः NK; □ नावृतः W; बहुभृत्यजनावृताः *ŚiDhaSañ* 2:99 पिप्पली] K, *ŚiDhaSañ*; पिप्पलीङ्° NW 2:99 शृङ्गवेरञ्च] K, *ŚiDhaSañ*; शृङ्गवेरञ्च NW 2:99 विश्वभेषजम्] NKW; भेषजानि च *ŚiDhaSañ* 2:100 निरुजतां] NW, *ŚiDhaSañ*; निरुजतां K 2:100 आतुरे ओषधानि च] N; आतुरे औषधानि K; आतुरे ओषधानि W; आतुरायौषधानि च *ŚiDhaSañ* 2:100 कृत्वा निर्व्याधिर्दीर्घमायुषम्] N; कृत्वा निर्व्याधिं दीर्घमायुषम् K; कृत्वा निर्व्याधिर्दीर्घमायुषम् W; कुर्यादायुष्मान् निरुजो भवेत् *ŚiDhaSañ* 2:101 मधुरास्त्रकटुतिक्तानि] NW (unmetrical); मध्वस्त्रकटुतिक्तानि K; मधुरास्त्रानि तिक्तानि *ŚiDhaSañ*

सर्वक्रीडारसाभिज्ञो जायते पण्डितो नरः॥ 2:101॥

[3] तैलात्सर्वाधिकं तेज आयुः शर्करखण्डयोः ।

मज्जितातक्रदानेन गवाद्यो गोप्रपूजने॥ 2:102॥

मौक्तिकं शङ्खशुक्तीनि दत्त्वा बहुसुतो भवेत् ।

कपर्दकानि यो दद्याद्दर्पणं विमलं शुभम्॥ 2:103॥

रूपवान्धनसम्पन्नो जायते स्त्रीषु वल्लभः ।

पोषणं हन्ततिच्चैव भिक्षां वा प्रत्यहन्देत्॥ 2:104॥

धनवान्स तु जायेत अन्यथा दु[4]र्गतिर्भवेत् ।

एष दानविधिः ख्यातस्त्वतिदानञ्च मे शृणु॥ 2:105॥

अन्नपानं सदा दद्याद्वस्त्रशय्याप्रतिश्रयम् ।

गां सुवर्णञ्च भूमिञ्च धर्म्माणां किमतः परम्॥ 2:106॥

विद्यादानन्तथा श्रेष्ठमतिश्रेष्ठञ्च रक्षणम् ।

जीवं रक्षयते यो हि स च दाता परः स्मृतः॥ 2:107॥

सर्वेषामेव दानानां भूतेष्वभयदक्षिणा ।

2:101 जायते पण्डितो नरः] KW; जायते --- N; विद्वान्जायेत मानवः *ŚiDhaSañ*
 2:102 तैलात्सर्वाधिकं तेज] *conj.*; --- धिको तेज N; तैलासर्वाधिकं तेज K; तैला
 □ धिको तेजा W; तैलात्प्राणा घृतात्तेज *ŚiDhaSañ* 2:102 मज्जिता०] NW; म □
 ता K 2:102 गोप्रपूजने] NW; गोः प्रपूजने K; गोप्रपूजनात् *ŚiDhaSañ* 2:103 भ-
 वेत्] KW, *ŚiDhaSañ*; भवेत् N 2:103 विमलं शुभम्] NKW; निर्मलं तथा *ŚiDhaSañ*
 2:104 हन्ततिच्चैव] K; हन्ततिच्चै NW (unmetrical); हन्तकारञ्च *ŚiDhaSañ* 2:104 द-
 देत्] W; दद --- N; ददत् K; क्षिपेत् *ŚiDhaSañ* 2:105 धनवान् स तु जायेत]
 NKW; धनिनस्ते प्रजायन्ति *ŚiDhaSañ* 2:105 अन्यथा] W, *ŚiDhaSañ*; अ --- N;
 अन्येषां K 2:105 दुर्गतिर्भवेत्] *conj.*; --- तिर्भवेत् NK; □ र्गतिर्भवेत् W; दुर्गतिं
 ब्रजेत् *ŚiDhaSañ* 2:105 दानविधिः] *N^{pc}* KW; दानविधि *N^{ac}* 2:105 त्वतिदानञ्च]
 NKW; ह्यन्नदानञ्च *ŚiDhaSañ* 2:106 वस्त्रशय्याप्रतिश्रयम्] NK; वस्त्रशय्याप्रतिश्रयम्
 W; वस्त्रं शय्यां प्रतिश्रयम् *ŚiDhaSañ* 2:106 गां सुवर्णञ्च भूमिञ्च] NW; गां सुवर्णञ्च
 भूमिञ्च W; गां सुवर्णन्तथा भूमिं *ŚiDhaSañ* 2:106 धर्म्माणां] NKW; धर्मेण *ŚiDhaSañ*
 2:107 तथा] NKW; परं *ŚiDhaSañ* 2:107 जीवं रक्षयते यो हि स च] NKW; जीवं
 रक्षति यो नित्यं स *ŚiDhaSañ* 2:108 ०दक्षिणा] N; ०दक्षिणा++ K; ०दक्षिणाम्
 W *ŚiDhaSañ*

यो ददा [5] ति स दाता हि अन्ये कामविमोहिताः ॥ 2:108 ॥

तस्माद्रक्षेत सर्वाणि प्राणिनां जीवितात्यये ।

स दाता स तपस्वी च स याति परमं पदम् ॥ 2:109 ॥

अतिदानविधिः ख्यातो लोकानां हितकाम्यया ।

दिने दिने च यो दद्याद्दानन्तश्च निबोध मे ॥ 2:110 ॥

दन्तधावनताम्बूलं स्रग्धूपञ्च विलेपनम् ।

रोचनाऽऽन्नवस्त्राऽऽ [6] णि दिव्यालङ्कारमण्डनम् ॥ 2:111 ॥

गजाश्चारोहणं यानमभ्यङ्गोद्वर्तनन्तथा ।

स्नानं दिव्यसुगन्धैश्च चन्दनागरुकुङ्कुमैः ॥ 2:112 ॥

कर्पूरव्यतिमिश्रैश्च लेपं धूपं सपुष्पकम् ।

मृष्टान्नपानदानञ्च सुखशय्यानिशीतवान् ॥ 2:113 ॥

वरनारीरतिऽसुखं यो ददाति स चाश्नुते ॥

[9^v] अदऽत्त्वा यो ऽभिकांक्षेत स च दुःखी परो भवेत् ॥ 2:114 ॥

देव्युवाच ।

2:108 यो ददाति] K, ŚiDhaSañ; --- ति स N; - ददाति W 2:108 अन्ये काम-
विमोहिताः] NK; अन्ये काम - ि मोहिताः W; ये चान्ये काममोहिताः ŚiDhaSañ
2:109 तस्माद्रक्षेत सर्वाणि] NK; तस्माद्रक्षत सर्वाणि W; तस्माद्रक्षन्ति सत्त्वानि Śi-
DhaSañ 2:109 स दाता स तपस्वी च] NKW; स च दाता तपस्वी च ŚiDhaSañ
2:110 अतिदानविधिः ख्यातो] NKW; इति दानविधिश्चोक्तो ŚiDhaSañ 2:110 यो
दद्याद्दानन्तश्च] NKW; यद्दानं तच्चापि हि ŚiDhaSañ 2:111 दन्तधावनताम्बूलं] Śi-
DhaSañ; द --- ताम्बूलं N; दन्तद्वादनताम्बूलं K; □ W 2:111 स्रग्धूपञ्च विलेपनम्]
N, ŚiDhaSañ; स □ च विलेपनम् K; □ W 2:111 रोचनाऽऽन्नवस्त्राणि] ŚiDhaSañ;
रोच --- णि N; रोचना □ K; रोचना □ णि W 2:112 गजाश्चारोहणं] K, ŚiDhaSañ;
--- जाश्चारोहणं N; गजाश्चारोहनं W 2:112 यानमभ्यङ्गोद्वर्तनन्तथा] K, ŚiDhaSañ;
यानं मभ्यङ्गै ऽर्त्तनन्तथा N; यानं मभ्यङ्गा- र्त्तनन्तथा W 2:113 °दानञ्च] NKW;
°दानानि ŚiDhaSañ 2:113 °निशीतवान्] NK; °निशीतवान् W; °निषीदनम् Śi-
DhaSañ 2:114 वरनारीरतिसुखं] ŚiDhaSañ; वरनारीरति --- NK; वरनारीर ि □ W
2:114 यो ददाति स चाश्नुते] ŚiDhaSañ; --- NKW 2:114 अदत्त्वा यो ऽभिकांक्षेत स
च] ŚiDhaSañ; अद --- N; □ KW 2:114 दुःखी परो भवेत्] KW, ŚiDhaSañ; ---
खी परो भवेत् N 2:115 देव्युवाच] KW, ŚiDhaSañ; देव्यु --- N

किन्तत्पात्रम्भवेच्छ्रेष्ठं यस्य दत्ते महत्फलम् ।
अक्षयन्तु भवेदानन्तन्मे ब्रूहि महेश्वर ॥ 2:115 ॥

ईश्वर उ ।

मातापितृषु यद्दानं गुरुबन्धुषु कन्ययः ।
दीनार्तान्धकृपणिनां तदानन्त्याय कल्पते ॥ 2:116 ॥

मूर्खविप्रसहस्रेभ्यो वेदाध्यायी परः स्मृतः ।
वेदाध्यायि [2] सहस्रेभ्यो ह्याहिताग्निस्ततो ऽधिकः ॥ 2:117 ॥

आहिताग्निसहस्रेषु अग्निहोत्री वरः स्मृतः ।
अग्निहोत्रीसहस्रेषु ब्रह्मवेत्ता ततो ऽधिकः ॥ 2:118 ॥

116 Cf. *Śivadharmasaṅgraha* 6:190:

मातापितृषु यद्दानं दीनान्धकृपणेषु च ।
गुरुबन्धुषु कन्यासु तदानन्त्याय कल्प्यते ॥

117 *Niśvāsamukha* 2:117 is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 6:191.

117 Cf. *SiSa* 7:69–71:

ब्रह्मचारिसहस्रेभ्यो वेदाध्यायी विशिष्यते ।
वेदाध्यायिसहस्रेभ्यो ह्याग्निहोत्री विशिष्यते ॥ 7:69 ॥
अग्निहोत्रिसहस्रेभ्यो यज्ञयाजी विशिष्यते ।
यज्ञयाजिसहस्रेभ्यः सत्रयाजी विशिष्यते ॥ 7:70 ॥
सत्रयाजिसहस्रेभ्यः सर्वविद्यान्तपारगः ।
सर्वविद्यावित्कोटिभ्यः शिवभक्तो विशिष्यते ॥ 7:71 ॥

118 Cf. *Śivadharmasaṅgraha* 6:192ab: आहिताग्निसहस्राणां ब्रह्मवेत्ता ततो ऽधिकः ।

2:115 भवेच्छ्रेष्ठं] K; भवेच्छ्रेष्ठ NW; भवेच्छ्रेष्ठं *ŚiDhaSaṅ* 2:115 यस्य] NW, *ŚiDhaSaṅ*; यस्य (स्मिन्) K 2:115 दत्ते] NKW; दत्तम् *ŚiDhaSaṅ* 2:115 अक्षयन्तु] NKW; अक्षयञ्च *ŚiDhaSaṅ* 2:116 कन्ययः] N; कन्ययोः K; कन्यया W 2:116 °कृपणिनां] W; °कृपणि = N; °कृपणिना K 2:116 तदानन्त्याय कल्पते] conj.; तदानन्त्याय कल्प्यते NW; तदानन्तं प्रकल्प्यते K 2:117 मूर्खविप्रसहस्रेभ्यो] K; मू = विप्रस = स्रेभ्यो N; मू - विप्र -- श्रेभ्यो W; मूर्खविप्रसहस्राणां *ŚiDhaSaṅ* 2:117 परः] N; वरः K, *ŚiDhaSaṅ*; पनः W 2:117 स्मृतः] KW, *ŚiDhaSaṅ*; = --- N 2:117 वेदाध्यायिसहस्रेभ्यो ह्याहि°] K^{pc}; --- सहस्रेभ्यो ह्याहि° N; वेदाध्यायीसहस्रेभ्यो ह्याहि° K^{ac}; □ यिसहस्रस्या ह्याहि° W; वेदाध्यायिसहस्राणामाहि *ŚiDhaSaṅ*

तस्य दत्तम्भवे ऽनन्तं स वै त्राता परः स्मृतः ।
 एषां लक्षगुणान्दद्यादेकन्दद्यात्तु ज्ञानिने ॥ 2:119 ॥
 न तेषां तुल्यमेतत्तु स वै त्राता वरो वरः ।
 यस्य दाने न दुःखा [3] नि नरकप्रेतसम्भवाः ॥ 2:120 ॥
 न भवन्ति हि दातारो विपापाः स्वर्गगामिनः ।
 तस्मात्सर्वेषु पात्रेषु शिवज्ञानी वरो वरः ॥ 2:121 ॥
 तस्मिन्पात्रे सदा देयमात्मनः श्रेय इच्छता ।
 अक्षयन्तद्भवेदानं यद्दत्तं स्वल्पमल्पपि ॥ 2:122 ॥

॥ ॐ ॥ इति निश्वासमुखतत्त्वसंहितायां लौकिके द्वितीयः पटलः ॥ ॐ ॥

श्लो 122

[4] देव्युवाच ।

दानधर्मस्त्वया ख्यातस्तीर्थधर्मञ्च मे वद ।
 स्नाने पुण्यफलं यत्स्यात्तीर्थे तीर्थे भविष्यति ॥ 3:1 ॥

119 *Niśvāsamukha* 2:119a–2:120b is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 6:192c–6:193d.

120 Cf. *Śivadharmasaṅgraha* 6:194:

यद्दानशक्त्या दुःखानि नरकप्रेतजान्यपि ।

अन्यानि च सुघोराणि न भवन्तीह दातरि ॥

1 *Niśvāsamukha* 3:1a–3:13b is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 7:1a–7:13b.

2:119 तस्य दत्तम्भवे ऽनन्तं] NKW; तस्मै दत्तं भवेद्दत्तं *ŚiDhaSañ* 2:119 परः] NKW; वरः *ŚiDhaSañ* 2:119 एषां लक्षगुणान्दद्यादेकन्दद्यात्तु] NK; एषां लक्षगुणान्दद्यादेकन्दद्यान्तु W; अन्येषां कोट्युणितं दद्यादेकं तु *ŚiDhaSañ* 2:120 न तेषां] W, *ŚiDhaSañ*; ऽ तेषां N; एतेषां K 2:120 तुल्यमेतत्तु] K; ऽ ल्यमेतत्तु N; कल्पमेवन्तु W; तुल्यमेवं हि *ŚiDhaSañ* 2:120 वरो वरः] N; □ वरः K; व - वरः W; परो वरः *ŚiDhaSañ* 2:120 यस्य दाने न दुःखानि] W; यस्य दाने --- नि N; यस्य दाने □ नि K 2:120 नरकप्रेतसम्भवाः] N; न □ प्रेतसंभवाः K; नभवप्रेतसम्भवाः W; नरकप्रेतजान्यपि *ŚiDhaSañ* 2:121 विपापाः] K; विपापा NW 2:122 देयमात्मनः] NW; देय+ः+मात्मन K 2:122 स्वल्पमल्पपि] NW; स्वल्पमण्वपि K 2:122 °संहितायां] K; °संहितायां NW 2:122 श्लो (122)] K; श्लो --- 2 N; श्लो - 22 W 3:1 यत्स्यात्] NK; यस्यात् W; किं स्यात् *ŚiDhaSañ* 3:1 भविष्यति] NKW; सुरेश्वर *ŚiDhaSañ*

ईश्वर उ ।

गङ्गा सरस्वती पुण्या यमुना गोमती तथा ।

चर्मिला चन्द्रभागा च सरयुर्गण्डकी तथा ॥ ३:२ ॥

जम्बुका च शतद्रू च कालिका सुप्रभा तथा ।

वितस्ती च विपाशा च नर्मदा च पु[५]नःपुना ॥ ३:३ ॥

गोदावरी महावर्त्ता शर्करावर्त्तमर्जुनी ।

कावेरी कौशिकी चैव तृतीया च महानदी ॥ ३:४ ॥

विटङ्का प्रतिकूला च सोमनन्दा च विश्रुता ।

करतोया वेत्रवती रेणुका वेणुका च या ॥ ३:५ ॥

आत्रेयगङ्गा वैतरणी कर्म्मारी ह्लादनी तथा ।

प्रावनी च सवर्णा सा कल्माषा स्रंसिनी शुभा ॥ ३:६ ॥

वसिष्ठा च वि[६]पापा च सिन्धुवत्यारुणी तथा ।

ताम्रा चैव त्रिसन्ध्या च मन्दाकिन्यः पराः स्मृताः ॥ ३:७ ॥

तैलकोशी च पारा च दुन्दुभी नलिनी तथा ।

नीलगङ्गा च गोधा च पूर्णचन्द्रा शशिप्रभा ॥ ३:८ ॥

उपवासरतस्तासु यः स्नायात्तु सरिद्वराम् ।

३:२ उ] NW; उवाच K *ŚiDhaSañ* ३:२ सरस्वती] K, *ŚiDhaSañ*; स्वरस्वती NW
 ३:२ चर्मिणी] *ŚiDhaSañ*; चर्मिला NW; चर्मि () □ K ३:२ सरयुर्गण्डकी] NW; श-
 रयुर्गण्डकी K; सरयुर्गण्डकी *ŚiDhaSañ* ३:३ विपाशा] N, *ŚiDhaSañ*; विपासा KW
 ३:३ च पुनःपुना] KW, *ŚiDhaSañ*; च --- पुना N ३:४ मर्जुनी] *ŚiDhaSañ*; मर्जुनी
 N; मर्जुनी K; मर्जरी W ३:५ विटङ्का] NKW; वटङ्का *ŚiDhaSañ* ३:६ कर्म्मारी
 ह्लादनी तथा] N; कर्म्मारी ह्लादिनी तथा KW; कौशिकी ह्लादनी च या *ŚiDha-*
Sañ ३:६ सवर्णा सा] NW *ŚiDhaSañ*; सवर्णाभा K ३:६ कल्माषास्रंसिनी] NK;
 कल्माषास्रंसिनी W; कल्माषस्रंसिनी *ŚiDhaSañ* ३:६ शुभा] W, *ŚiDhaSañ*; --- NK
 ३:७ वसिष्ठा च विपापा च] conj.; वसिष्ठा --- पापा च N; वसिष्ठा च विपापापा च K
 (unmetrical); वसिष्ठा च - पापा च W; वसिष्ठा च अपापाच *ŚiDhaSañ* ३:७ सिन्धु-
 वत्यारुणी] NW, *ŚiDhaSañ*; सिन्धुर्वत्यारुणी K ३:७ पराः] W^{ac} , *ŚiDhaSañK^{pc}; परा
 $NK^{ac}W^{pc}$ ३:८ तैलकोशी च पारा] N; तैलकाशी च पारा K; तैलकोसी च पारा W;
 वाग्वती तैलकोशी *ŚiDhaSañ* ३:८ गोधा] NKW; बोधा *ŚiDhaSañ* ३:९ यः स्नायात्तु
 सरिद्वराम्] N^{pc} ; यः स्नायात्तु सरि+द्+वराम् N; यः स्नाया $\times \times$ तु सरिद्वराम् K;
 यः स्ना -न्तु सरिद्वराम् W; यः स्नायाद्वि सरित्स्वह *ŚiDhaSañ**

समभ्यर्च्य पितृन्देवान्स तु मुच्येत किल्बिषात् ॥ ३:९ ॥

«नद्येषा» [10^r] पूतसलिला हरमूर्तिविनिसृता ।
स्नातो यैस्तु विमुच्येत जलमूर्ति नमो ऽस्तु ते ॥ ३:१० ॥

अयं मन्त्रमनुस्मृत्य कुर्यान्नद्यवगाहनम् ।
सर्वपापविशुद्धात्मा देहत्यागे दिवं ययौ ॥ ३:११ ॥

शोणपुष्करलोहित्ये मानसे सिन्धुसागरे ।
ब्रह्मावर्त्ते कर्द्दमाले स्नात्वा च लवणोदधौ ॥ ३:१२ ॥

सर्वपापविशुद्धात्मा पितृदेवांश्च पूजयेत् ।
[२] अग्निर्योनिर्भवेन्नित्यं विष्णु रेतः प्रकीर्तितः ॥ ३:१३ ॥

ब्रह्माणस्पितरं विन्द्याद्द्रुममूर्ति जलं स्मृतम् ।
एतानुस्मृत्य यः स्नायात्स याति परमाङ्गतिम् ॥ ३:१४ ॥

नदीनदेषु यो देहं कामतो वाप्यकामतः ।
समुत्सृज्य विशुद्धात्मा स्वर्गलोकम्व्रजेदिह ॥ ३:१५ ॥

13 Cf. *Śivadharmasaṅgraha* 7:13cd: अग्निर्योनिर्विष्णु रेतो ब्रह्मणः पिता रुद्रमूर्तिरापः ॥

14 *Niśvāsamukha* 3:14c–3:15d is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 7:14a–7:15b.

3:9 पितृन्देवान्] K, *ŚiDhaSaṅ*; पितृदेवान् N; विष्णुदेवा W 3:9 स तु मुच्येत किल्बिषात्] K, *ŚiDhaSaṅ*; स तु मुच्येत f --- N; □ W 3:10 नद्येषा] *ŚiDhaSaṅ*; --- NKW 3:10 हरमूर्तिविनिसृता] NKW; हरमूर्तिरियं स्मृता *ŚiDhaSaṅ* 3:10 स्नातो] *ŚiDhaSaṅ*; ॐ तो N; □ तो KW 3:10 जलमूर्ति नमो ऽस्तु ते] *ŚiDhaSaṅ*; जलमूर् f ॐ ॐ मो ऽस्तु ते A; जलमूर्तिर्नमो ऽस्तु ते K; जल - - नमो ऽस्तु ते W 3:11 अयं] conj.; अय NW; इदं K; इमं *ŚiDhaSaṅ* 3:11 नद्यवगाहनम्] KW *ŚiDhaSaṅ*; नद्यावगाहनम् N 3:12 ०लोहित्ये मानसे] NW, *ŚiDhaSaṅ*; ०लौहित्यमानस० K 3:12 स्नात्वा च लवणोदधौ] K, *ŚiDhaSaṅ*; स्नावा --- N; □ णोद - W 3:13 पितृदेवांश्च पूजयेत्] *ŚiDhaSaṅ*; पितृ --- NW; पितृन्देवान् (समर्चयन्) K 3:13 अग्निर्योनिर्भवेन्नित्यं विष्णु] em.; अग्निर्योनिर्भवेन्नित्यं विष्णु N; अग्नि □ भवेन्नित्यं विष्णु K; अग्नि □ वे नित्यं विष्णु W 3:14 ०द्रुममूर्ति जलं] N; ०द्रुममूर्तिर्जलं K; ०द्रु - मूर्तिजलं W 3:14 एतानुस्मृत्य] em.; एतानुत्स्मृत्य NW; एतान्सस्मृत्य K; एताननुस्मृत्य *ŚiDhaSaṅ* (unmetrical) 3:15 स्वर्गलोकम्व्रजेदिह] NKW; सोमलोकमियान्नरः *ŚiDhaSaṅ*

स्वर्गलोकात्परिभ्रष्टो जायते विपुले कुले ।
यस्तीर्थं स्मरते नित्यं [3]मरणं चाभिकांक्षते ॥ 3:16 ॥

अग्निप्रवेशं यः कुर्यान्मानवो नियमे स्थितः ।
रुद्रलोकमवाप्नोति तेनैव सह मोदते ॥ 3:17 ॥

रुद्रलोकात्परिभ्रष्टो वह्निलोकमवाप्नुयात् ।
भुक्त्वा वह्निमयान्भोगाञ्जायते पृथिवीपतिः ॥ 3:18 ॥

अमरेशम्प्रभासञ्च नैमिषं पुष्करन्तथा ।

16 *Niśvāsamukha* 3:16 is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 7:16c–7:17b.

19 *Niśvāsamukha* 3:19–3:22 is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 7:17c–7:21b.

19 Cf. *Guhyasūtra* 7:112–121:

अमरेशम्प्रहासञ्च नैमिषं पुष्करन्तथा ।
आषाढिन्दिण्डिमुण्डिञ्च भारभूतिं सलाकुलिम् ॥
प्रत्यात्मिके मृता ये तु ते व्रजन्त्येव तत्पदम् ।
हरिश्चन्द्रं परं गुह्यं गुह्यं मध्यमकेश्वरम् ॥
श्रीपर्वतं समाख्यातञ्जल्पेश्वरमतः परम् ।
अम्ब्रातिकेश्वरं चैव महाकालं तथैव च ॥
केदारमुत्तमं गुह्यं महाभैरवमेव च ।
गुह्याष्टके मृता ये तु ते व्रजन्तीह तत्पदम् ॥
गयाञ्चैव कुरुक्षेत्रन्नखलं कनखलन्तथा ।
विमलञ्चाट्टहासञ्च माहेन्द्रम्भीममष्टमम् ॥
अतिगुह्ये मृता ये तु अतिगुह्यं व्रजन्ति ते ।
भद्रापदं रुद्रकोटिमविमुक्तं महाबलम् ॥
गोकर्णं रुद्रकर्णञ्च स्वर्णाक्षं स्थाणुरष्टमम् ।
एतेष्वपि मृतास्सम्यग्भित्त्वा लोकमशेषतः ॥
दीप्यमानास्तु गच्छन्ति अत्र स्थानेषु ये मृताः ।
छगारण्डं द्विरण्डञ्च माकोटम्मण्डलेश्वरम् ॥
कालञ्जरं समाख्यातन्देवदारुनन्तथा ।

3:16 स्वर्गलोकात्] NKW; सोमलोकात् *ŚiDhaSai* 3:16 यस्तीर्थं स्मरते] NK; य-
स्तीर्थं स्मरते W; तत्तिर्थं संस्मरेन् *ŚiDhaSai* 3:16 नित्यं] *ŚiDhaSai*; --- NK; नि
□ W 3:16 चाभिकांक्षते] NKW; चात्र कांक्षते *ŚiDhaSai* 3:18 वह्निमयान्] *conj.*
Acharya; वह्नियान् NW; वह्नि () यान् K

आषाढन्दिण्डिमुण्डिञ्च भारभूतिञ्च लाकुलिम् ॥ 3:19 ॥

हरिञ्च [4] न्द्रं परं गुह्यं गुह्यं मध्यमकेश्वरम् ।

श्रीपर्वतं समाख्यातञ्जलेश्वरमतः परम् ॥ 3:20 ॥

अम्रातिकेश्वरञ्चैव महाकालन्तथैव च ।

केदारमुत्तमङ्गुह्यम्महाभैरवमेव च ॥ 3:21 ॥

गयाञ्चैव कुरुक्षेत्रं नखलङ्कनखलन्तथा ।

विमलञ्चाट्टहासञ्च माहेन्द्रं भीममष्टमम् ॥ 3:22 ॥

वस्त्रापदं रुद्रकोटिमविमुक्तम्महाबलम् ।

[5] गोकर्णं भद्रकर्णं च स्वर्णाक्षं स्थाणुमष्टमम् ॥ 3:23 ॥

छगलण्डं द्विरण्डञ्च माकोटम्मण्डलेश्वरम् ।

कालञ्जरं समाख्यातं देवदारुवनन्तथा ॥ 3:24 ॥

शङ्कुकर्णन्तथैवेह थलेश्वरमतः परम् ।

स्नानदर्शनपूजाभिर्मुच्यते सर्वकिल्बिषैः ॥ 3:25 ॥

गच्छन्ति भित्वा ब्रह्माण्डमेषु स्थानेषु ये मृताः ।

शङ्कुकर्णन्तथैवेह स्थलेश्वरमतः परम् ॥

एतेष्वपि मृता ये तु भित्वा लोकमशेषतः ।

दीप्यमानास्तु गच्छन्ति स्थानाष्टकमिदं प्रिये ॥

23 *Niśvāsamukha* 3:23 is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 7:22.

24 *Niśvāsamukha* 3:24ab is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 7:21cd.

25 *Niśvāsamukha* 3:25c–3:30b is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 7:23–7:27.

3:19 भारभूतिञ्च] *ŚiDhaSaṅ*; भारभूति NW (unmetrical); भारभूमि - K 3:20 हरिञ्चन्द्रं परं गुह्यं गुह्यं] *ŚiDhaSaṅ*; हरि --- न्दम्परगुह्यङ्गुह्यम् N; हरि □ गुह्यं गुह्यम् K; हरि □ न्द्रपारगुह्यगुह्यम् W 3:21 अम्रातिके°] NK; अम्रातिके° W; आम्रातिके° *ŚiDhaSaṅ* 3:22 भीममष्टमम्] KW, *ŚiDhaSaṅ*; भाममष्टमम् N 3:23 वस्त्रापदं रुद्रकोटिमविमुक्तम्महाबलम्] *em.*; वस्त्रापदं रुद्रकोटिमविमुक्तं म --- N; वस्त्रापदं रुद्रकाशीमवियुक्तं महा □ K; वस्त्र - दंरुद्रकोटिमविमुक्तं महाब □ W; भस्त्रापदं रुद्रकाशीमवियुक्तं महालयम् *ŚiDhaSaṅ* 3:23 गोकर्णं भद्रकर्णं च] W, *ŚiDhaSaṅ*; --- कर्णम्भ +द+कर्णञ्च N; □ र्णम्भकर्णं च K 3:24 छगलण्डं] *ŚiDhaSaṅ*; छगरण्डं NW; □ गरण्डं K 3:24 कालञ्जरं] *em.*; कारञ्जरं NKW 3:25 थलेश्वर°] NW; स्थलेश्वर° K

पञ्चाष्टकमिदन्दिव्यं «यं गत्वा» [6] न निवर्तते ॥ 3:26 ॥

महाप्रलयस्थायी च स्रष्टानुग्रहकारकः ।

दर्शनादेव गच्छन्ते पदन्दिव्यम्महालये ॥ 3:27 ॥

केदारोदकपानाच्च गतिस्पञ्चाष्टमीं ध्रुवम् ।

विद्यया संयुता ये तु पिबन्ते च [10^v] जलं शुभम् ॥ 3:28 ॥

शिवसायोज्यतां यान्ति सर्वावस्थापि मानवाः ।

गुह्यान्यान्यपि देवस्य दृष्ट्वा मुच्यन्ति किल्बिषैः ॥ 3:29 ॥

प्राप्नुवन्ति गणत्वं हि ये तत्र निधनङ्गताः ।

उक्तं हरस्य माहात्म्यं हरेश्चापि निबोध मे ॥ 3:30 ॥

शालग्रामे मल्लकूपे नित्यं «सौकरवे» हरिः ।

सन्निधाने मथुरायां श्वेतद्वीपे तथैव च ॥ 3:31 ॥

दृष्ट्वा ॐ [2] ॐ ।व (?) टे (?) विष्णुं मुच्यते सर्वकिल्बिषैः ।

30 *Niśvāsamukha* 3:30c-3:34b is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 7:41-7:44.

3:26 पञ्चाष्टकमिदन्दिव्यं] K; प --- मिदन्दि --- A; प □ मिदं दिव्यं W; पञ्चाष्टकप-
दं दिव्यं *ŚiDhaSañ* 3:26 यं गत्वा] *ŚiDhaSañ*; --- NKW 3:27 महाप्रलयस्थायी
च] NKW; प्रलयस्थायिनो दिव्या *ŚiDhaSañ* 3:27 स्रष्टानुग्रहकारकः] NK; अष्टा तु
ग्रहकारकः W; स्थित्यनुग्रहकारिणः *ŚiDhaSañ* 3:27 गच्छन्ते] NKW; गच्छन्ति *Śi-*
DhaSañ 3:27 महालये] NW, *ŚiDhaSañ*; महालयम् K 3:28 गतिस्पञ्चाष्टमीं ध्रुवम्]
conj.; गतिस्पञ्चाष्टमीं ध--- N; गतिस्पञ्चाष्टमीं □ K; गतिस्पञ्चाष्ट □ W; गतिः पञ्चाष्टकी
ध्रुवा *ŚiDhaSañ* 3:28 विद्यया संयुता ये तु] *ŚiDhaSañ*; वि ॐ द्यया ॐ ॐ ता ॐ
ॐ N; विद्यया तं प्रगायन्ते K; □ W 3:28 पिबन्ते च जलं शुभम्] K; पिबन्ते च
--- शुभम् N; □ जाल श्रन् W; पिबन्ति च शुभं जलम् *ŚiDhaSañ* 3:29 शिवसायो-
ज्यतां] NW; शिवसायुज्यतां K *ŚiDhaSañ* 3:29 सर्वावस्थापि] NW; सर्वावस्थासु K;
सर्वावस्थाश्च *ŚiDhaSañ* 3:29 गुह्यान्यान्यपि देवस्य] NW; गुह्यान्यान्यपि देवस्य K;
गुह्यायतनमीशस्य *ŚiDhaSañ* 3:29 दृष्ट्वा मुच्यन्ति किल्बिषैः] NKW; मुच्यते वीक्ष्य
किल्बिषैः *ŚiDhaSañ* 3:30 माहात्म्यं] K, *ŚiDhaSañ*; माहात्म्य NW 3:31 नित्यं]
KW, *ŚiDhaSañ*; नि ॐ N 3:31 सौकरवे] *ŚiDhaSañ*; साकरव N; □ K; □ रव W
3:31 सन्निधाने मथुरायां] *conj.*; सन्निधा ॐ मथुरायां N; सन्निधा □ K; सन्नि □ W;
मथुरायां स्थितः साक्षात् *ŚiDhaSañ* 3:31 श्वेतद्वीपे तथैव च] *ŚiDhaSañ*; श्वेतद्वीपे त
--- N; □ KW 3:32 दृष्ट्वा ---।व (?) टे (?) विष्णुं मुच्यते सर्वकिल्बिषैः] N; □ विष्णुं
मुच्यते सर्वकिल्बिषैः K; □ पा □ विष्णुं मुच्यते सर्वकिल्बिषैः W; तं दृष्ट्वा पुरुषवटे
विष्णुमुच्येत किल्बिषैः *ŚiDhaSañ*

स्थानेष्वेषु मृता यान्ति विष्णोस्तत्परमम्पदम् ॥ ३:३२ ॥

ब्रह्मस्कन्दगणेशस्य लोकपालग्रहेषु च ।

देव्यामातरयक्षेषु पिशाचोरगराक्षसाम् ॥ ३:३३ ॥

तद्भक्तास्तद्गतिं यान्ति जपहोमाद्यपूजनैः ।

अनाशकं यः कुरुते पापात्मा पापसंयुतः ॥ ३:३४ ॥

सर्वपापविनिर्मुक्तो [३] विष्णुलोकञ्च गच्छति ।

विष्णुलोकाच्च्युतश्चैष ब्राह्मणः पण्डितो भवेत् ॥ ३:३५ ॥

तेनैवाभ्यासयोगेन तच्चैवाभ्यसते पुनः ।

एवन्ते सर्वमाख्यातमुपवासविधिं शृणु ॥ ३:३६ ॥

मासे मासे तु यः कुर्यादेकरात्रमुपोषितम् ।

पञ्चगव्यं शुचिर्भूत्वा पीत्वा सान्तपनम्भवेत् ॥ ३:३७ ॥

सम्बत्सरेण शुद्धात्मा ब्रह्मलोके [४] महीयते ।

कृत्वा सान्तपनम्बान्यो द्वादशाहमभोजनम् ॥ ३:३८ ॥

तद्धृत्वा मुच्यते पापैर्विप्रत्वाच्च न हीयते ।

36 *Niśvāsamukha* 3:36c-3:37 is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 7:45a-7:46b.

37 Cf. *Manusmṛti* 11:213:

गोमूत्रं गोमयं क्षीरं दधि सर्पिः कुशोदकम् ।

एकरात्रोपवासश्च कृच्छ्रं सान्तपनं स्मृतम् ॥

3:32 स्थानेष्वेषु मृता यान्ति] NK; स्थानेष्वष्ट मृतो यांति W; स्थानेष्वेषु मृतो या-
यात् *ŚiDhaSañ* 3:32 विष्णोस्तत्परमम्पदम्] NKW; तद्विष्णोः परमं पदम् *ŚiDhaSañ*
3:33 गणेशस्य] NKW; गणेशानां *ŚiDhaSañ* 3:33 देव्यामातरयक्षेषु] NKW; उमा-
या मातृयक्षाणां *ŚiDhaSañ* 3:33 राक्षसाम्] NW, *ŚiDhaSañ*; राक्षसाम् K 3:34 त-
द्भक्तास्तद्गतिं] NK; तद्भक्तास्तद्गतिं W; ये भक्तास्तद्गतिं *ŚiDhaSañ* 3:34 जपहोमा-
द्यपूजनैः] NKW; जपहोमार्चनादिभिः *ŚiDhaSañ* 3:35 ब्राह्मणः] KW; ब्राह्मणः N
3:36 तच्चैवाभ्यसते] N; तथैवाभ्यसते K; त सने W 3:37 मासे मासे तु] NKW; मा-
सि मासि च *ŚiDhaSañ* 3:37 उपोषितम्] *ŚiDhaSañ*; उपोषितः NKW 3:37 सा-
न्तपनम्भवेत्] NKW; मुच्येत पातकैः *ŚiDhaSañ* 3:38 ब्रह्मलोके महीयते] conj.; ब्रह्म
--- महीयते N; ब्रह्म तस्य न हीयते K; ब्रह्म न हीयते W 3:39 तद्धृत्वा] NW;
तत्कृत्वा K

द्वादशैतानि कृत्वा वै सद्गतिम्प्राप्नुयान्नरः ॥ 3:39 ॥

एकैकम्भक्षयेद्वासन्त्रीण्यहानि जितेन्द्रियः ।

त्रिरात्रोपवसेच्चैव अतिकृच्छ्रं विशोधने ॥ 3:40 ॥

प्रतिपक्षन्तु यः कुर्यात्स स्वर्गफलभागभवेत् ।

[5] जलं क्षीरं घृतञ्चोष्णमेकैकन्तु त्र्यहम्पिबेत् ॥ 3:41 ॥

त्रिःस्रायी च विशुद्धात्मा सर्वपापविवर्जितः ।

प्राप्नुयात्स्वर्गतिं विप्रः पापात्मा च विशुध्यति ॥ 3:42 ॥

एकैकम्बर्द्धयेद्वासं शुक्ले कृष्णे च ह्रासयेत् ।

त्रिष्कालस्रायी मासन्तु चन्द्रवृद्धा व्रतञ्चरेत् ॥ 3:43 ॥

चान्द्रायणमिदं श्रेष्ठं सर्वपापापनोदनम् ।

पापी मुच्येत [6] पापेन अपापः स्वर्गगो भवेत् ॥ 3:44 ॥

अष्टावष्टौ समस्त्रीयात्पिण्डान्मध्यन्दिने स्थिते ।

40 Cf. *Manusmṛti* 11:214:

एकैकं ग्रासमस्त्रीयात् त्र्यहानि त्रीणि पूर्ववत् ।

त्र्यहं चोपवसेदन्त्यमतिकृच्छ्रं चरन्दिजः ॥

43 *Niśvāsamukha* 3:43a–3:56f is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 7:53a–7:67b.

43 Cf. *Manusmṛti* 11:217:

एकैकं ह्रासयेत्पिण्डं कृष्णे शुक्ले च वर्धयेत् ।

उपस्पृशंस्त्रिषवणमेतत्त्वान्द्रायणं स्मृतम् ॥

45 Cf. *Manusmṛti* 11:219:

अष्टावष्टौ समस्त्रीयात्पिण्डान्मध्यन्दिने स्थिते ।

नियतात्मा हविष्यस्य यतिचान्द्रायणं चरन् ॥

3:40 अतिकृच्छ्रं विशोधने] K; अतिकृच्छ्रविशोधने N; अतिकृच्छ्रविसोधने W 3:41

°मेकैकन्तु त्र्यहम्पिबेत्] N; °मेकैकं तु अहं पिबेत् K; °मेकैकं तु त्राहम्पिबेत् W

3:42 त्रिःस्रायी] K; त्रिस्रायी NW 3:42 स्वर्गतिं विप्रः] *em.*; सगर्गतिं विप्र NW;

स्वर्गतिं विप्र K 3:43 ग्रासं] NKW; पिण्डं *ŚiDhaSai* 3:43 त्रिष्कालस्रायी मासन्तु]

NW; त्रिकालस्रायी मासन्तु K; त्रिस्रायी मासमेकन्तु *ŚiDhaSai* 3:44 सर्वपापापनो-

दनम्] N, *ŚiDhaSai*; सर्वपापप्रणोदनम् K; सर्वपापा - नोदनम् W 3:44 मुच्येत]

K, *ŚiDhaSai*; म □ N; मुच्य □ W 3:44 अपापः] NKW; अपापी *ŚiDhaSai*

हविष्येण समायुक्तान्मुच्यते सर्वपातकैः ॥ 3:45 ॥

अपापी स्वर्गमायाति यतिचान्द्रायणेन तु ।

चतुरो भक्षयेत्पिण्डान्पूर्वा [11^r] ह्ये तु विचक्षणः ॥ 3:46 ॥

सूर्यस्यास्तमने वापि चतुरो भक्षयेत्पुनः ।

शिशुचान्द्रायणं ह्येतदुपपातकनाशनम् ॥ 3:47 ॥

«मासेनैकेन» शुद्धात्मा अपापी स्वर्गतिं व्रजेत् ।

त्रिरात्राणि तु यः कुर्यात्सर्वकालं » शुचिव्रतः ॥ 3:48 ॥

शतेनैकेन पूर्णेन मुच्यते सर्वकिल्बिषात् ।

सहस्रेण महापापान्मु [2] च्यते जपसंयुतः ॥ 3:49 ॥

अपापी स्वर्गमाप्नोति च्युतश्च धनभागभवेत् ।

एकान्तरोपवासानि द्वादशाब्दङ्करोति यः ॥ 3:50 ॥

महतो मुच्यते पापाच्छुद्धात्मा स्वर्गमाप्नुयात् ।

46 Cf. Manusmṛti 11:220:

चतुरः प्रातरश्नीयात्पिण्डान्विप्रः समाहितः ।

चतुरो ऽस्तमिते सूर्ये शिशुचान्द्रायणं स्मृतम् ॥

3:45 समायुक्तान्] N; समायुक्तो K; समायुक्तात् W; समायुक्तं ŚiDhaSañ 3:46 °मा-
याति] NKW; °माप्नोति ŚiDhaSañ 3:46 यतिचान्द्रायणेन तु] N; --- यणेन N;
यति □ यणेन W; यतिचान्द्रायणान्नरः ŚiDhaSañ 3:46 चतुरो भक्षयेत्पिण्डान्पूर्वाह्ये]
K, ŚiDhaSañ; चतुरो भ --- ह्ये N; चतुरो भक्षये □ ह्ये W 3:47 सूर्यस्यास्तमने वापि]
NK, ŚiDhaSañ; सूर्यास्यास्तमने वापि W 3:47 °द्रायणं] K^{pc}, ŚiDhaSañ; °द्रायण
N; °द्रायनं K^{ac}; चान्द्रायणा W^{pc}; चान्द्रोषणा W^{ac} 3:47 °नाशनम्] K, ŚiDha-
Sañ; °ना --- NW 3:48 मासेनैकेन] ŚiDhaSañ; --- केन NW; पापी मुच्यति K
3:48 स्वर्गतिं] K, ŚiDhaSañ; स्वर्गत N; स्वर्गतम् W 3:48 त्रिरात्राणि तु] K;
त्रिरात्रा ॐ तु N; त्रिरात्रा f ॐ W; त्रिरात्राणि च ŚiDhaSañ 3:48 कुर्यात्सर्वकालं]
ŚiDhaSañ; कु --- NW; कुर्या □ K 3:48 शुचिव्रतः] NK, ŚiDhaSañ; □ चिव्रतः W
3:49 शतेनैकेन] K, ŚiDhaSañ; श ॐ केन N; स - नैकेन W 3:49 सर्वकिल्बिषात्]
K, ŚiDhaSañ; सर्व ॐ वि --- N; स □ W 3:49 सहस्रेण महापापान्मुच्यते] em.; ---
च्यते N; □ पापान्मुच्यते KW; सहस्रेण महापापैर्मुच्यते ŚiDhaSañ 3:50 धनभागभवेत्]
NW; धनं भागभवेत् K; धनवान् भवेत् ŚiDhaSañ 3:50 °वासानि] NKW; °वासन्तु
ŚiDhaSañ

पक्षोपवासं यः कुर्याद्द्वादशाब्दान्विकल्मषः ॥ ३:५१ ॥

स स्वर्गगतिमवाप्नोति पापात्मा तु विकल्मषः ।

प्रतिवर्षन्तु यः कुर्यान्मासैकं संयते [३]न्द्रियः ॥ ३:५२ ॥

उपवासन्नरो लोके स गतिमुत्तमाम्ब्रजेत् ।

महापापाद्विशुद्धेत धनवानपि जायते ॥ ३:५३ ॥

एकान्नञ्चैव भुञ्जानो धनवाञ्जायते नरः ।

नक्ते ऽन्नम्भुञ्जते यस्तु यावज्जीवन्नरोत्तमः ।

धनधान्यसमृद्धात्मा उत्तमो जायते नरः ॥ ३:५४ ॥

अयाचितन्तु भुञ्जानो यावज्जीवं «व्रते नरः» ।

[४] मृतो देवत्वमाप्नोति पापान्मुच्यति पातकी ॥ ३:५५ ॥

मधु मान्सन्न भक्षेत व्रतमेतदनुत्तमम् ।

एवं यो वर्तते नित्यं स याति परमाङ्गतिम् ॥ ३:५६ ॥

ब्रह्मचर्यव्रतं कष्टं यश्चरेत्स्त्रीसमन्वितः ।

56 Cf. *Manusmṛti* 2:177a: वर्जयेन्मधु मांसं च ।

57 *Niśvāsamukha* 3:57–3:69 is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 7:69c–7:72b.

3:51 दशाब्दान्विकल्मषः] conj.; दशाब्दान्वि ॐ ल्मषः N; °दशाब्दानि नित्यशः K; °दशाब्दाद्विकल्मषः W; द्वादशाब्दं विकल्मषः *ŚiDhaSañ* 3:52 स्वर्गगतिमवाप्नोति] NKW; स्वर्गगतिमाप्नोति *ŚiDhaSañ* 3:52 प्रतिवर्षन्तु] NW, *ŚiDhaSañ*; प्रप्रतिवर्षन्तु K 3:52 यः कुर्यान्मासैकं संयतेन्द्रियः] *ŚiDhaSañ*; य --- न्द्रियः N; यः (कुर्यादुपवासं जिते)न्द्रियः K; यः कुर्यात्मा ॐ न्द्रियः W 3:53 गतिमुत्तमाम्] NKW; गतिश्चोत्तमां *ŚiDhaSañ* 3:53 महापापाद्विशुद्धेत] NW; महापापाद्विमुच्येत K; महत्पापं विशुद्धेत *ŚiDhaSañ* 3:53 जायते] NKW; पूजयेत् *ŚiDhaSañ* 3:54 नक्ते ऽन्नम्भुञ्जते यस्तु यावज्जीवन्नरोत्तमः] NKW; यावज्जीवं तु यो भुङ्क्ते नक्तमन्नं नरोत्तमः *ŚiDhaSañ* 3:54 धनधान्यसमृद्धात्मा] NKW; धनधान्यसमृद्धः स्याद् *ŚiDhaSañ* 3:55 यावज्जीवं] K, *ŚiDhaSañ*; यावज्जीव KW 3:55 व्रते नरः] *ŚiDhaSañ*; --- NKW 3:55 मृतो] em.; ॐ तो N; ॐ KW; मृते *ŚiDhaSañ* 3:55 देवत्वमाप्नोति] NK, *ŚiDhaSañ*; ॐ त्वमाप्नोति W 3:55 पापान्मुच्यति पातकी] K; पापान्मुच्यति पातका NW; पापान्मुच्येत पातकी *ŚiDhaSañ* 3:56 मधु मान्सन्न] NW, *ŚiDhaSañ*; ॐ न K 3:57 ब्रह्मचर्यव्रतं] NK; ब्रह्मच - व्रतं W; ब्रह्मचर्यं व्रतं *ŚiDhaSañ* 3:57 स्त्रीसमन्वितः] NW, *ŚiDhaSañ*; स्त्रीसमन्वितः K

इहामुत्र च सिद्धेत गतिं यास्यति चोत्तमाम् ॥ 3:57 ॥

द्रव्यस्य विद्यमानस्य निवृत्तिं कुरुतेति यः ।

स महाफलमाप्नोति [5] ति तच्चानन्तम्भविष्यति ॥ 3:58 ॥

मत्स्यं मान्सं सुरा सीधु राक्षसान्नमिदं स्मृतम् ।

तद्ब्राह्मणे न दातव्यं गतिमिच्छन्महात्मनाम् ॥ 3:59 ॥

देव्युवाच ।

कतरं देवमाश्रित्य उपवासफलम्महत् ।

कथं वा पूजनीयश्च कथयस्व प्रसादतः ॥ 3:60 ॥

ईश्वर उ ।

प्रतिपत्सूपवासी च ब्रह्माणम्पूजयीत यः ।

ब्रह्मणे नमो [6] मन्त्रेण उभयोरपि पक्षयोः ॥ 3:61 ॥

गन्धैः पुष्पैश्च धूपैश्च भक्ष्यभोज्यसमन्वितैः ।

अब्दमेकं समभ्यर्च्य क्रतूनां प्राप्नुयात्फलम् ॥ 3:62 ॥

अश्वमेधं राजसूयं सौवर्णञ्च गवामयम् ।

सप्तभिः सोमसंस्थैश्च नरमेधसमन्वितैः ॥ 3:63 ॥

60 *Niśvāsamukha* 3:60–3:83 is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 8:1a–8:25b.

3:57 इहामुत्र च सिद्धेत गतिं यास्यति] NK; इहामुत्र च सिद्धे - गतिं यास्यति W; इहैव मन्त्राः सिध्यन्ते गतिं व्रजति *ŚiDhaSañ* 3:58 कुरुतेति यः] NKW; कुरुते तु यः *ŚiDhaSañ* 3:58 स महाफलमाप्नोति] conj.; मह □ ति NW; महा □ K; स महत्फलमाप्नोति *ŚiDhaSañ* 3:59 तद्ब्राह्मणे न] K; तद्ब्राह्मणे न NW; तच्छाम्भवेन *ŚiDhaSañ* 3:59 दातव्यं] NKW; मोक्तव्यं *ŚiDhaSañ* 3:60 देवमाश्रित्य] K, *ŚiDhaSañ*; देवमाश्रित्य NW 3:60 पूजनीयश्च] KW; पूजनीयश्च N (unmetrical); पूजनीयास्ते *ŚiDhaSañ* 3:60 कथयस्व प्रसादतः] NKW; ब्रवीहि परमेश्वर *ŚiDhaSañ* 3:61 च ब्रह्माणम्पूजयीत यः] K; च ब्रह्माणम्पूजयी --- NW; तु ब्रह्माणं पूजयेन्नरः *ŚiDhaSañ* 3:61 ब्रह्मणे नमो] conj.; --- NKW; ब्रह्मणे नम *ŚiDhaSañ* 3:61 मन्त्रेण] NW; □ ण K; इत्येवम् *ŚiDhaSañ* 3:62 गन्धैः पुष्पैश्च] NK; -ऐः पुष्पैश्च W; गन्धपुष्पैश्च *ŚiDhaSañ* 3:62 °समन्वितैः] K; °समन्वितः NW; °समन्वितम् *ŚiDhaSañ* 3:62 प्राप्नुयात्फलम्] NKW; फलमाप्नुयात् *ŚiDhaSañ* 3:63 सोमसंस्थैश्च] N *ŚiDhaSañ*; सोमसंज्ञैश्च K; सोमसं -श्च W

ब्रह्मा स्वयंभूर्विरिञ्चिः पद्मयोनिः प्रजापतिः ।

चतुर्मुखः पद्म [11^v] हस्त ओमित्येकाक्षरस्तु यः ॥ 3:64 ॥

चतुर्वेदधरः स्रष्टा गीर्वाणः परमेष्ठिनः ।

सञ्ज्ञाभिः पूजयेदेभिर्ब्रह्माणममितद्युतिम् ॥ 3:65 ॥

सम्बत्सरेण युक्तात्मा स्वर्गलोके महीयते ।

यावज्जीवन्तु कुर्वाणो ब्रह्मलोकं स गच्छति ॥ 3:66 ॥

द्वितीयायां पूजयेदग्निमाज्येनैव तु तर्पयेत् ।

वैश्वानरं जातवेदं हुतभु [2] ग्धव्यवाहनम् ॥ 3:67 ॥

देववक्त्रं सर्वभक्षं घृणी च जगदाहकम् ।

विभावसुं सप्तजिह्वं वरनामेति कीर्तितम् ॥ 3:68 ॥

प्रतिमासं समभ्यर्च्य उभयोरपि पक्षयोः ।

वर्षेणैकेन शुद्धात्मा यावज्जीवाग्निलोकता ॥ 3:69 ॥

तृतीयायां पूजयेद्यक्षमन्ध्रूपनिवेदनैः ।

3:64 ब्रह्मा स्वयंभूर्विरिञ्चिः] *ŚiDhaSañ*; ब्र ॐ व ॐ वि ॐ N; ॐ K; ब्र -- यम्भु
विरिञ्चिः W 3:64 पद्मयोनिः प्रजापतिः] *ŚiDhaSañ*; --- NK; - द्ययोनिः प्र ॐ W
3:64 चतुर्मुखः पद्महस्त] *conj.*; --- हस्त NW; ॐ K; गीर्वाणः पद्महस्तश्च *ŚiDha-*
Sañ 3:64 ओमित्येकाक्षरस्तु यः] N; ॐ क्षरस्तु यः K; हस्त उमि -काक्षरस्तु यः
W; ओमित्येकाक्षरः प्रभुः *ŚiDhaSañ* 3:65 स्रष्टा] K, *ŚiDhaSañ*; स्रष्टा N; स्रष्टा W
3:65 गीर्वाणः परमेष्ठिनः] KW; गीर्वाणः परमेष्ठिनः N; परमेष्ठी चतुर्मुखः *ŚiDhaSañ*
3:66 सम्बत्सरेण] *N^{pe}KW*; सम्बत्सरे+ण+ N 3:66 ब्रह्मलोकं स गच्छति] *NKW*;
ब्रह्मलोके महीयते *ŚiDhaSañ* 3:67 द्वितीयायां पूजयेदग्निम्] W (unmetrical); द्वि-
तीयायाम्पूजयेदग्नि --- N; ॐ K; द्वितीये पूजयेदग्निम् *ŚiDhaSañ* 3:67 आज्येनैव
तु तर्पयेत्] *ŚiDhaSañ*; --- NK; आज्येनैव तु तर्पयेत् W 3:67 वैश्वानरं जातवेदं
हुतभुग्धव्यवाहनम्] *conj.*; --- ग्धव्यवाहनम् NW; धव्यवाहनम् K; वैश्वानरो जातवेदा
हुतभुग्धव्यवाहनः *ŚiDhaSañ* 3:68 देववक्त्रं सर्वभक्षं] *NKW*; देववक्त्रः सर्वभक्षो *ŚiDha-*
Sañ 3:68 जगदाहकम्] N; जगता ॐ म् K; जग ॐ म् W; जगदाहकः *ŚiDhaSañ*
3:68 विभावसुं सप्तजिह्वं] *NKW*; विभावसुः सप्तजिह्वो *ŚiDhaSañ* 3:69 उभयोरपि
पक्षयोः] *NKW*; पक्षयोरुभयोरपि *ŚiDhaSañ* 3:69 यावज्जीवाग्निलोकता] *NKW*;
स गच्छेदग्निलोकताम् *ŚiDhaSañ* 3:70 तृतीयायां पूजयेद्यक्षम्] *NKW* (unmetrical);
तृतीये पूजयेद्यक्षं *ŚiDhaSañ*

उभाभ्यामपि पक्षाभ्यां यावदब्दं भवेदिह ॥ 3:70 ॥

[3] धनन्दास्यति यक्षो हि भक्तियुक्तं सुपूजितः ।
यावज्जीवं प्रकुर्वाणो धनदस्य पदम्ब्रजेत् ॥ 3:71 ॥

धनदश्च यक्षपतिर्वित्तेशो निधिपालकः ।
राक्षसाधिपतिश्चैव पिङ्गलाक्षो विमानगः ॥ 3:72 ॥

रुद्रसखा कुबेरश्च पौलस्त्यकुलनन्दनः ।
लोकपालेश्वरश्चैव यक्षेन्द्रः परिकीर्तितः ॥ 3:73 ॥

अब्दं पूजयते यस्तु यक्षम्भक्तिसमन्वितः ।
धनधान्यसमृद्धश्च यावज्जीवेन यक्षराट् ॥ 3:74 ॥

गणेशम्पूजयेद्यस्तु गन्धपुष्पसमन्वितः ।
भक्षभोज्यसमाकीर्णश्चतुर्थ्युभयपक्षयोः ॥ 3:75 ॥

अब्देनैकेन शुद्धात्मा यावज्जीवे गणोत्तमः ।
विनायकैर्नाभिभूयेद्यो ऽर्चयेत गणाधिपम् ॥ 3:76 ॥

[5] विघ्नेश्वरं गणपतिमेकदन्तङ्गजाननम् ।

3:70 उभाभ्यामपि पक्षाभ्यां] *ŚiDhaSañ*; उभामपि पक्षाभ्या N; उभाभ्यामपि पक्षाभ्या
= K; उभामपि पक्षाभ्यां W 3:70 यावदब्दं भवेदिह] *ŚiDhaSañ*; --- NK; याव □
W 3:71 धनन्दास्यति यक्षो हि भक्तियुक्तं सुपूजितः] NK; □ स्येति यक्षो हि भक्तियुक्तं
सुपूजितः W; धनन्दास्यन्ति यक्षा हि धनदाद्याः सुपूजिताः *ŚiDhaSañ* 3:71 यावज्जी-
वं प्रकुर्वाणो] NKW; यावज्जीवन्तु कुर्वाणो *ŚiDhaSañ* 3:72 धनदश्च यक्षपतिर्वित्तेशो]
NW; धनदश्च यक्षपति वित्तेशो K; धनदो यक्षराजश्च वित्तेशो *ŚiDhaSañ* 3:73 रु-
द्रसखा] K; रुद्र = खा N; रुद्र -खा W; रुद्रसखः *ŚiDhaSañ* 3:73 पौलस्त्य°]
K, *ŚiDhaSañ*; पौलस् = N; पौलष्टि° W 3:73 परिकीर्तितः] KW, *ŚiDhaSañ*; प-
रिकीर्त्ति --- N 3:74 अब्दं पूजयते यस्तु] conj.; --- त यस्तु N; □ पूजयते यस्तु K;
□ यस्तु W; अब्दन्तु पूजयेद्यस्तु *ŚiDhaSañ* 3:74 °समन्वितः] NKW; °समाश्रितः
ŚiDhaSañ 3:74 धनधान्यसमृद्धश्च यावज्जीवेन यक्षराट्] NK; वैरधा - समृद्धश्च याव-
ज्जीवेन यक्षराट् W; धनधान्यसमृद्धस्तु यावज्जीवं स यक्षराट् *ŚiDhaSañ* 3:75 भक्ष°]
N; भक्ष्य° KW *ŚiDhaSañ* 3:76 यावज्जीवे गणोत्तमः] conj.; यावज्जीवे गणोत्तमम्
NW; यावज्जीवं; गणा+धि+पम् K; स याति गणमन्दिरम् *ŚiDhaSañ* 3:76 वि-
नायकैर्नाभिभूयेद्यो ऽर्चयेत गणाधिपम्] NKW; विघ्नेश्च नाभिभूयेत यो ऽर्चयेद्गणनायकम्
ŚiDhaSañ 3:77 विघ्नेश्वरं गण°] *ŚiDhaSañ*; --- ण° N; (गणेश्वरं) गण° K; □
श्वरङ्गण° W 3:77 गजाननम्] N^{pe}KW, *ŚiDhaSañ*; +ग+जाननम् N

गजकर्णन्तथा त्र्यक्षन्नागयज्ञोपवीतिनम् ॥ ३:७७ ॥

चतुर्भुजञ्च धूम्राक्षं वज्रतुण्डं विनायकम् ।
महोदरञ्च सञ्ज्ञाभिस्साधकः संयतेन्द्रियः ॥ ३:७८ ॥

मोदकैर्लङ्घुकैश्चैव मूलकैर्वापि शोभनैः ।
न तस्य दुर्लभं किञ्चित्पूजयेद्यो गणाधिपम् ॥ ३:७९ ॥

पञ्च [६] म्यां पूजयेन्नागान्पुष्पैः सुरभिःशोभनैः ।
धूपैश्चैव सुगन्धैस्तु गुडक्षीरसपायसैः ॥ ३:८० ॥

पुष्पैः शर्करमध्वाभिरुभयोरपि पक्षयोः ।
सम्बत्सरेण कामानि लभते «कांक्षितानि» तु ।
यावज्जीवं समभ्यर्च्य नागलोकमवाप्नुयात् ॥ ३:८१ ॥

स्कन्दं षष्ठ्यां पूजयेत्तु [१२^r] उपवाससमन्वितः ।
गन्धपुष्पसधूपेन भक्षभोज्येन संयुतः ॥ ३:८२ ॥

उभाभ्यामपि पक्षाभ्याम्पूजयित्वा समाहितः ।
स्कन्दं विशाखन्त्रिवर्णं उमानन्दाग्निगर्भजम् ॥ ३:८३ ॥

३:७७ °यज्ञोपवीतिनम्] K, ŚiDhaSañ; °यज्ञोप्रवीतिनम् N; °यज्ञेप्रवीतिनम् W ३:७८ वज्रतुण्डं] NKW; वक्रशुण्डम् ŚiDhaSañ ३:७९ वापि] NKW; चापि ŚiDhaSañ ३:७९ गणाधिपम्] KW, ŚiDhaSañ; गणाधि --- N ३:८० पञ्चम्याम्] KW, ŚiDhaSañ; --- म् N ३:८० धूपैश्चैव सुगन्धैस्तु गुडक्षीरसपायसैः] NW; धूपैश्चैव सुगन्धैश्च गुडक्षीरसपायसैः K; धूपैः सुरभिगन्धैश्च गुडक्षीरैः सपायसैः ŚiDhaSañ ३:८१ पुष्पैः शर्करमध्वाभिरुभयो-रपि पक्षयोः] conj.; पुष्पैः शर्करमध्वाभिरुभयोरपि पक्षयोः N; शर्करगन्धामैरुभयोरपि पक्षयोः K; शर्करमध्वाभिरुभयोरपि पक्षयोः W; शर्करामधुपुष्पैश्च पक्षयोरुभयोरपि ŚiDhaSañ ३:८१ सम्बत्सरेण कामानि लभते कांक्षितानि तु] ŚiDhaSañ; सम्बत्सरेण कामा --- ि लभते --- ि तु N; सम्बत्सरेण कामानिर्लभते □ K; सम्बत्सरेण कामानि लभते □ W ३:८२ स्कन्दं षष्ठ्यां पूजयेत्तु] K; --- NW; स्कन्दं षष्ठ्यां तु संपूज्य ŚiDhaSañ ३:८२ उपवास°] KW, ŚiDhaSañ; °पवास° N ३:८२ °सधूपेन भक्ष°] NW; °सुधूपेन भक्ष्य° KŚiDhaSañ ३:८३ स्कन्दं विशाखन्त्रिवर्णं उमानन्दाग्निगर्भजम्] em.; स्कन्दं विशाखन्त्रिवर्णं उमानन्दाग्निगर्भजम् N; स्कन्दं विशाखं □ उमानन्दाग्निगर्भजम् K; स्कन्दं विशाखन्त्रिवर्णं उमानन्दाग्निगर्भजम् W; स्कन्दो विशाखः क्रोञ्चारिरुमानन्दो ऽग्निगर्भजः ŚiDhaSañ

गङ्गागर्भं शरद्गर्भकृतिकासुतमेव च ।

षण्मुखं शक्तिहस्तञ्च मयूरवरवाहनम् ॥ ३:८४ ॥

पञ्चछटङ्कुमारञ्च पूज [(((येन्नाम)))] भिः शुभैः ।

[२] प्रतिमासन्तु युक्तात्मा मार्गशीर्षे समाहितः ॥ ३:८५ ॥

सर्वकामानवाप्नोति वर्षेणैकेन मानवः ।

यावज्जीवं समभ्यर्च्य स्कन्दसायोज्यमाप्नुयात् ॥ ३:८६ ॥

सप्तम्याम्मार्गशीर्षादौ चादित्यं यस्तु पूजयेत् ।

उपवासेन युक्तात्मा पुष्पधूपविलेपनैः ॥ ३:८७ ॥

भक्षभोज्यैश्च बहुभिस्तथा होमजपादिभिः ।

संवत्सरे [३] ण शुद्धात्मा अपापी काममुत्तमम् ॥ ३:८८ ॥

सूर्यलोकं व्रजत्येष यावज्जीवन्तु पूजनात् ।

84 Cf. *Śivadharmasaṅgraha* 8:25c–8:26b:

नैगमेशो महासेनस्त्रिवर्णः कृतिकासुतः ॥

पञ्चशिखः कुमारश्च देवसेनापतिर्गुहः ।

84 *Niśvāsamukha* 3:84cd is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 8:26cd.

85 *Niśvāsamukha* 3:85ab is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 8:26ab.

85 Cf. *Śivadharmasaṅgraha* 8:27ab: नामभिः पूजयेदेभिः संयतो मार्गशीर्षतः ।

86 *Niśvāsamukha* 3:86ab is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 8:27cd.

86 *Niśvāsamukha* 3:86c–3:151 is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 8:28c–8:93.

3:84 षण्मुखं शक्तिहस्तञ्च] NK; षण्मुखशक्तिहस्तञ्च W; षड्मुखः शक्तिहस्तश्च *ŚiDhaSai* 3:84 मयूरवरवाहनम्] K; मयूर --- वाहनम् NW; मयूरवरवाहनः *ŚiDhaSai* 3:85 पञ्चछटङ्कुमारञ्च पूजयेन्नामभिः शुभैः] conj.; पञ्चछटङ्कुमारञ्च पूज N; पञ्चछटङ्कुमारञ्च पूजयेन्नाम K; पञ्चछटङ्कुमारञ्च पूजयेन्नाम W; पञ्चछटः कुमारश्च देवसेनापतिर्गुहः *ŚiDhaSai* 3:86 स्कन्दसायोज्यमाप्नुयात्] NW; स्कन्दसायुज्यमाप्नुयात् K; स्कन्दसायुज्यतां व्रजेत् *ŚiDhaSai* 3:87 चादित्यं यस्तु पूजयेत्] NKW; भास्करं पूजयेच्छुचिः *ŚiDhaSai* 3:88 भक्षं] NW; भक्ष्यं *KŚiDhaSai* 3:88 होमजपादिभिः] KW, *ŚiDhaSai*; होमजपादिभि --- N 3:88 संवत्सरेण] K, *ŚiDhaSai*; --- ण N; □ रेण W 3:88 अपापी] NKW; निर्मलः *ŚiDhaSai* 3:89 व्रजत्येष यावज्जीवन्तु पूजनात्] NKW; व्रजत्याशु यावज्जीवं प्रपूजनात् *ŚiDhaSai*

दधि प्राश्य विशुद्धात्मा नरमेधफलं लभेत् ॥ 3:96 ॥

हरच्चैत्रे तु सम्पूज्य कृष्णाष्टम्यामुपोषितः ।

आज्यं प्राश्य शुचिर्भूत्वा [6] राजसूयफलं लभेत् ॥ 3:97 ॥

वैशाखे तु शिवं पूज्य उपवासी कुशोदकम् ।

प्राशयित्वा जितात्मासौ सौत्रामणिफलं लभेत् ॥ 3:98 ॥

भवं ज्येष्ठे तु संपूज्य उपवासी शुचिर्नरः ।

प्राश्य शृङ्गोदकं गोस्तु सर्वयज्ञफलं [12^v] लभेत् ॥ 3:99 ॥

आषाढे नीलकण्ठश्च कृष्णाष्टम्यां समर्चयेत् ।

शङ्खस्यापं स पीत्वा तु गोमेधस्य फलं लभेत् ॥ 3:100 ॥

पिङ्गलं श्रावणे पूज्य कृष्णाष्टम्यामुपोषितः ।

सिद्धार्थमुदकम्पीत्वा कन्यादानफलं लभेत् ॥ 3:101 ॥

मासे भाद्रपदे रुद्रं पूजयित्वा उपोषितः ।

यवोदकम्प्राशयित्वा रुद्रलोके महीयते ॥ 3:102 ॥

ईशानञ्ज्वाञ्चिनेमासे कृष्णाष्टम्यां तु [2] पूजयेत् ।

तिलोदकं प्राशयित्वा बहुरुग्मफलं लभेत् ॥ 3:103 ॥

3:96 प्राश्य] N, *ŚiDhaSañ*; चास्य K (there is a correction sign above the word); प्रा-
स्य W 3:96 नरमेधफलं लभेत्] NKW; नृमेधफलमाप्नुयात् *ŚiDhaSañ* 3:97 आज्यं
प्राश्य शुचिर्भूत्वा] K, *ŚiDhaSañ*; ॐ ॐ म्प्राश्य --- N; ॐ भूत्वा W 3:98 वैशाखे]
KW, *ŚiDhaSañ*; --- N 3:98 कुशोदकम्] K, *ŚiDhaSañ*; ॐ शोदकम् N; - सोद-
कम् W 3:98 जितात्मासौ] NKW; जितक्रोधः *ŚiDhaSañ* 3:99 उपवासी शुचिर्नरः]
NKW; सोपवासी शुचिव्रतः *ŚiDhaSañ* 3:99 शृङ्गोदकं गोस्तु] *ŚiDhaSañ*; शृङ्गोदकं
गोस्तु NW (unmetrical); शृङ्गोदकं यस्तु K 3:99 लभेत्] *ŚiDhaSañ*; --- NK; लभेत्
ॐ वेत् W 3:100 आषाढे नीलकण्ठश्च] KW; --- षाढे नीलकण्ठश्च; आषाढे नीलकण्ठन्तु
ŚiDhaSañ 3:100 कृष्णाष्टम्यां] KW, *ŚiDhaSañ*; कृष्ण --- म्यां K 3:100 शङ्खस्यापं
स पीत्वा तु] em.; ॐ ख ॐ ॐ पं सी त्वा N; ॐ पीत्वां तु K; ॐ तु W; शङ्खस्यापस्ततः
पीत्वा *ŚiDhaSañ* 3:100 गोमेधस्य फलं लभेत्] NKW; गोसहस्रफलं भवेत् *ŚiDhaSañ*
3:102 उपोषितः] NKW; ह्युपोषितः *ŚiDhaSañ* 3:103 ईशानञ्ज्वाञ्चिने] *ŚiDhaSañ*; ई
(?) --- N; ॐ K; ईशाना ॐ से W 3:103 कृष्णाष्टम्यां तु] W, *ŚiDhaSañ*; --- न्तु N;
ॐ K 3:103 बहुरुग्मफलं] conj.; बहुरुग्मफलं NKW; बहुसौवर्गिकं *ŚiDhaSañ*

उग्रन्तु कार्तिके मासे कृष्णाष्टम्यामुपोषितः ।
सुवर्णमुदकं पीत्वा गाणापत्यमवाप्नुयात् ॥ ३:१०४ ॥

सम्बत्सरन्ततः कृत्वा इष्टकामांल्लभेन्नरः ।
अकामतः ऋतुफलं गाणापत्यञ्च कामतः ॥ ३:१०५ ॥

उभाभ्यामपि पक्षाभ्यां विधिरेष [३] प्रकीर्तितः ।
नवम्यां सम्प्रवक्ष्यामि महादेव्यास्तु पूजनम् ॥ ३:१०६ ॥

उपवासेन संयुक्तः पूजयेन्नामभिः शुभैः ।
उमा कात्यायिनी देवी दुर्गा रुद्रा सुभद्रिका ॥ ३:१०७ ॥

कालरात्री महागौरी रेवती भूतनायिका ।
आर्या प्रकृतिरूपा च गणानाञ्चैव नायिका ॥ ३:१०८ ॥

नामभिः पूजयेदेभिः पक्षयो [४] रुभयोरपि ।
गन्धैः पुष्पैश्च धूपैश्च वस्त्रालङ्कारभूषणैः ॥ ३:१०९ ॥

नैवेद्यैश्चोपहारैश्च कन्दमूलफलैस्तथा ।
प्राशनैश्च विचित्रैश्च वरदाम्पूजयेत्सदा ॥ ३:११० ॥

उदकं कुसुमम्प्राश्य सक्तुं लाजां सधानकाम् ।
कृसराञ्च पयो मूलं फलम्पर्णन्तथैव च ॥ ३:१११ ॥

३:१०४ सुवर्णमुदकं] KW; सुवर्णमुदकम् N; सौवर्णमुदकं *ŚiDhaSañ* ३:१०४ गाणापत्य°] NW, *ŚiDhaSañ*; गाणपत्य° K ३:१०५ इष्टकामांल्लभेन्नरः] *em.*; इष्टकामांल्लभेन्नरः NW; इष्टकामां लभेन्नरः K; इष्टकामांल्लभेत सः *ŚiDhaSañ* ३:१०५ अकामतः ऋ (तुफलं)] K; अकामतः ऋ ३ ३ ३ इ N; अकामतः ३ इ W; भवेत्कृतुफलं कामाद् *ŚiDhaSañ* ३:१०५ गाणापत्यञ्च कामतः] NW; गाणपत्यं तु कामतः K; गाणापत्यमकामतः *ŚiDhaSañ* ३:१०६ पक्षाभ्यां] K, *ŚiDhaSañ*; पक्षाभ् ३ N; पक्षाभ्या W ३:१०६ विधिरेष] *ŚiDhaSañ*; --- N; ३ रेष KW ३:१०६ महादेव्यास्तु पूजनम्] NKW; महादेव्याः प्रपूजनम् *ŚiDhaSañ* ३:१०७ सुभद्रिका] NW, *ŚiDhaSañ*; सुनन्दिक K ३:१०८ कालरात्री म°] NW, *ŚiDhaSañ*; कालरात्रिर्म° K ३:१०८ आर्या] N, *ŚiDhaSañ*; आद्या K; आया W ३:१०९ पक्षयोरुभयोरपि] K, *ŚiDhaSañ*; --- रुभयोरपि N; ३ योरपि W ३:१०९ गन्धैः पुष्पैश्च धूपैश्च] NKW; पुष्पैर्धूपैश्च गन्धैश्च *ŚiDhaSañ* ३:११० कन्द°] K, *ŚiDhaSañ*; स्कन्द° NW ३:१११ सक्तुं लाजां] NK; सक्तुं लाजं W; सक्तुलाजं *ŚiDhaSañ* ३:१११ कृसराञ्च] NW *ŚiDhaSañ*; कृशराञ्च K

शाकानि च तिलाञ्चैव तिलानां च खलि [5] न्तथा ।

मुद्गानि च समश्रीयात्तथा चैव निरञ्चता ॥ 3:112 ॥

प्राशयित्वा तथैतानि सर्वकामानवाप्नुयात् ।

आर्द्रकम्प्राशयित्वा तु शुक्लभोजी निशाक्षये ॥ 3:113 ॥

लभते सर्वकामांस्तु नवमीनवमोषितः ।

मरिचप्राशनं कृत्वा नवमीनव यो ऽर्चयेत् ॥ 3:114 ॥

सर्वकामानवाप्नोति देवी च वरदा «भवेत्» ।

[6] कुशप्रस्तरणशायी पञ्चगव्यकृताशनः ॥ 3:115 ॥

नवमीस्तु नव पूज्य देवी दद्याद्बरोत्तमम् ।

यमन्दशम्यां सम्पूज्य [13^r] मासि मार्गशिरे शुभे ॥ 3:116 ॥

पुष्पैर्गन्धैश्च धूपैश्च भक्षभोज्यसमन्वितैः ।

यमाय धर्मराजाय मृत्यवे चान्तकाय च ॥ 3:117 ॥

वैवस्वताय कालाय सर्वलोकक्षयाय च ।

उग्रदण्डधृते नित्यं महिषासनयायिने ॥ 3:118 ॥

3:112 तिलाञ्चैव] N; तिलाञ्चैव K; तिलां चैव W; फलञ्चैव *ŚiDhaSañ* 3:112 तिला-
नां च] W, *ŚiDhaSañ*; तिलाना --- NK 3:112 खलिनन्तथा] *ŚiDhaSañ*; --- न्तथा
N; □ लिस्तथा K; □ लिनन्तथा W 3:112 निरञ्चता] N, *ŚiDhaSañ*; निरञ्चता K;
निरसुता W 3:113 तथैतानि] NW, *ŚiDhaSañ*; तथौतानि K 3:113 शुक्लभोजी] N,
ŚiDhaSañ; शुक्लभोजी K; शुक्लत्पैजी (?) W 3:113 निशाक्षये] NK^{pe}W; निशात्यये
K^{ac}; तथा पुनः *ŚiDhaSañ* 3:114 नवमोषितः] NKW; नवमुपोषितः *ŚiDhaSañ*
3:114 मरिचप्राशनं] NK (unmetrical); मरिचप्रासनं W (unmetrical); मरिचं प्राशनं
ŚiDhaSañ 3:115 वरदा भवेत्] *ŚiDhaSañ*; --- N; वरदा □ KW 3:115 कुश-
प्रस्तरणशायी] N; कुशप्रस्तरणे शायी K; कुशप्रस्तरणसोयी W; कुशप्रस्तरशायी च
ŚiDhaSañ 3:116 नवमीस्तु नव पूज्य] N; नवम्या (?) तु नव पूज्य K^{pe}W; नवमी
तु नव पूज्य K^{ac}; नवमीं नव संपूज्य *ŚiDhaSañ* 3:116 वरोत्तमम्] K, *ŚiDhaSañ*;
वरोत्तमाम् NW 3:116 मासि मार्गशिरे शुभे] K; --- शिरे शुभे N; □ र्गशिरे शुभे
W; मासे वै मार्गशीर्षके *ŚiDhaSañ* 3:117 भक्षभोज्यसमन्वितैः] K, *ŚiDhaSañ*; भ-
क्षभोज्यसमन्वितः N; भक्षभोज्यासमन्वितैः W 3:117 धर्मराजाय] KW, *ŚiDhaSañ*;
धर्मराय N 3:117 चान्तकाय च] N, *ŚiDhaSañ*; चान्तकाय K; चोत्तमाय च W
3:118 उग्रदण्डधृते नित्यं] NW; उग्रदण्डधृते नित्यं K; उग्रदण्डोग्रहस्ताय *ŚiDhaSañ*

शासित्रे च नमस्तुभ्यं नरकाधिपते नमः ।
नामभिः पूजयेदेभिस्तर्पयेच्च «तिलोदकैः» ॥ ३:११९ ॥

«उभाभ्यामपि» [२] पक्षाभ्यामब्दमेकं सुयन्त्रितः ।
मुच्यते सर्वपापैस्तु न दुःखं नरकोद्ववम् ॥ ३:१२० ॥

यावज्जीवाच्चनङ्कृत्वा स गच्छेत्परमाङ्गतिम् ।
एकादश्यान्तु यो धर्मम्पूजयेत शुचिव्रतः ॥ ३:१२१ ॥

गन्धैः पुष्पैश्च धूपैश्च भक्षैर्नानाविधैस्तथा ।
धर्मस्सत्यन्दया क्षान्तिः शौचमाचारमेव च ॥ ३:१२२ ॥

अहिंसा च अदम्भश्च रक्षा लोकस्य [३] साक्षिणे ।
वृषभाय नमस्तुभ्यमदृष्टाय नमो नमः ॥ ३:१२३ ॥

नामभिः पूजयेदेभिर्धर्मं सत्यं पराक्रमम् ।
उभयोः पक्षयोश्चैव वर्षमेकं सुयन्त्रितः ॥ ३:१२४ ॥

याम्यदुःखैर्विमुक्तस्तु जायते पृथिवीश्वरः ।
यावज्जीवं समर्चन्तन्तर्पयंश्च तिलोदकैः ॥ ३:१२५ ॥

उत्तमाङ्गतिमाप्नोति «याङ्गत्वा न निवर्त्तते» ।
«केशवं [४] पूजयित्वा तु मासे मार्गशिरे नरः ॥ ३:१२६ ॥

३:११९ नरकाधिपते नमः] W; नरकाधि --- NW; नरकाधिपतये *ŚiDhaSañ* (unmetrical) ३:११९ नामभिः] *ŚiDhaSañ*; --- NK; नामादैः W ३:११९ पूजयेदेभिस्तर्पये-
च्च] W, *ŚiDhaSañ*; पूजयेदे --- N; □ K ३:११९ तिलोदकैः] *ŚiDhaSañ*; --- NKW
३:१२० उभाभ्यामपि] *ŚiDhaSañ*; --- NK; □ पि W ३:१२० दुःखं] NW, *ŚiDhaSañ*;
दुःखं K ३:१२१ परमाङ्गतिम्] NW, *ŚiDhaSañ*; परमागतिम् K ३:१२२ गन्धैः पुष्पै-
श्च धूपैश्च] NKW; गन्धैर्धूपैश्च पुष्पैश्च *ŚiDhaSañ* ३:१२२ भक्षैर्नाना°] NW, *ŚiDhaSañ*;
भक्ष्यैर्नाना° K ३:१२२ धर्मस्स°] NW, *ŚiDhaSañ*; धर्मं स° K ३:१२३ अहिंसा च
अदम्भश्च रक्षा लोकस्य साक्षिणे] conj.; --- साक्षिणे N; अहिंसा च □ स्य साक्षिणे K;
अहिंसा च □ स्य साक्षिणा W; अहिंसा चाप्यदम्भश्च रक्षा लोकस्य साक्षिणे *ŚiDhaSañ*
३:१२४ धर्मं सत्यं पराक्रमम्] N, *ŚiDhaSañ*; धर्मसत्यपराक्रमम् KW ३:१२५ सम-
र्चन्तन्तर्पयंश्च] N; समर्चन्तत् KW; समभ्यर्च्य तर्पयेच्च *ŚiDhaSañ* ३:१२६ याङ्गत्वा न
निवर्त्तते] *ŚiDhaSañ*; --- NK; □ निव □ W ३:१२६ केशवं पूजयित्वा तु] *ŚiDhaSañ*;
--- त्वा तु N; □ K; □ पित्वा तु W ३:१२६ मासे मार्गशिरे नरः] NW; मार्गशिरे
नरः K^{pc}; मासे मार्गशिरे शुभे K^{ac}; मार्गशीर्षे नरोत्तमः *ŚiDhaSañ*

द्वादश्याम्प्राश्य गोमूत्रमग्निष्टोमफलं लभेत् ।
पुष्ये नारायणम्पूज्य द्वादश्यां तु उपोषितः ॥ ३:१२७ ॥

फलञ्चैवाग्निष्टोमस्य कृत्वा गोमयभक्षणम् ।
माधवं माघमासे तु द्वादश्यान्तु उपोषितः ॥ ३:१२८ ॥

पूजयित्वा पयः प्राश्य उक्थ्यमेधफलं लभेत् ।
गोविन्दं फाल्गुने ऽभ्यर्च्य द्वादश्यां तु [५] उपोषितः ॥ ३:१२९ ॥

षोडशीफलमाप्नोति कृत्वा तु दधिभक्षणम् ।
चैत्रे विष्णुं समभ्यर्च्य द्वादश्यान्तु उपोषितः ॥ ३:१३० ॥

आज्यं वै प्राशयित्वा तु वाजपेयफलं लभेत् ।
उपोषितस्तु वैशाखे पूजयेन्मधुसूदनम् ॥ ३:१३१ ॥

कुशाम्बु प्राश्य द्वादश्यां «अतिरात्रफलं लभेत्» ।
ज्येष्ठे त्रिविक्रमं पूज्य द्वादश्यान्तु उपोषितः ॥ ३:१३२ ॥

[६] «तिलोदकं प्राशयित्वा» आप्तोर्यामफलं लभेत् ।
आषाढे वामनम्पूज्य द्वादश्यां सुसमाहितः ॥ ३:१३३ ॥

फलं प्राश्य विशुद्धात्मा अश्वमेधफलं लभेत् ।

३:१२७ पुष्ये] KW, ŚiDhaSañ; पुष्ये N ३:१२७ द्वादश्यां तु उपोषितः] NKW; द्वादश्यामुपवासितः ŚiDhaSañ ३:१२८ फलञ्चैवाग्निष्टोमस्य] NK; फलञ्चैवाग्निष्टोमस्य W; ज्योतिष्टोमफलन्तस्य ŚiDhaSañ ३:१२८ द्वादश्यान्तु उपोषितः] NKW; द्वादश्यां समुपोषितः ŚiDhaSañ ३:१२९ उक्थ्यमेधफलं लभेत्] conj.; उक् = मेधफलं --- N; उक्थ्यमेधफलं लभेत् K; उक्थ्यमेधफलं □ W; अश्वमेधफलं लभेत् ŚiDhaSañ ३:१२९ गोविन्दं फाल्गुने ऽभ्यर्च्य द्वादश्यां तु उपोषितः] conj.; --- पोषितः N; □ उपोषितः K; □ W; गोविन्दं फाल्गुने ऽभ्यर्च्य द्वादश्यामुपवासितः ŚiDhaSañ ३:१३० द्वादश्यान्तु उपोषितः] NKW; द्वादश्यां समुपोषितः ŚiDhaSañ ३:१३२ कुशाम्बु प्राश्य द्वादश्यां] K; कुशाम् = N; कुशाम्बु प्राश्य द्वादश्यां W; द्वादश्यां प्राश्य दर्भोदम् ŚiDhaSañ ३:१३२ अतिरात्रफलं लभेत्] ŚiDhaSañ; --- NKW ३:१३२ ज्येष्ठे त्रिविक्रमं पूज्य द्वादश्यान्तु उपोषितः] conj.; ज्येष्ठे त्रिविक्रमं पूज्य द्वादश्यामुपवासितः ŚiDhaSañ; --- NKW ३:१३३ तिलोदकं प्राशयित्वा] ŚiDhaSañ; --- f = r N; □ KW ३:१३३ आप्तोर्यामफलं लभेत्] ŚiDhaSañ; आप्तोर्यामफलं लभेत् N; □ फलं K; आप्तोर्यामफलं W ३:१३३ सुसमाहितः] NKW; उपवासितः ŚiDhaSañ ३:१३४ प्राश्य] ŚiDhaSañ; प्राप्य NKW

श्रावणे श्रीधरम्पूज्य द्वादश्यां तु उपोषितः ॥ ३:१३४ ॥

«पर्णं प्राश्य विशुद्धात्मा राजसूयफलं लभेत् ।

तथा भाद्रे हृषीकेशं संपूज्य विधिवद्बुधः ॥ ३:१३५ ॥

गवामयस्य [१३^v] यज्ञस्य ततः »फलमवाप्नुयात् ।

मासे त्वाश्वयुजे देवं पद्मनाभन्तु पूजयेत् ॥ ३:१३६ ॥

नरमेधस्य यज्ञस्य फलं लभति मानवः ।

«दामोदरन्तु संपूज्य कार्तिके मासि यो नरः ॥ ३:१३७ ॥

उपोषितस्तु द्वादश्यां बहुसौवर्णिकं फलम् ।

सम्बत्सरन्तु संपूज्य सर्वकामानवाप्नुयात् ॥ ३:१३८ ॥

अपापी क्रतुमाप्नोति पापात्मा» [२] मुच्यते नशात् ।

यावज्जीवं समभ्यर्च्य पुष्पैर्गन्धैः सुगन्धकैः ॥ ३:१३९ ॥

भक्ष्यभोज्यैश्च धूपैश्च च्छत्रध्वजवितानकैः ।

हेमजैर्भूषणैर्द्विवैर्मणिरत्नविचित्रकैः ॥ ३:१४० ॥

वस्त्रैः पूजां विचित्राञ्च कृत्वा विष्णुपदम्रजेत् ।

अनङ्गन्तु त्रयोदश्यां पूजयेद्यो विधानवित् ॥ ३:१४१ ॥

भक्ष्यभोज्यान्नपानैश्च गन्धधूपस्रगादिभिः ।

३:१३४ तु उपोषितः] NKW; समुपोषितः *ŚiDhaSañ* ३:१३५ पर्णं प्राश्य विशुद्धात्मा राज-
सूयफलं लभेत्] *ŚiDhaSañ*; --- NKW ३:१३५ तथा भाद्रे हृषीकेशं संपूज्य विधिवद्बुधः]
ŚiDhaSañ; --- NKW ३:१३६ गवामयस्य यज्ञस्य ततः फलमवाप्नुयात्] *ŚiDhaSañ*; ---
नुयात् N; □ माप्नुयात् K; □ तु फलमवाप्नुत् W ३:१३६ मासे त्वाश्वयुजे देवं पद्मनाभन्तु
पूजयेत्] NK; मासत्वं □ पूजयेत् W; मासे चाश्वयुजे देवं पद्मनाभन्तु पूजयेत् *ŚiDhaSañ*
३:१३७ नरमेधस्य यज्ञस्य फलं लभति मानवः] N, *ŚiDhaSañ*; नरमेधस्य □ K; □ W
३:१३७ दामोदरन्तु संपूज्य कार्तिके मासि यो नरः] *ŚiDhaSañ*; --- न्तु पूजयेत्? का ि ---
N; □ KW ३:१३८ उपोषितस्तु द्वादश्यां बहुसौवर्णिकं फलम्] *ŚiDhaSañ*; --- NKW
३:१३८ सम्बत्सरन्तु संपूज्य सर्वकामानवाप्नुयात्] *ŚiDhaSañ*; --- NKW ३:१३९ अपापी
क्रतुमाप्नोति पापात्मा] *ŚiDhaSañ*; --- NKW ३:१३९ मुच्यते नशात्] N; मुच्यते
नशात् K; अच्यते रसात् W; मुच्यते ऽहसा *ŚiDhaSañ* ३:१४१ विचित्राञ्च] NW;
विचित्राञ्च K; विचित्रैश्च *ŚiDhaSañ* ३:१४१ त्रयोदश्यां पूजयेद्यो विधानवित्] *ŚiDha*-
Sañ; त्र --- N; त्रयोदश्यां पू □ K; त्रयोदश्यां □ W ३:१४२ भक्ष्यभोज्यान्नपानैश्च
गन्धधूपस्रगादिभिः] *ŚiDhaSañ*; --- पस्रगादिभिः N; □ धूपस्रगादिभिः KW

अनङ्गम्मन्मथं काममीश्वरम्मोहनन्तथा ॥ ३:१४२ ॥

पञ्चबाणन्धनुर्हस्तमुन्मादञ्च वशंकरम् ।
रतिप्रियम्प्रीतिकरं हृदयस्यापहारिणम् ॥ ३:१४३ ॥

नामभिः पूजयेदेभिः कामदेवम्महाबलम् ।
मासे मार्गशिरस्यादौ यावत्कार्तिकमेव च ॥ ३:१४४ ॥

«सौभाग्यं धनधान्यञ्च पुत्रदारा »भ[४]वन्ति च ।
कामदेवस्य सायोज्यं यावज्जीवस्य पूजनात् ॥ ३:१४५ ॥

चतुर्दश्याम्पुनर्देवम्पूजयेत्परमेश्वरम् ।
हरं शर्वं भवन्त्यक्षं शम्भुञ्चैव विभुं शिवम् ॥ ३:१४६ ॥

स्थाणुं पशुपतिं रुद्रं ईशानं शङ्करन्तथा ।
पूजयेदेभिस्संज्ञाभिर्विधिवत्परमेश्वरम् ॥ ३:१४७ ॥

मार्गशीर्षस्य मासादौ यावदब्दं «व्रतञ्चरेत्» ।
[५] पुष्पैर्गन्धैश्च धूपैश्च भक्षभोज्यैस्तथैव च ॥ ३:१४८ ॥

अलङ्कारैश्च विविधैश्छत्रध्वजवितानकैः ।
उभयोः पक्षयोश्चैव सर्वकामानवाप्नुयात् ॥ ३:१४९ ॥

सम्बत्सरेण युक्तात्मा निष्कामस्तु गणो भवेत् ।
यावज्जीवेन सायोज्यं पापी मुच्यति किल्बिषात् ॥ ३:१५० ॥

३:१४२ काममीश्वरम्] NKW; काममीशारिं *ŚiDhaSañ* ३:१४३ धनुर्हस्त°] NW, *ŚiDhaSañ*; चतुर्हस्त° K ३:१४३ वशंकरम्] NW, *ŚiDhaSañ*; वसंकरम् K ३:१४५ सौभाग्यं धनधान्यञ्च पुत्रदारा भवन्ति च] *ŚiDhaSañ*; --- वन्ति च N; □ भवन्ति च K; सोसा-धनधा □ वन्ति च W ३:१४५ सायोज्यं] NW; सायुज्यं K*ŚiDhaSañ* ३:१४६ शर्व°] K, *ŚiDhaSañ*; शर्व° N; सर्व W ३:१४७ पशुपतिं] NKW; चाप्यथ *ŚiDhaSañ* ३:१४७ विधिवत्परमेश्वरम्] NKW; देवदेवं वृषध्वजम् *ŚiDhaSañ* ३:१४८ मार्गशीर्षस्य मासादौ] W; मार्गशीर्षस्य मा --- NK; मार्गशीर्षात्समारभ्य *ŚiDhaSañ* ३:१४८ यावदब्दं व्रतञ्चरेत्] *ŚiDhaSañ*; --- NK; यावद □ W ३:१४८ पुष्पैर्गन्धैश्च धूपैश्च] W; --- गन्धैश्च धूपैश्च N; □ गन्धैश्च धूपैश्च K; पुष्पैर्धूपैश्च गन्धैश्च *ŚiDhaSañ* ३:१४८ भक्षभोज्यैस्तथैव च] NW; भक्ष्यभोज्यैस्तथैव च K; भक्ष्यभोज्यैः सुशोभनैः *ŚiDhaSañ* ३:१५० निष्कामस्तु] NW, *ŚiDhaSañ*; निष्कामस्तु K ३:१५० सायोज्यं] NW, *ŚiDhaSañ*; सायुज्यं K

अमावास्यां मार्गशिरे ((पितृस्तर्प)) --- [-4-] --- ।

[6] कर्मणा श्राद्धयुक्तेन पिण्डेन च तिलोदकैः ॥ 3:151 ॥

पौर्णमास्यान्तथैवेह कुर्वतस्तु फलं शृणु ।

सतिलोदकपिण्डेन यः श्राद्धे तर्पयेत्पितृन् ॥ 3:152 ॥

ते तृप्ताः पितरस्तस्य ये वसन्ति यमालये ।

[14^r] सम्बत्सरेण पितरो मुच्यन्ते यमयातनात् ॥ 3:153 ॥

यावज्जीवन्तु कुर्वाणो पक्षयोरुभयोरपि ।

पापात्मा मुच्यते पापादपापी स्वर्गगो भवेत् ॥ 3:154 ॥

पितरस्सोमपा विप्रे क्षत्रिये तु हविर्भुजाः ।

आज्यपा वैश्ययोनौ तु शूद्राणान्तु सुकालिनः ॥ 3:155 ॥

[[((पौर्णमास्यां पुन)) श्वाग्निं पू]]जयेत --- [-4-] --- ।

--- [-3-] --- [2] उपवासेन अग्निलोकमवाप्नुयात् ॥ 3:156 ॥

पापी मुच्यति पापेन धनवान्सम्प्रजायते ।

उभयोः पक्षयोर्होष विधिरुक्तो मया द्विजाः ॥ 3:157 ॥

उपवासस्य देवानाम्पूजनं साम्प्रतं शृणु ।

154 *Niśvāsamukha* 3:154 is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 8:110.

155 *Niśvāsamukha* 3:155 is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 8:109.

155 Cf. *Manusmṛti* 3:197:

सोमपा नाम विप्राणां क्षत्रियाणां हविर्भुजः

वैश्यानामाज्यपा नाम शूद्राणां तु सुकालिनः ॥

3:151 अमावास्यां मार्गशिरे] K; अ ऽ र वास्याम्मार्गशि --- N; अमावास्यां मार्गशिरे W; अमावास्यां पितृणां हि *ŚiDhaSaṅ* 3:151 पितृस्तर्प] *conj.*; --- NK; पितृस्तर्प W; मासे वै मार्गशीर्षके *ŚiDhaSaṅ* 3:153 सम्बत्सरेण] *em.*; --- NK; ॥ रेण W 3:154 कुर्वाणो] NW; कुर्वाणः *KŚiDhaSaṅ* 3:154 पापादपापी स्वर्गगो भवेत्] NKW; पापैरपापी स्वर्गमाप्नुयात् *ŚiDhaSaṅ* 3:155 हविर्भुजाः] NW; हविर्भुजः *KŚiDhaSaṅ* 3:155 तु शूद्राणान्तु] K, *ŚiDhaSaṅ*; --- द्राणान्तु NW 3:156 °जयेत] *conj.*; --- NKW 3:156 उपवासेन] *em.*; --- वासेन NW; --- पवासेन K 3:157 सम्प्रजायते] NW; स प्रजायते K 3:157 द्विजाः] *em.*; द्विजा K; द्विज NW

प्रतिपद्भोजयेद्विप्रान्पूजयित्वा प्रजापतिम् ॥ ३:१५८ ॥

सौवर्णम्वारविन्दन्तु कुर्यान्नामाङ्कितं ततः ।

«ताम्रपात्रे घृतापूर्णे»क्षि[३]त्वा विप्राय दापयेत् ॥ ३:१५९ ॥

ईप्सिताल्लभते कामान्निष्कामो ब्रह्मलोकताम् ।

अग्निं पूज्य द्वितीयायाम्ब्राह्मणांस्तर्पयेन्नरः ॥ ३:१६० ॥

सौवर्णवस्ते नामानि वह्नेरालिख्य यत्नतः ।

उदुम्बरेज्यपूर्णं तु भाजने प्रक्षिपेत्तु तम् ॥ ३:१६१ ॥

तोयपूर्णं घटे स्थाप्य भक्षभोज्यसमन्विते ।

उभाभ्यामपि पक्षाभ्यां दद्याद्विप्रा[४]य शोभने ॥ ३:१६२ ॥

सर्वकामप्रदो वह्निरब्दैकेन भविष्यति ।

यावज्जीवं कृतेनैव त्वग्निलोकं स गच्छति ॥ ३:१६३ ॥

158 *Niśvāsamukha* 3:158c–3:163 is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 8:115a–8:120b.

3:158 प्रतिपद्भोजयेद्विप्रान्] NKW; प्रतिपदि भोजयेद्विप्रान् *ŚiDhaSaṅ* (unmetrical)
 3:159 चारविन्दन्तु] NKW; सौवर्णमरविन्दन्तु *ŚiDhaSaṅ* 3:159 कुर्यान्नामाङ्कितं त-
 तः] K, *ŚiDhaSaṅ*; कुर्यान्नामा --- NW 3:159 ताम्रपात्रे घृतापूर्णे] *ŚiDhaSaṅ*; ---
 NK; अ? □ W 3:159 क्षिप्त्वा विप्राय दापयेत्] conj.; स्वा विप्राय दापयेत् N; □
 विप्राय दापयेत् K; □ प्राय दापयेत् W; क्षिप्त्वा दद्याद्विजन्मने *ŚiDhaSaṅ* 3:160 ईप्सि-
 तांल्लभते कामान्निष्कामो] K; ईप्सिताल्लभते कामान् निष्कामो N; ईप्सिताल्लभते कामान्
 निष्कामो W; ईप्सितं लभते कामं निष्कामो *ŚiDhaSaṅ* 3:160 अग्निं पूज्य द्वितीयायाम्]
 KW; अग्निम्पूज्य द्वितीयायाम् N; सम्पूज्याग्निं द्वितीयायां *ŚiDhaSaṅ* 3:160 नरः]
 NKW; पुनः *ŚiDhaSaṅ* 3:161 सौवर्णवस्ते नामानि] NW; सौवर्ण □ नामानि K;
 तानि नामानि सौवर्णे *ŚiDhaSaṅ* 3:161 उदुम्बरेज्यपूर्णं तु] NW; उदुम्बरेज्यपूर्णं तु
 K; ताम्रिके सर्पिषा पूर्णे *ŚiDhaSaṅ* 3:161 भाजने प्रक्षिपेत्तु तम्] N; भोजने प्रक्षिपे-
 स्तु तम् K; भोजने प्रक्षिपेत्तु तम् W; भाजने प्रक्षिपेत्तु च *ŚiDhaSaṅ* 3:162 °पूर्णं]
 NW, *ŚiDhaSaṅ*; °पूर्णं ° K 3:162 भक्षभोज्यसमन्विते] N; भक्ष्यभोज्यसमन्वितम्
 K; भक्ष्यभोज्यसमन्विते W *ŚiDhaSaṅ* 3:162 पक्षाभ्यां दद्याद्विप्राय शोभने] *ŚiDhaSaṅ*;
 प □ --- य शोभने N; पक्षाभ्यां □ य शोभने K; पक्षाभ्यां दद्या □ य शोभने W
 3:163 यावज्जीवं] *ŚiDhaSaṅ*; यावज्जीव° NKW 3:163 त्वग्निलोकं स गच्छति]
 NKW; प्रयात्यनलमन्दिरम् *ŚiDhaSaṅ*

तृतीयायां तु सम्पूज्य यक्षं हेममयीङ्गदाम् ।
नामान्यालिख्य दातव्या भाजने घृतपूरिते ॥ 3:164 ॥

चतुर्थ्यान्दन्तिनन्दद्यात्सौवर्णन्नाम-चाङ्कितम् ।
विघ्नेश्वरस्य देवस्य घृतपूर्णोदुम्बरे स्थितम् ॥ 3:165 ॥

[5] विप्रां सुभोजिताङ्कृत्वा दत्त्वा भक्षान्घटान्यपि ।
सम्बत्सरेण सिद्धिः स्याद्यावज्जीवे गणेशता ॥ 3:166 ॥

पञ्चम्यां हेमजम्पद दत्त्वा विप्राय भोजिते ।
घृतस्रुतं सनामाङ्कन्ताम्रभाजनसंस्थितम् ॥ 3:167 ॥

अनन्तं वासुकिं वापि तक्षकं वा त्रिरेखिणम् ।
पद्मं [14^v] महाब्जं शङ्खं वा कुलिकं वा महोरगम् ॥ 3:168 ॥

सम्पूज्यान्यतमन्तेषां गन्धधूपस्रगादिभिः ।
भक्षभोज्यान्नपानैश्च कामदम्पापहारिणम् ॥ 3:169 ॥

मयूरं हेमजङ्कृत्वा स्कन्दनामाङ्कितं शुभम् ।

164 Cf. *Śivadharmasaṅgraha* 8:120c-8:121b:

संपूज्य लविलन्तस्य नामाङ्काङ्काच्चनीं गदाम् ॥
क्षित्वा दद्यात्तृतीयायां सघृते ताम्रभाजने ।

165 *Niśvāsamukha* 3:165a-3:177b is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 8:121c-8:133.

3:164 यक्षं हेममयीङ्गदाम्] K; यक्षां हेममयीङ्गदाम् N^{pc}; यक्षां हेमयीङ्गदाम् N^{ac} (unmetrical); यक्षां हेममयीङ्गदाम् W 3:164 भाजने] NW; भोजने K 3:165 च-
तुर्थ्यान्दन्तिनन्दद्यात्सौवर्णन्नाम-चाङ्कितम्] NKW; चतुर्थ्यां रदनं दद्याद्धेमं नामाङ्कितं
शुभम् *ŚiDhaSaṅ* 3:165 घृतपूर्णोदुम्बरे स्थितम्] W (ह्यपेर्मेत्रिचल्); घृतपूर्णोदु --- N;
घृतपूर्णोदुम्बरस्थितम् K (ह्यपेर्मेत्रिचल्); ताम्रपात्रे घृतान्विते *ŚiDhaSaṅ* 3:166 विप्रां
सुभोजिताङ्कृत्वा] NW; विप्रांस्तु भोजितान् K; विप्रान् सुभोजितान् कृत्वा *ŚiDhaSaṅ*
3:166 दत्त्वा भक्षान् घटान्यपि] N; दत्त्वा भक्ष्यान् घटान्यपि K; दत्त्वा भक्षां घटान्यपि
W; दद्याद्भक्षं घटानपि *ŚiDhaSaṅ* 3:166 यावज्जीवे] NW; यावज्जीवं K, *ŚiDhaSaṅ*
3:167 पद्मं] N; पद्मं KW; सर्पं *ŚiDhaSaṅ* 3:167 दत्त्वा विप्राय] NK^{ac}W; दत्त्वा
विप्रे च K^{pc}; दद्याद्विप्राय *ŚiDhaSaṅ* 3:168 त्रिरेखिणम्] KW, *ŚiDhaSaṅ*; त्रिरेखि ---
N 3:168 पद्मं महाब्जं] *ŚiDhaSaṅ*; --- हाब्जं N; □ महा -- W; अब्जं महाब्जं K
3:168 वा महोरगम्] NKW; च महोरगम् *ŚiDhaSaṅ* 3:169 सम्पूज्यान्यतमन्तेषां]
NKW; संपूज्यान्यतमं वापि *ŚiDhaSaṅ* 3:169 भक्षं] NW, *ŚiDhaSaṅ*; भक्ष्यं K

षष्ठ्यान्दद्यात्तु विप्राय घृतपूर्णोदुम्बरे स्थितम् ॥ 3:170 ॥

तोयपूर्णाश्च कलशान्भक्षभोज्यसमन्वितान् ।

«दत्त्वा कामानवाप्नोति [2]ति » पक्षयोरुभयोरपि ॥ 3:171 ॥

सम्बत्सरेण कामांस्तु चिन्तितां लभते नरः ।

पापी मुच्यति पापेन शुद्धात्मा स्कन्दमाप्नुयात् ॥ 3:172 ॥

अश्वं हेममयन्दद्याद्रवेर्नामाङ्कितं बुधः ।

पक्षयोरुभयोश्चैव सघृते ताम्रभाजने ॥ 3:173 ॥

वर्षेणैकेन पापात्मा मुच्यते बहुकिल्बिषात् ।

यावज्जीवकृतेनैव आदित्यप [3] दमाप्नुयात् ॥ 3:174 ॥

अष्टम्यां वृषभन्दद्याद्भवनामाङ्कितं द्विजे ।

उभाभ्यामपि पक्षाभ्यां सघृते ताम्रभाजने ॥ 3:175 ॥

कलशैर्भक्षसंयुक्तैः पयसा च सुपूरितैः ।

सम्बत्सरेण शुद्धात्मा ईप्सितं लभते फलम् ॥ 3:176 ॥

यावज्जीवेन गणतां यो ऽर्चयेन्नामभिर्हरम् ।

नवम्यां सिंहं नामेन देव्याश्चाभ्यर्चिते [(((न च)))] ॥ 3:177 ॥

177 Cf. *Śivadharmasaṅgraha* 8:134–8:135:

पूर्वोक्तविधिना सिंहं देव्या नामाङ्कितं शुभम् ।

3:170 दद्यात्तु] NKW; दद्याच्च *ŚiDhaSaṅ* 3:170 घृतपूर्णोदुम्बरे स्थितम्] N (हृपेर्मे-
त्रिचल्); घृतपूर्णोदुम्बरे स्थितम् K (हृपेर्मेत्रिचल्); घृतपूर्णोदुम्बरे स्थितम् W; ताम्रपात्रे
घृतान्विते *ŚiDhaSaṅ* 3:171 तोयपूर्णाश्च कलशान्] *ŚiDhaSaṅ*; तोयपूर्णा २ कलशान् N;
तोयपूर्णा ३ कलशान् K; तोयपूर्ण - कलसा W 3:171 भक्ष°] NW; भक्ष्य° *KŚiDha-*
Saṅ 3:171 दत्त्वा कामानवाप्नोति पक्षयोरुभयोरपि] *ŚiDhaSaṅ*; --- ति पक्षयोरुभयोरपि
N; ३ माप्नोति पक्षयोरुभयोरपि K; ३ माप्नोति पक्षयोरुभयोरपि W 3:172 चिन्तितां
लभते] NW; चिन्तितांलभते *KŚiDhaSaṅ* 3:172 मुच्यति] NKW; मुच्यते *ŚiDhaSaṅ*
3:172 शुद्धात्मा] *N^{pe}KW*, *ŚiDhaSaṅ*; शुद्धात्मा *N^{ac}* 3:174 बहुकिल्बिषात्] NKW;
सर्वकिल्बिषैः *ŚiDhaSaṅ* 3:174 आदित्यपद°] K, *ŚiDhaSaṅ*; आ --- द° N; आदि ३
पद° W 3:175 वृषभन्दद्याद्भवनामाङ्कितं द्विजे] NKW; भवनामांकं वृषं दद्याद्विजन्मने
ŚiDhaSaṅ 3:176 भक्ष°] NW; भक्ष्य° *KŚiDhaSaṅ* 3:176 ईप्सितं लभते] NKW;
प्राप्नुयादीप्सितं *ŚiDhaSaṅ* 3:177 सिंहं] N; सिंह KW

[4] घृतताम्रस्य दानाच्च भक्षैः पयोघटान्वितैः ।

यमाय महिषन्दद्यान्नामाङ्कन्तु घृतस्रुतम् ॥ 3:178 ॥

ताम्रभाजनसंस्थन्तु पयोघटसमन्वितम् ।

भक्षैर्युक्तं दशम्यान्तु विप्रान्संभोज्य दापयेत् ॥ 3:179 ॥

याम्यदुःखेन मुच्यन्ते महापातकिनो ऽपि ये ।

संवत्सरेण शुद्धात्मा जीवान्ते गतिरुत्तमा ॥ 3:180 ॥

एका [5] दश्यान्तु धर्मस्य वृषन्दद्याद्विजोत्तमे ।

नामाङ्कं सघृतन्ताम्रं घटं भक्षसमायुतम् ॥ 3:181 ॥

स धर्मगतिमाप्नोति शुद्धः संवत्सरेण तु ।

कामी लभति कामांश्च निष्कामो धर्मलोकताम् ॥ 3:182 ॥

द्वादश्यां गरुडं दद्यान्नामाङ्कं घटमेव वा ।

ताम्रभाजनसंस्थन्तु घटान् [15^r] तोयेन पूरितान् ॥ 3:183 ॥

दत्त्वा नवम्यां विप्राय प्रयाति परमाङ्कतिम् ॥

यमनामाङ्कितं हेमं महिषं ताम्रभाजने ।

आज्यपूर्णे विनिक्षिप्य पयोघटसमन्विते ॥

179 *Niśvāsasamukha* 3:179c-3:194b is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 8:136-8:150.

3:178 घृतताम्रस्य] W; --- तताम्रस्य N; □ संप्र° K 3:178 भक्षैः पयोघटा°] NW; भक्ष्यैः पयोघटा° K 3:179 भक्षैर्युक्तं दशम्यान्तु विप्रान्संभोज्य दापयेत्] NW; भक्षैर्युक्तं दशम्यान्तु विप्रान्संभोज्य दापयेत् K; दत्त्वा दशम्यां विप्राय भोजिताय तपस्विने *ŚiDhaSañ* 3:180 °पातकिनो] K, *ŚiDhaSañ*; °पातकिना NW 3:180 ये] N, *ŚiDhaSañ*; च KW 3:180 संवत्सरेण] KW, *ŚiDhaSañ*; संवत् --- ण N 3:180 शुद्धात्मा] NKW; युक्तात्मा *ŚiDhaSañ* 3:180 गतिरुत्तमा] K, *ŚiDhaSañ*; गति --- N; गतिमुत्तमा W 3:181 एकादश्यान्तु] K, *ŚiDhaSañ*; --- दश्यान्तु NW 3:181 द्विजोत्तमे] NKW; द्विजन्मने *ŚiDhaSañ* 3:181 ताम्रं घटं भक्षसमायुतम्] *em.*; ताम्रं घटभक्षसमायुतम् NW; ताम्रं घटं भक्ष्यसमायुतम् K; न्यस्य ताम्रपात्रे घृतान्विते *ŚiDhaSañ* 3:182 शुद्धः] N^{pc} KW, *ŚiDhaSañ*; शुद्ध N^{ac} 3:182 कामी लभति कामांश्च निष्कामो] NKW; कामी च लभते कामान् निष्कामी *ŚiDhaSañ* 3:183 नामाङ्कं घटमेव वा] KW; नामाङ्कं घटमेव --- N; नानाभक्ष्यसमन्वितम् *ŚiDhaSañ* 3:183 ताम्रभाजनसंस्थन्तु घटान् तोयेन पूरितान्] *conj.*; --- तोयेन पूरितान् N; ताम्र □ तोयेन पूरितान् KW; पूर्वोक्तेन विधानेन पयोघटसमन्वितम् *ŚiDhaSañ*

विष्णोर्नाम्ना तु दातव्या पक्षयोरुभयोरपि ।
संवत्सरेण शुद्धात्माऽपापी क्रतुफलं लभेत् ॥ ३:१८४ ॥

यावज्जीवन्तु सम्पूज्य भोजनैश्च सदक्षिणैः ।
विष्णुलोकमवाप्नोति विष्णुना सह मोदते ॥ ३:१८५ ॥

सौवर्णन्धनुषन्दद्यात्पञ्चबाणसमन्वितम् ।
कामदेवं समभ्यर्च्य सघृते «ताम्रभाजने» ॥ ३:१८६ ॥

[२] भक्षाम्बुपूर्णघटकां विप्रां सम्भोज्य दापयेत् ।
सौभाग्यन्धनधान्यञ्च अपापी लभते ध्रुवम् ॥ ३:१८७ ॥

यावज्जीवं तु सम्पूज्य कामदेवपदम्रजेत् ।
चतुर्दश्यां वृषन्दद्यात्सम्पूज्य परमेश्वरम् ॥ ३:१८८ ॥

तस्य नामाङ्कितकृत्वा ताम्रभाजनसमिस्थितम् ।
प्रदद्याद्विप्रमुख्येभ्यो भोजयित्वा यथाविधि ॥ ३:१८९ ॥

उभाभ्यामपि पक्षा [३] भ्याम्बटाम्भक्षाम्बुपूरिताम् ।
अब्दात्पापविशुद्धस्तु द्वादशाब्दैर्गणेश्वरः ॥ ३:१९० ॥

यावज्जीवकृतेनैव सायोज्यस्तु महेश्वरे ।
अमावास्याम्पौर्णमास्यां पक्षयोरुभयोरपि ॥ ३:१९१ ॥

३:१८४ विष्णोर्नाम्ना तु दातव्या] NW; विष्णुनाम्ना तु दातव्या K; विष्णोर्नाम समुच्चार्य *ŚiDhaSañ* ३:१८४ °पापी क्रतुफलं लभेत्] NKW; विपापः क्रतुमाप्नुयात् *ŚiDhaSañ* ३:१८६ सौवर्णन्धनुषन्दद्यात्पञ्चबाणसमन्वितम्] conj.; --- धनु ऽ न्दद्यात्प N; □ KW; सौवर्णन्धनुषं कृत्वा पञ्चबाणसमन्वितम् *ŚiDhaSañ* ३:१८६ कामदेवं समभ्यर्च्य सघृते ताम्रभाजने] *ŚiDhaSañ*; --- NK; कामदेवं समभ्यर्च्य सघृ □ W ३:१८७ भक्षाम्बुपूर्णघटकां विप्रां] NW; भक्ष्याम्बुपूर्णघटकान् विप्रान् K; भक्ष्याम्बुपूर्णघटकां विप्रान् *ŚiDhaSañ* ३:१८७ अपापी] NKW; विपाप्मा *ŚiDhaSañ* ३:१८८ तु सम्पूज्य कामदेवपदम्] NKW; च सम्पूज्य कामदेवपुरं *ŚiDhaSañ* ३:१८९ °भाजन°] *ŚiDhaSañ*; °भाज° NW (unmetrical); □ K ३:१८९ यथाविधि] *ŚiDhaSañ*; यथाविधिम् NW; यथाविधिः K ३:१९० उभाभ्यामपि पक्षाभ्यां] K, *ŚiDhaSañ*; उभा --- भ्यां N; उभो □ भ्याम् W ३:१९० घटाम्भक्षाम्बुपूरिताम्] N; भटा+न्+ भक्ष्याम्बुपूरिताम् K; भ्याद्याव्यम्भक्षाम्बुपूरिताम् W; घटं भक्ष्याम्बुपूरितम् *ŚiDhaSañ* ३:१९० अब्दात्पापविशुद्धस्तु] NK; अब्दा --पविशुद्धस्तु W; अब्दात्पापविशुद्धिः स्याद् *ŚiDhaSañ* ३:१९१ सायोज्यस्तु] NW; सायुज्यस्तु K; सायुज्यन्तु *ŚiDhaSañ* ३:१९१ अमावास्याम्पौर्णमास्यां] NKW; पौर्णमास्याममावास्यां *ŚiDhaSañ*

आद्धपिण्डाप्सुदानेन पितृन्यस्तु समर्चयेत् ।
सौवर्णम्पुरुषङ्कृत्वा पितृनामाङ्कितं नरः ॥ ३:192 ॥

प्रदद्याद्विप्रमुख्येभ्यो ताम्रस्थं [4] घृतसंस्तुतम् ।
भक्षाम्बुपूर्णघटकान्दत्त्वा चैव विकल्मषः ॥ ३:193 ॥

अब्देनैकेन युक्तात्मा विपापी काममीप्सितम् ।
यावज्जीवं पितृपदम्भ्रष्टो भवति भोगवान् ॥ ३:194 ॥

धनधान्यसमृद्धस्तु बहुपुत्रश्च सो भवेत् ।
देवानाम्पूजने ह्येष विधिरुक्तो मया द्विजाः ॥ ३:195 ॥

देव्याशंकरसंवादे तन्मया परिकीर्तितम् ।
[5] [[[(पश्चिमे)]] नैव वक्त्रेण लौकिकं गदितं सदा ॥ ३:196 ॥

॥ ⊗ ॥ इति निश्वासमुखतत्त्वसंहितायां लौकिके तृतीयः पटलः श्लो 197 ॥ ⊗ ॥

देव्युवाच ।

वेदधर्मः कथन्देव कर्त्तव्यो गतिमिच्छता ।

194 Cf. *Śivadharmasaṅgraha* 8:151:

यावज्जीवकृतेनैव सुतृप्ताः पितरो भवेत् ।

पितृणां पदमाप्नोति भ्रष्टो भवति चोत्तमः ॥

195 *Niśvāsamukha* 3:195a–3:196b is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 8:152a–8:152f.

1 *Niśvāsamukha* 4:1–4:7b is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 9:1–9:7b.

3:192 आद्धपिण्डाप्सुदानेन] NW, *ŚiDhaSaṅ*; आद्धपिण्डप्रदानेन K 3:192 पितृन्यस्तु समर्चयेत्] NK; पितृन्यस्तु समर्चयेत् W; पितृन् सन्तर्पयेन्नरः *ŚiDhaSaṅ* 3:192 पितृनामाङ्कितं नरः] K; पितृनामाङ्कितं --- : NW; पितृनामाङ्कितं बुधः *ŚiDhaSaṅ* 3:193 ०मुख्येभ्यो] KW; प्रदद्याद्विप्रमुख्ये --- N; प्रदद्याद्विप्रमुख्ये *ŚiDhaSaṅ* 3:193 ताम्रस्थं घृतसंपुलुतम्] conj.; --- त सपतम् N; ॥ न संयुतम् K; तस --म् W; ताम्रस्थन्तु घृतस्तुतम् *ŚiDhaSaṅ* 3:193 भक्षाम्बु०] NW; भक्ष्याम्बु० K *ŚiDhaSaṅ* 3:194 भ्रष्टो] NW; भुंक्ता K 3:195 बहुपुत्रश्च सो भवेत्] NW; बहुपुत्रश्च स भवेत् K (unmetrical); बहुपुत्रः प्रजायते *ŚiDhaSaṅ* 3:195 मया द्विजाः] NK; मया द्विजः W; मयानघ *ŚiDhaSaṅ* 3:196 देव्याशंकरसंवादे] N; देव्याः शंकरसंवादे K; देव्यासंकरसंवादे W; देव्याशंकरसंवादं *ŚiDhaSaṅ* 3:196 पश्चिमेनैव] K; --- नैव N; प ॥ नैव W 4:1 गतिमिच्छता] NKW; विधिमिच्छता *ŚiDhaSaṅ*

स्वर्गापवर्गहेतोश्च प्रसादाद्वक्तुमर्हसि ॥ 4:1 ॥

ईश्वर उवाच ।

मेखली दण्डधारी च संध्योपासनतत्परः ।

«स्वाध्या [6]यी» होमजापी च भैक्षाशी च अमैथुनी ॥ 4:2 ॥

मधुमांसनिवृत्तश्च सक्षारलवणानि च ।

वृक्षरोहणमेकान्तन्ताम्बूलञ्च न भक्षयेत् ॥ 4:3 ॥

वर्जनम्प्रेक्षणं कूपे न नग्नस्नानमाचरेत् ।

स्त्रीप्रेक्षणन्न कुर्वीत माल्यधूपञ्च वर्जयेत् ॥ 4:4 ॥

वर्जयेदञ्जनं «गन्धन्तथा विषमलंघनम्» ।

«षट्त्रिंशदब्दिका चर्या» [15^v] गुरोस्त्रैवेदिकं व्रतम् ॥ 4:5 ॥

तदर्धिकं पादिकं वा ग्रहणान्तिकमेव वा ।

ब्रह्मचारिव्रतं ह्येतदुक्तन्देवि मया पुरा ॥ 4:6 ॥

विस्रुतो नरकं याति स्वाचरन्स्वर्गगतिम्व्रजेत् ।

ब्रह्मचारिविधिः ख्यातो गृहस्थस्य प्रचक्ष्यते ॥ 4:7 ॥

कृतदारो गृहे यस्तु यजेद्यज्ञां सदक्षिणां ।

5 Cf. *Manusmṛti* 3:1:

षट्त्रिंशदाब्दिकं चर्यं गुरो त्रैवेदिकं व्रतम् ।

तदर्धिकं पादिकं वा ग्रहणान्तिकमेव वा ॥

8 *Niśvāsamukha* 4:8–4:12 is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 9:7c–9:12b.

4:1 वक्तुमर्हसि] K, *ŚiDhaSaṅ*; --- क्तुमर्हसि NW 4:2 स्वाध्यायी होमजापी च] *ŚiDhaSaṅ*; --- होमजापी च NK; -- यी होमजापी च W 4:2 भैक्षाशी च अमैथुनी] N; भैक्ष्याशी च अमैथुनी K; भैक्षासी च अमैथुनी W; भिक्षाशी त्यक्तमैथुनी *ŚiDhaSaṅ* 4:4 कूपे न नग्नस्नानमाचरेत्] NK; कुपे न नग्ने स्नानमाचरेत् W; कोपमघृष्टा स्नानमाचरेत् *ŚiDhaSaṅ* 4:5 वर्जयेदञ्जनं] K, *ŚiDhaSaṅ*; वर्जयेदञ्ज --- N; वर्जयेद □ W 4:5 गन्धन्तथा विषमलंघनम्] *ŚiDhaSaṅ*; --- तथा --- NKW 4:5 षट्त्रिंशदब्दिका चर्या] *ŚiDhaSaṅ*; --- NKW 4:5 गुरोस्त्रैवेदिकं] W, *ŚiDhaSaṅ*; --- स्त्रैवेदिक व्रतम् N; शुभैस्त्रैवेदिकं व्रतम् K 4:6 तदर्धिकं पादिकं] *ŚiDhaSaṅ*; तदर्धिकं पादिकां NW; तदर्धिकार्याधिकं K 4:6 ह्येतदुक्तन्देवि] NKW; ह्येतदुक्तमेव *ŚiDhaSaṅ* 4:7 स्वाचरन्] NK; आचरेत् W; आचारात् *ŚiDhaSaṅ* 4:8 यजेद्यज्ञां] N; यजेद्यज्ञं KW *ŚiDhaSaṅ* 4:8 सदक्षिणां] conj.; सदक्षिणम् K *ŚiDhaSaṅ*; सद --- N; सदा □ W

स्वाध्यायं प्रत्यहं कुर्यात्सायं «प्रातश्च हावन[2]म् »॥ 4:8॥

बलिञ्च वैश्वदेवञ्च अतिथेश्चैव पूजनम् ।

दर्शं च पौर्णमासञ्च पशुबन्धेष्टिमेव च ॥ 4:9॥

श्राद्धं सदक्षिणङ्कुर्यादृतुकाले व्रजेत्स्त्रियम् ।

वर्जयेत्परदारांश्च आचाराद्गतिमाप्नुयात् ॥ 4:10॥

अहिंसा निर्ममत्वं च बाधस्तेयविवर्जितः ।

कामक्रोधनिवृत्तिश्च गुरुपूजाभिवादनम् ॥ 4:11॥

क्षमा दमो दया दा[3]नं सत्यं शौचन्धृतिर्धृणा ।

विद्या विज्ञानमास्तिक्यमेतद्ब्राह्मणलक्षणम् ॥ 4:12॥

प्रत्यहं संहिताजापी त्वद्धेनैकेन सिद्ध्यति ।

त्र्यब्दाङ्गायत्रिसिद्धिस्तु ब्रह्मलोकमवाप्नुयात् ॥ 4:13॥

ऋग्यजुःसामथर्वाणां प्रत्यहन्संहिताञ्जपेत् ।

जितेन्द्रियो ऽप्रतिग्राही ब्रह्मलोकं स गच्छति ॥ 4:14॥

शिलोञ्छेनैव जीवेत प्रमृ[4]तेनैव वा पुनः ।

15 *Niśvāsamukha* 4:15–4:16 is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 9:12c–9:14b.

4:8 स्वाध्यायं प्रत्यहं] *em.*; स्वाध्यायं सततं *ŚiDhaSañ*; वाय यः --- N; वेदाध्यायं प्रत्यहः K (unmetrical); ध्यायं प्रत्यह W 4:8 कुर्यात्सायं प्रातश्च हावनम्] *ŚiDhaSañ*; कुर्या षाय --- म् N; कुर्यात्साय] म् W; कुर्या] K 4:9 वैश्वदेवञ्च] NKW; वैश्वदेवानाम् *ŚiDhaSañ* 4:9 अतिथेश्चैव पूजनम्] N; अतिथेश्च प्रपूजनम् K; अतिथिं चैव पूजनम् W; अतिथेश्चैव भोजनम् *ŚiDhaSañ* 4:9 दर्शं च] K, *ŚiDhaSañ*; दर्शनं N; दर्शन W 4:10 व्रजेत् स्त्रियम्] *conj.*; रमेत्स्त्रियम् NKW; स्त्रियं व्रजेत् *ŚiDhaSañ* 4:10 परदारांश्च] NKW; परदारादीन् *ŚiDhaSañ* 4:11 अहिंसा निर्ममत्वं च] K; अहिंसाभिममत्वञ्च N; अहिंसो ऽभिममन्धञ्च W; अहिंसा निर्मलत्वं हि *ŚiDhaSañ* 4:11 बाधस्तेयविवर्जितः] *conj.*; बाधस्तेयवर्जितः N; स्तेयवर्जितः K; स्तपवर्जितः W; तप्तस्तेयविवर्जनात् *ŚiDhaSañ* 4:11 गुरुपूजाभिवादनम्] NKW; गुरुपूजनमेव च *ŚiDhaSañ* 4:12 दमो दया दानं सत्यं शौचं] K, *ŚiDhaSañ*; दमो द --- सत्यं शौचं N; दमा दया] चन् W 4:13 गायत्री°] NW; गायत्री° K 4:14 ऋग्यजुःसामथर्वाणां] *conj.*; ऋग्यजुस्सामथर्वाणां NW; ऋग्यजुःसामथर्वाणं K 4:15 शिलोञ्छेनैव जीवेत] NK; शिलाञ्छेनैव जीवेत W; जीवेच्छिलोञ्छवृत्त्यैव *ŚiDhaSañ* 4:15 प्रमृतेनैव] *ŚiDhaSañ*; प्र --- तेनैव NKW

अस्वयङ्कृतवाणिज्ये भूताद्रोहेण जीवते ॥ 4:15 ॥

जप्ति जुहोति वा नित्यं स स्वर्गफलभागभवेत् ।
पञ्चयज्ञमकुर्वाणो नरकं याति सो ध्रुवम् ॥ 4:16 ॥

अध्यापनं ब्रह्मयज्ञं पितृयज्ञन्तु तर्पणम् ।
होमो दैवो बलिर्भौतो नृयज्ञो ऽतिथिपूज [[नम्]] ॥ 4:17 ॥

पञ्चैतांस्तु महायज्ञां न हापयति श[5]क्तिः ।
स्वगृहे ऽपि वसन्नित्यं सूनादोषैर्न लिप्यते ॥ 4:18 ॥

पेषणी कण्डनी चुल्ली उदकुम्भः प्रमार्जनी ।
पञ्च सूना भवन्त्येते कथितास्तव शोभने ॥ 4:19 ॥

यस्तु ब्रह्मार्पणेनैव यजेद्यज्ञान्सदक्षिणान् ।
आत्मध्यानरतश्चैव स विद्वान्वेदधर्मवित् ॥ 4:20 ॥

17 Cf. *Manusmṛti* 3:70–71:

अध्यापनं ब्रह्मयज्ञः पितृयज्ञस्तु तर्पणम् ।
होमो दैवो बलिर्भौतो नृयज्ञो ऽतिथिपूजनम् ॥
पञ्चैतान्यो महायज्ञान्न हापयति शक्तिः ।
स गृहे ऽपि वसन्नित्यं सूनादोषैर्न लिप्यते ॥

19 Cf. *Manusmṛti* 3:68:

पञ्च सूना गृहस्थस्य चुल्ली पेषण्युपस्करः ।
कण्डनी चोदकुम्भश्च बध्यते यास्तु वाहयन् ॥

20 *Niśvāsamukha* 4:20a–4:31b is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 9:23c–9:34d.

4:15 अस्वयङ्कृतवाणिज्ये भूताद्रोहेण जीवते] N; अस्वयङ्कृतवाणिज्य □ ताद्रोहेण जीवते K; अस्वयङ्कृतवाणिज्ये □ ताद्रोहेण जीवते W; वाणिज्यादि त्यजेत्कर्म भूतद्रोहञ्च सर्वदा *ŚiDhaSai* 4:16 जप्ति जुहोति वा नित्यं] NW; जपति जुहोति वा नित्यं K (unmetrical); जपाग्निहोमसंयुक्तः *ŚiDhaSai* 4:16 याति सो ध्रुवम्] NW; याति स ध्रुवम् K; स ध्रुवं व्रजेत् *ŚiDhaSai* 4:17 नृयज्ञो] K; तृयज्ञो N; - यज्ञे W 4:18 महायज्ञां] *em.*; महायज्ञा NK; महायज्ञ W 4:18 न हापयति शक्तिः] *em.*; --- क्तिः NW; □ K 4:19 पेषणी] K; पीषणी NW 4:20 यस्तु ब्रह्मार्पणेनैव] NKW; यज्ञब्रह्मार्पणेनैव *ŚiDhaSai* 4:20 यजेद्यज्ञान् सदक्षिणान्] NKW; यजेद्यज्ञं सदक्षिणम् *ŚiDhaSai* 4:20 स विद्वान्] NKW; सिद्धयते *ŚiDhaSai*

ध्यायन्प्रणवयोगेन सर्वगत्वं स चाप्नुयात् ।

«षोडशारे [6] ण» चक्रेण यदिच्छेत्सिद्धिमात्मनः ॥ 4:21 ॥

श्रद्धया एकचित्तेन सर्वद्वन्द्वसहेन च ।

नित्यञ्चालुब्धचित्तेन सर्वमेकत्वदर्शिना ॥ 4:22 ॥

एवं यो वर्तते नित्यं जपध्यानार्चहोमसु ।

न चासौ दुर्गतिं याति ब्रह्मलोकं स गच्छति ॥ 4:23 ॥

केवलं कर्मकारी स्यादात्मध्यानविवर्जितः ।

अगत्वा «सर्वगं ब्रह्म स्वर्गमात्र» [16^r] फलं लभेत् ॥ 4:24 ॥

अत ऊर्ध्वं वनेवासी सभार्यस्तु जितेन्द्रियः ।

वसेद्वनगतो विद्वान्वर्त्तनं कुशबिन्दुना ॥ 4:25 ॥

कन्दमूलफलैः शाकैः श्यामनीवारकाङ्गुभिः ।

सायम्प्रातश्च तैरेव होमयेज्जातवेदसम् ॥ 4:26 ॥

अफालकृष्टैर्वनजैर्देवब्राह्मणतर्पणम् ।

((पितृणां तर्पणं कार्यं)) «जपहोमरतः सदा» ॥ 4:27 ॥

4:21 सर्वगत्वं स चाप्नुयात्] K; सर्वगत्वे चाप्नुयात् N (unmetrical); सर्वगन्ध चाप्नुयात् W 4:21 सर्वगत्वं स चाप्नुयात्] NKW; सर्वगं ब्रह्म सर्वदा ŚiDhaSañ 4:21 षोडशारेण] ŚiDhaSañ; --- NKW 4:21 चक्रेण] NW, ŚiDhaSañ; नक्तेन (?) K 4:22 श्रद्धया] KW, ŚiDhaSañ; शुद्धया N 4:22 एकचित्तेन] NKW; चैकचित्तेन ŚiDhaSañ 4:23 जपध्यानार्चहोमसु] NKW; जपध्यानार्चहोमसु ŚiDhaSañ 4:23 स गच्छति] W; --- ति N; च गच्छति KŚiDhaSañ 4:24 कर्मकारी] K, ŚiDhaSañ; कर्मका --- N; कर्मकारिः W 4:24 अगत्वा] conj.; अग --- N; □ K; □ W; अजित्वा ŚiDhaSañ 4:24 सर्वगं ब्रह्म स्वर्गमात्रफलं] ŚiDhaSañ; --- फलं NKW 4:25 सभार्यस्तु जितेन्द्रियः] NK; सभार्यस्तु जितेन्द्रियः W; जितक्रोधो जितेन्द्रियः ŚiDhaSañ 4:25 वनगतो] NWŚiDhaSañ; वनं गतो K 4:25 वर्त्तनं कुशबिन्दुना] conj.; वर्त्तनं कुरु बिन्दुना NKW; वर्त्तयन्कुशबिन्दुना ŚiDhaSañ 4:26 कन्द°] KW, ŚiDhaSañ; स्कन्द° N 4:26 श्यामनीवारकाङ्गुभिः] N; श्यामनीवारकाङ्गुभिः K; श्यामनीवारकाङ्गुभिः W; श्यामनीवारकाङ्गुभिः ŚiDhaSañ 4:27 °कृष्टैर्वनजैः देवब्राह्मणतर्पणम्] ŚiDhaSañ; --- द्रव्यब्राह्मण --- N; कृष्टैर्वनजैः □ ब्राह्मणतर्पणम् K; कृष्टैर्वनजैः देवब्राह्मणतर्पणात् W 4:27 पितृणां तर्पणं कार्यं] W; □ ऋणा तर्पणं कार्यं --- N; □ K; पितृणान्तर्पणञ्चैव ŚiDhaSañ 4:27 जपहोमरतः सदा] ŚiDhaSañ; --- NKW

सर्वभूतहि [2] ते युक्तस्सर्वदुःखसहिष्णुश्च ।
 शीतातपावकाशादि पञ्चाग्निर्जलशायिता ॥ 4:28 ॥
 कुशवल्कलवासः स्यात्कृष्णाजिनधरस्सदा ।
 कृच्छ्रातिकृच्छ्रतप्तादिपराक्चान्द्रायणैस्सदा ॥ 4:29 ॥
 शीर्णपण्णाम्बुभोजी च आत्मानम्परिशोषयेत् ।
 मृगचारी सहावासः कष्टां वृत्तिं समाश्रितः ॥ 4:30 ॥
 ब्राह्मणः «स्वर्गगामी स्याद्विस्तु [3] तो » नरकं व्रजेत् ।
 वानप्रस्थव्रतं ख्यातञ्चतुर्थञ्चाश्रमं शृणु ॥ 4:31 ॥
 कायस्थमग्निङ्कृत्वा तु खमाकाशे तु विन्यसेत् ।
 विन्यसेद्वायुमनिले त्वनले ऽग्निं पयो ऽम्भसि ॥ 4:32 ॥
 कायं भूमौ मनश्चन्द्रे दिक्षु श्रोत्राणि विन्यसेत् ।
 विष्णौ पादौ बलं रुद्रे अग्नौ वाचं विनिक्षिपेत् ॥ 4:33 ॥
 मित्रे पाय्वेन्द्रियं न्यस्य शिश्नं चैव प्र [4] जापतौ ।

32 *Niśvāsamukha* 4:32a-4:36b is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 9:35a-9:39b.

4:28 सर्वभूतहिते] conj.; --- ते NW; □ K; सर्वभूतहितो *ŚiDhaSañ* 4:28 युक्तस्सर्व-
 दुःखसहिष्णुश्च] NKW; नित्यं सर्वदुःखसहिष्णुकः *ŚiDhaSañ* 4:28 शीतातपावकाशादि]
 NKW; अभ्रावकाश्यं शीतोष्णे *ŚiDhaSañ* 4:29 कुशवल्कलवासः स्यात्] NKW; कुश-
 वल्कलवासांसि *ŚiDhaSañ* 4:29 पराक्चान्द्रायणैस्सदा] NK; परां चाचणैस्सदा W;
 पराकैश्चान्द्रायणैस्तथा *ŚiDhaSañ* (unmetrical) 4:30 शीर्णपण्णाम्बुभोजी च] NK;
 शीर्णपण्णाम्बुभोजी च W; शीर्णपर्णोदकाहारैर् *ŚiDhaSañ* 4:30 सहावासः] NW; स-
 हावास K; वसेतैस्तु *ŚiDhaSañ* 4:30 समाश्रितः] NKW; समास्थितः *ŚiDhaSañ*
 4:31 ब्राह्मणः स्वर्गगामी स्याद्विस्तुतो] *ŚiDhaSañ*; ब्राह्म --- तो N; ब्राह्मण □ तो K;
 ब्राह्मणः श्व □ W 4:32 विन्यसेद्वायुमनिले] NKW; चेष्टायां विन्यसेद्वायुम् *ŚiDhaSañ*
 4:32 त्वनले ऽग्निं पयो ऽम्भसि] conj.; त्वनलाग्निम्पयोम्भसि NW; त्वनलाग्निं प-
 योम्भसि K; अनले ऽग्निं पयो ऽम्भसि *ŚiDhaSañ* 4:33 श्रोत्राणि] NKW; श्रोत्रे तु
ŚiDhaSañ 4:33 विष्णौ पादौ बलं रुद्रे अग्नौ वाचं] conj.; विष्णुं पादौ बलं रुद्रे अग्नौ
 वाचं N; विष्णुं पादौ बलं रुद्रो अग्नौ वाचं K; विष्णं पादौ बलं रुद्रो अग्नौ वाचं W;
 विष्णुं पादे गले रुद्रं अग्निं वाचि *ŚiDhaSañ* 4:33 विनिक्षिपेत्] *ŚiDhaSañ*; विनि ---
 त् NW; विनि □ त् K 4:34 पाय्वेन्द्रियं न्यस्य] K *ŚiDhaSañ*; पाय्वेन्द्रि --- N;
 पाय्वेन्द्रियं न्य - W 4:34 शिश्नं चैव प्रजापतौ] conj.; शि --- जापतिम् NKW; शिश्ने
 चैव प्रजापतिम् *ŚiDhaSañ*

संन्यासं तु क्रमङ्कृत्वा क्रोधलोभविवर्जितः ॥ 4:34 ॥

अद्रोही सर्वभूतानां सर्वमात्मनि पश्यति ।

त्रिदण्डकुण्डी चक्री च नैकान्नादस्स भैक्षभुक् ॥ 4:35 ॥

न त्वस्वमुपभुञ्जीत भैक्षवृत्तिसमाश्रितः ।

ग्रामैकरात्रमुषितो नगरे पञ्चरात्रकम् ॥ 4:36 ॥

वर्षास्वेकत्र निवसेद्दम्भकल्कविवर्जितः ।

«ग्रामसङ्गवि [5] वज्जर्ी » स्यात्सङ्गदोषविवर्जितः ॥ 4:37 ॥

समस्सर्वेषु भूतेषु अनारंभी अहिंसकः ।

आत्मध्यानरतो नित्यं ब्राह्मच्यभावसमन्वितः ॥ 4:38 ॥

एवं यो वर्तते नित्यं स याति ब्रह्मलौकिकम् ।

ब्रह्मणा सह मोदेत ब्रह्मणि स तु लीयते ॥ 4:39 ॥

विश्रुतो नरकं याति कामलोभसमन्वितः ।

36 Cf. *Śivadharmasaṅgraha* 9:39c–9:40:

ग्रामैकरात्रमुषितो न वसेत्पञ्चरात्रिकः ॥

वर्षास्वेकत्र संवासी नगरे पञ्चरात्रिकः ।

दम्भकल्कविनिर्मुक्तः सर्वद्वंद्वसहिष्णुकः ॥

37 *Niśvāsamukha* 4:37c–4:41 is parallel with *Śivadharmasaṅgraha* 9:41–9:44.

4:34 संन्यासं तु] K *ŚiDhaSai*; संन्यासन्तु NW 4:34 क्रमङ्कृत्वा क्रोधलोभविवर्जितः] NK; क्रम कृत्वा क्रोधलोभविवर्जितः W; ततः कृत्वा लोभक्रोधादिवर्जितः *ŚiDhaSai* 4:35 अद्रोही] NKW; अद्रोहः *ŚiDhaSai* 4:35 त्रिदण्डकुण्डी चक्री च] NW; त्रिदण्ड □ ण्डी चक्री च K; त्रिदण्डी कुण्डपात्री च *ŚiDhaSai* 4:35 नैकान्नादस्स भैक्षभुक्] NKW; भैक्षग्रासाष्टभुक् सदा *ŚiDhaSai* 4:36 त्वस्वमुप°] NW; स्वस्वमुप° K; न शश्वदुप° *ŚiDhaSai* 4:36 °समाश्रितः] K, *ŚiDhaSai*; °समाश्रुतः N; °समासृतः W 4:36 पञ्चरात्रकम्] NW; पञ्चरात्रकः K 4:37 ग्रामसङ्गविवर्जर्ी स्यात्सङ्ग°] *ŚiDhaSai*; ग्रा --- वज्जर्ी स्यात्सङ्ग N; ग्राम □ त्संग° K; ग्राम □ W 4:38 अनारंभी अहिंसकः] *ŚiDhaSai*; त्वनारम्भी त्वहिंसकः NKW 4:38 अत्मध्यानरतो नित्यं] NKW; आत्मध्यानरतिर्नित्यं *ŚiDhaSai* 4:38 ब्राह्मच्यभावसमन्वितः] NW; ब्राह्मभाव-समन्वितः K; ब्रह्मभावसमन्वितः *ŚiDhaSai* 4:39 ब्रह्मणि स तु लीयते] NK; ब्रह्मणि स तु लीयते W; ब्रह्मण्येव तु लीयते *ŚiDhaSai*

यथोक्तकारी ब्रह्मात्मा ब्रह्मलोकं [6] स गच्छति ॥ 4:40 ॥

वेदधर्म्मो मया प्रोक्तः स्वर्गनैश्वेयसः परः ।

उत्तरेणैव वक्त्रेण व्याख्यातश्च समासतः ॥ 4:41 ॥

आध्यात्मिकं प्रवक्ष्यामि दक्षिणास्येन कीर्तितम् ।

सांख्यञ्चैव महाज्ञानं योगञ्चापि महाव्रते ॥ 4:42 ॥

प्रकृतिं पुरुषञ्चैव उभावेकत्र योजितौ ।

ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ हेतुश्च यतस्सर्वं प्रवर्तते ॥ 4:43 ॥

--- [16^v] भूते तु रजःसत्त्वौ प्रजायते ।

एतत्त्रिगुणसंयुक्तं ततो बुद्धिश्च जायते ॥ 4:44 ॥

बुद्ध्यहंकारस्सम्भूतस्तन्मात्राणि ततो ऽभवन् ।

इन्द्रियाणि तथैवेह भूतस्तन्मात्रसम्भवः ॥ 4:45 ॥

अचेतनानि सर्वाणि पुरुषश्चेतनः स्मृतः ।

यावन्ममत्वं कुरुते [[तावद्बद्ध(द्वस्त्व)सौ पुमान्]] ॥ 4:46 ॥

प्रकृत्या सर्वकर्माणि स --- [-3-] --- सु[2]खी भवेत् ।

असंन्यासी तु बध्येत यावन्मायान्न विन्दति ॥ 4:47 ॥

सांख्यज्ञानम्याख्यातं योगज्ञानञ्च मे शृणु ।

सर्वद्वन्द्वसहो धीरस्सर्वदोषविवर्जितः ॥ 4:48 ॥

संसारोद्विग्नचित्तस्तु स योगी परिकीर्तितः ।

उत्तराभिमुखो भूत्वा बद्ध्वा योगासनन्ततः ॥ 4:49 ॥

4:40 ब्रह्मलोकं स गच्छति] conj.; ब्रह्म --- ॐ ति N; ब्रह्मणो ॥ तिम् K; ब्रह्मलोक
स गच्छति W; ब्रह्मलोकञ्च गच्छति ŚiDhaSai 4:41 परः] NKW; पदम् ŚiDhaSai
4:43 प्रकृतिं] NW; प्रकृति K 4:43 हेतुश्च] NK; - - - - व W 4:44 तमो-
गुणाभिभूते] conj. Kandel; --- भूते N; ॥ भूते KW 4:44 एतत्त्रिगुणसंयुक्तं] conj.;
एतत्त्रिगु ॐ ॐ ॐ त्कं N; एतत्त्रिगुणसंयुक्तं K; एतत्त्रिगुण ॥ W 4:44 जायते] KW;
जाते- N 4:46 तवद्बद्ध(द्वस्त्व)सौ पुमान्] K; तवद्बद्ध ॐ त्वसौ पुमान् N; तव ॥
सो W 4:47 स---] NW; ॥ K 4:47 सुखी] em.; --- NKW 4:47 असंन्यासी]
K; असंन्यासी NW 4:47 मायान्न] NW; माया न K 4:48 योगज्ञानञ्च मे] NW;
योगज्ञानमथ K 4:49 योगासनन्ततः] NW; योगासन ततः K

स्वस्तिकं पद्मकं भद्रं त्वर्द्धचन्द्रम्प्रसारितम् ।
सापा[३] श्रयमञ्जलिकं योगपट्टं यथासुखम् ॥ ४:५० ॥

बद्धा योगासनं सम्यकृजुकायस्समाहितः ।
जिह्वान्तु तालुके न्यस्य दन्तैर्दन्तान्न संस्पृशेत् ॥ ४:५१ ॥

शब्दे स्पर्शे च रूपे च रसे गन्धे च पञ्चसु ।
अवशङ्गेन्द्रियग्रामं सन्निरुन्ध्यात्प्रयत्नतः ॥ ४:५२ ॥

प्रतिप्रतिनिरोधाच्च प्रत्याहारः प्रकीर्तितः ।
सर्वगमे --- [-३-] --- [४] तु ध्यानरूपमरूपकम् ॥ ४:५३ ॥

रागद्वेषविनाशाय चिन्तयेद्धानमेव तु ।
प्राणायामम्प्रवक्ष्यामि त्रिष्प्रकारं समभ्यसेत् ॥ ४:५४ ॥

विरेच्यापूर्य संरुद्धं कुम्भकम्परिकीर्तितम् ।
पूरयेच्च स्वकन्देहं यावदापूरितम्भवेत् ॥ ४:५५ ॥

पूरकस्तु समाख्यातो प्राणायामो द्वितीयकः ।
निष्क्रामयति यो वायुं स्व[[देहा]] --- [-५-] --- ॥ ४:५६ ॥

[५] स रेचकस्समाख्यातः प्राणायामस्तृतीयकः ।
अङ्गुष्ठाग्रे तु ध्यायीत वायुं सर्वगतञ्चलम् ॥ ४:५७ ॥

वायुना पूरयेद्विश्वं कृष्णरेण्वाकुलेन तु ।

50 Cf. *Nayasūtra* 1:105:

आसनम्पद्मकं बद्धा स्वस्तिकम्भद्रचन्द्रकम् ।
सापाश्रयं योगपट्टमासीनञ्च यथासुखम् ॥

The same list is found in *Svacchandatantra* 7:290c-291b thus:

आसनं पद्मकं बद्ध्वा स्वस्तिकं भद्रमासनम् ॥
सापाश्रयमर्द्धचन्द्रं योगपट्टं यथासुखम् ।

4:50 सापाश्रयं] *em.*; --- श्रयं° NKW 4:52 अवशङ्गे°] N; अवसं चे° KW 4:53 निरोधाच्च] K; निरोद्धाच्च N; निरोधाच्चा W 4:53 सर्वगमे □ तु] K; सर्वग --- तु N; सर्वस □ न्न W 4:54 त्रिष्प्रकारं] NW; त्रिःप्रकारं K 4:56 समाख्यातो] NW; समाख्यातं K 4:56 द्वितीयकः] K; द्वितीय ॐ : N; द्वितीयकं W

एवमभ्यसमानस्तु वायुरूपः प्रवर्तते ॥ 4:58 ॥

ज्वलन्तश्चिन्तयेद्वह्निं दहन्तं सर्वतोदिशाम् ।
एवमभ्यसतस्तस्य वह्निरूपं प्रजायते ॥ 4:59 ॥

पृथ्वी कठिनरूपे ([[[[ण]]]]) शृणु देहे यथा स्थि[6]ता ।
ध्यातव्या सा समुद्रान्ता पीता निश्चललक्षणा ॥ 4:60 ॥

घण्टिकायां स्रवन्तन्तु वरुणश्चिन्तयेद्यदि ।
आपरूपः प्रजायेत धारणादग्धकित्विषः ॥ 4:61 ॥

आगमैस्तर्क्येत्तर्क्या योगविज्ञानकारणाम् ।
स्वपरिज्ञानमुत्पत्तौ अविषण्णस्तु लक्षयेत् ॥ 4:62 ॥

समाधौ संस्थितस्यास्य [[विचित्रदर्शना]] --- [-2-] --- ।
--- [-6-] --- [17^r] व्येत यावत्तन्मयतां गतः ॥ 4:63 ॥

शब्दं स्पर्शं च रूपञ्च रसं गन्धञ्च पञ्चमम् ।
सर्वाण्येतान्यजानाति यदा तन्मयताङ्गतः ॥ 4:64 ॥

ताडितञ्च न विन्देत चक्षुषा न च पश्यति ।
दिव्यदृष्टिः प्रजायेत यदा तन्मयताङ्गतः ॥ 4:65 ॥

सर्वविद्याः प्रवर्तन्ते सर्वम्प्रत् [[((य))]] क्षतो भवेत् ।
((सिद्धैश्च सह संभाषं यदा)) तन्मयताङ्गतः ॥ 4:66 ॥

60 Cf. *Nayasūtra* 2:23cd and *Svacchandatantra* 12:3ab:

पृथ्वी कठिनरूपेण शृणु देहे यथा स्थिता ।

4:59 सर्वतोदिशाम्] N; सर्वतोदिशम् KW 4:59 वह्निरूपं] *em.*; वह्निरूपः N^{pc}KW;
वह्निरूप N^{ac} 4:60 पृथ्वी] NW; पृथ्वी K 4:60 शृणु देहे यथा स्थिता] *em.*; --- ता
NK; स □ ता W 4:60 सा] *conj.*; स NKW 4:60 निश्चललक्षणा] NW; निश्चल-
लक्षणा K 4:61 आपरूपः] NW; अपारूपं K 4:62 तर्क्या योगविज्ञानकारणाम्] N;
तर्क्य योगविज्ञानकारणम् K; तर्क्या योगविज्ञानकारणाम् W 4:62 स्वपरिज्ञानमुत्पत्तौ]
N; सुपरिज्ञानमुत्पत्तौ K; स्वपरिज्ञानम् -त्तौ W 4:62 अविषण्णस्तु] N; अविषण्णस्तु
KW 4:63 विचित्रदर्शना] K; f --- र् --- N; f -f -त्रदर्शना W 4:63 व्येत] NW;
व्येत K 4:66 प्रवर्तन्ते] KW; प्रव २ न्ते N 4:66 तन्मयताङ्गतः] *conj.*; --- NKW

--- [-8-] --- स[2]र्वज्ञश्चैव जायते ।
अनेनैव शरीरेण स सृजेच्चैव संहरेत् ॥ 4:67 ॥

ईश्वरं ध्यायमानस्य सर्वमेतत्प्रवर्त्तते ।
ईश्वरम्पदमाप्नोति ब्रह्मध्यानाच्च तत्पदम् ॥ 4:68 ॥

विष्णुध्यानाद्विष्णुपदमन्येषामेव तत्पदम् ।
येन येन हि भावेन तत्तत्पदमवाप्नुयात् ॥ 4:69 ॥

अध्यात्मिकं समाख्यातमतिमार्गञ्च मे शृणु ।
भस्म((ना)) --- [-5-] --- [3] भस्मशायी जितेन्द्रियः ॥ 4:70 ॥

निर्मात्यधारी भिक्षाशी गुह्यस्थानम्परिव्रजेत् ।
दर्शनार्थन्तु ईशस्य पूजान्तत्रैव कल्पयेत् ॥ 4:71 ॥

लिङ्गस्यायतने वासो हुडुङ्कारस्तवैस्तथा ।
गीतनृत्यनमस्कारैर्ब्रह्मभिर्जपसंयुतः ॥ 4:72 ॥

एकवासो ह्यवासो वा दक्षिणामूर्तिमाश्रितः ।
सुशीर्णपतितैः पुष्पैर्देवदेवं समर्चं [(((येत्)))] ॥ 4:73 ॥

मूत्रामे[4]ध्यन्न पश्येत स्त्रीशूद्रान्नाभिभाषयेत् ।

70 Cf. *Pāśupatasūtra* 1:2: भस्मना त्रिषवणं स्नायीत । and 1:3: भस्मनि शयीत ।

71 Cf. *Pāśupatasūtra* 1:5: निर्मात्यम् ।

72 Cf. *Pāśupatasūtra* 1:7: आयतनवासी । and 1:8: हसितगीतनृत्यहुडुङ्कारनमस्कारज-
प्योपहारेणोपतिष्ठेत् । (read: °हुडुङ्कार° ।)

73 Cf. *Pāśupatasūtra* 1:10: एकवासाः । 1:11: अवासा वा । and 1:9: महादेवस्य
दक्षिणामूर्तेः । दक्षिणामूर्तिम् । (Bisschop 2006:5)

74 Cf. *Pāśupatasūtra* 1:12: मूत्रपुरीषं नावेक्षेत् । and 1:13: स्त्रीशूद्रं नाभिभाषेत् ।

4:67 सर्वज्ञ°] *em.*; --- वंज्ञ° NKW 4:67 सृजेच्चैव] *conj.*; सृजेच्चैव N; संसृजेच्चैव K;
ससृजेच्चैव W 4:69 विष्णुध्यानाद्] K; विष्णुध्यानाच्च NW (unmetrical) 4:72 हु-
डुङ्कार°] N; हुन्तुङ्कार° K; हुत्तुङ्कार° W 4:72 जपसंयुतः] NW; तपसंयुतः K
4:74 मूत्रामेध्यन्न] *conj.*; --- ध्यन्न NW; □ न K

प्राणायामञ्च दृष्ट्वा वै बहुरूपन्ततो जपेत् ॥ 4:74 ॥

अकालुष्येण भावेन जन्तुम्पश्येत सर्वतः ।

अमङ्गलम्मङ्गलञ्च अपसव्यं प्रदक्षिणम् ॥ 4:75 ॥

पितृपूजां देवपूजामुभे देवाय कल्पयेत् ।

अनन्यभक्तिना कार्यं तप उग्रम्महात्मना ॥ 4:76 ॥

शीतातपपरिक्लेशैर्जलमश्रू --- [-2-] --- [5] सिभिः ।

जपध्यानपरो नित्यं सर्वद्वन्द्वसहिष्णुता ॥ 4:77 ॥

जपनिष्ठैकान्तरतिर्व्यक्ताव्यक्तैकलिङ्गिनः ।

विपरीतानि कर्माणि कुर्वन्नलोकजुगुप्सितः ॥ 4:78 ॥

परिभूयमानश्चरेद्व्रतम्पाशुपतं महत् ।

तेभ्यो दुष्कृतमादत्ते सुकृतञ्चापकर्षते ॥ 4:79 ॥

स्पन्दमानस्तु विक्रोशेन्मंटे कुण्डेति वा पुनः ।

74 Cf. *Pāśupatasūtra* 1:16: प्राणायामं कृत्वा । 1:14: यद्यवेक्षेद्यद्यभिभाषेत् । and 1:17: रौद्री गायत्रीं बहुरूपी वा जपेत् ।

75 Cf. *Pāśupatasūtra* 1:18: अकलुषमतेः ।

75 Cf. *Pāśupatasūtra* 2:7: अमङ्गलं चात्र मङ्गलं भवति । and 2:8: अपसव्यं च प्रदक्षिणम्

76 Cf. *Pāśupatasūtra* 2:9–11: तस्मादुभयथा यष्टव्यः । देववत्पितृवच्च । and उभयं तु रुद्रे देवाः पितरश्च ।

76 Cf. *Pāśupatasūtra* 2:20: नान्यभक्तिस्तु शङ्करे । and 2:16: अतितप्तं तपस्तथा ।

78 Cf. *Pāśupatasūtra* 3:2: व्यक्ताचारः । and 3:1: अव्यक्तलिङ्गी ।

78 Cf. *Pāśupatasūtra* 3:3–4: अवमतः । and सर्वभूतेषु ।

79 Cf. *Pāśupatasūtra* 3:5: परिभूयमानश्चरेत् ।

79 Cf. *Pāśupatasūtra* 3:8–9: पापं च तेभ्यो ददाति । and सुकृतं च तेषामादत्ते ।

80 Cf. *Pāśupatasūtra* 3:13–14: स्पन्देत वा । and मण्डेत वा ।

4:75 जन्तुम्] NW; जक्तन् K 4:75 अपसव्यं] NW; अवसव्यं K 4:76 पितृपूजां देव-
पूजाम्] K; पितृपूजां देवपूजा NW 4:77 जलमश्रू] N(?); जलम् □ KW 4:77 °स-
हिष्णुता] KW; °सहिष्णुता N 4:78 कुर्वन्नलोक°] K; कुर्वन्नलोके NW 4:79 °मानश्च-
रेद्] NW; °मानश्च चरेद् K 4:80 मंटे कुण्डेति] conj.; मंठोकुण्डेति NW; संठोकुण्डेति
K

विरुद्धचेष्टितं वाक्यं विरुद्ध[6] च्छाञ्जनं सदा ॥ 4:80 ॥

विरुद्धमण्डनङ्गात्रे सर्वदा समुपक्रमेत् ।

परिभूतः कृच्छ्रतपा सर्वलोकेषु निन्दितः ॥ 4:81 ॥

महातपा च भवते पूजालाभविवर्जितः ।

गूढव्रतोन्मत्तचेष्टी विलोमी लौकिके व्रते ॥ 4:82 ॥

जितेन्द्रियश्च दान्तश्च क्षमी कामविवर्जितः ।

गोधर्मा मृगधर्मा वा नैकान्नादः कदाचन ॥ 4:83 ॥

लवणं च --- [-4-] --- [17^v] च भिक्षायां पतितं सदा ।

न दुष्येत तदस्नाति सन्मार्गव्रतचारिणे ॥ 4:84 ॥

प्राणायामैर्धारणाभिरोङ्कारन्तु विचिन्तयेत् ।

शून्यागारगुहावासी नित्यमेव श्मशानगः ॥ 4:85 ॥

एवं यो वर्तते नित्यं दम्भलोभविवर्जितः ।

80 Cf. *Pāśupatasūtra* 3:16–17: अपितत्कुर्यात् । and अपितद्भाषेत् ।

81 Cf. *Pāśupatasūtra* 3:19: परिभूयमानो हि विद्वान्कृत्स्नतपा भवति ।

82 Cf. *Pāśupatasūtra* 4:2: गूढव्रतः । and 4:6: उन्मत्तवदेको विचरेत् लोके ।

83 Cf. *Pāśupatasūtra* 5:11: जितेन्द्रियः ।

83 Cf. *Pāśupatasūtra* 5:18: गोधर्मा मृगधर्मा वा ।

84 Cf. *Pāśupatasūtra* 5:14–16: भैक्ष्यम् । पात्रागतम् । and मांसमदुष्यं लवणेन वा ।

85 Cf. *Pāśupatasūtra* 5:25: हृदि कुर्वीत धारणाम् । and 5:24: ओङ्कारमभिध्यायीत ।

85 Cf. *Pāśupatasūtra* 5:9: शून्यागारगुहावासी ।

86 Cf. *Pāśupatasūtra* 1:19: चरतः ।

4:80 विरुद्धचेष्टितं (वाक्यं +विरुद्धं+)] K; विरुद्धचेष्टितं वा --- N; विरुद्धचेष्टितं वा-
क्यं □ W 4:81 समुपक्रमेत्] N^{pc}; समुपक्रमेत् N^{ac}; संप्रचक्रमेत् K; स --क्रमेत्
W 4:81 परिभूतः] K; परिभू N; परिभूत W 4:82 °चेष्टी] KW; °चेष्टी N
4:82 लौकिके] NW; लौकिके K 4:83 नैकान्नादः कदाचन] *em. Acharya*; नैकानादः
कदाचन: NKW 4:84 लवणं च] N; लवण K; लवण W 4:84 च भिक्षायां] NK;
स -भिक्षायां W 4:84 °चारिणे] NW; °चारिणः K

सर्वज्ञाता च भवते श्रवणन्दर्शनन्तथा ॥ 4:86 ॥

मननं शोधनं चैव विज्ञानं च यथेप्सितम् ।

((महा)) ॐ ॐ ॐ [2] चैवासौ रुद्रसायोज्यताम्ब्रजेत् ॥ 4:87 ॥

सिद्धस्तु न निवर्त्तत विप्लुतो नरकम्ब्रजेत् ।

अत्याश्रमव्रतं ख्यातं लोकातीतञ्च मे शृणु ॥ 4:88 ॥

आलब्धः पञ्चभिर्गुह्यैर्दीक्षितश्चैव सो भ्रमेत् ।

खट्वाङ्गी च कपाली च स जटी मुण्डमेव वा ॥ 4:89 ॥

वालयाज्ञोपवीती च शिरोमुण्डैश्च मण्डितः ।

कौपीनवासो भस्माङ्गी दिव्याभरणं [[भूषितः]] ॥ 4:90 ॥

[3] जगद्रुद्रमयम्भत्वा रुद्रभक्तो वृढव्रतः ।

सर्वादस्सर्वचेष्टश्च रुद्रध्यानपरायणः ॥ 4:91 ॥

रुद्रं मुक्त्वा न चान्यो ऽस्ति त्राता मे देवतम्परम् ।

विदित्वैकादशाध्वानं निर्विशङ्कः समाचरेत् ॥ 4:92 ॥

प्रथमे जालमेतत्तु द्वितीये मूर्त्तिसञ्ज्ञकम् ।

तृतीये पशुराख्यातम्पाशाश्चैव चतुर्थके ॥ 4:93 ॥

86 Cf. *Pāśupatasūtra* 1:22: सर्वज्ञता । and 1:21: दूरदर्शनश्रवणमननविज्ञानानि चास्य प्रवर्तन्ते ।

87 Cf. *Pāśupatasūtra* 1:24: कामरूपित्वम् ।

87 Cf. *Pāśupatasūtra* 5:26: ऋषिर्विप्रो महानेषः । and 5:33: लभते रुद्रसायुज्यम् ।

4:86 सर्वज्ञाता] NK; सर्व ॐ ता W 4:87 मननं शोधनं] K; मन ॐ --- धन N; मनं स - साधनं W 4:87 यथेप्सितम्] NW; य ॐ प्सितम् K 4:87 महा] W; --- NK 4:87 °सायोज्य°] NW; °सायुज्य° K 4:88 नरकम्ब्रजेत्] NW; नगरं ब्रजेत् K 4:88 ख्यातं] KW; ख्या ॐ N 4:89 आलब्धः पञ्चभिर्गुह्यैर्दीक्षितश्चैव सो भ्रमेत्] N; आलब्धं पञ्चभिर्गुह्यैर्दीक्षितश्चैव सो भ्रमेत् K; आलम्ब पञ्चभिर्गुह्यैर्दीक्षितश्चैव सो भ्रमेत् W 4:90 °पवीती] NK^{pc}W; पवीति K^{ac} 4:90 कौपीनवासो] NW; कौपीनवासा K 4:90 °भूषितः] K; --- N; भू ॐ W 4:92 देवतम्परम्] NW; देवतत्परः K 4:92 विदित्वैकादशा°] N; विदित्वैकादश° KW 4:93 जालमेतत्तु] N; जलमेतत्तु K; जालमेतन्तु W 4:93 °ख्यातम्पा°] NW; ख्यातः पा° K

पञ्चमे विग्रहः ख्यातः [4] अशुद्धास्ते प्रकीर्तिताः ।
अशुद्धमार्गो व्याख्यातः शुद्धमार्गश्च मे शृणु ॥ 4:94 ॥

योनिर्वागेश्वरी देवी प्रणवो यत्र जायते ।
तृतीयञ्चैव धातारं ध्यानञ्चैव चतुर्थकम् ॥ 4:95 ॥

तेजीशम्पञ्चमद्भ्यातं ध्रुवं षष्ठम्प्रकीर्तितम् ।
अवीच्यादि ध्रुवान्तश्च एतज्ज्ञात्वा विमुच्यते ॥ 4:96 ॥

क्रीडार्थसिद्धये चैव प्रक्रियाध्यानमाश्रितः ।
[5] शोध्य वै प्रक्रियाध्वानमथशब्देन दीक्षयेत् ॥ 4:97 ॥

अथशब्दनिपातेन दीक्षितश्चापशुर्भवेत् ।
क्रियावांश्च दुराचारो मुच्यते नात्र संशयः ।
लोकातीतं समाख्यातं किमन्यत्परिपृच्छसि ॥ 4:98 ॥

देव्युवाच ।
एकादशैते तत्त्वास्तु नाममात्रेण मे श्रुताः ।
पुनर्विस्तरशो ब्रूहि यथा वेत्ति महेश्वर ॥ 4:99 ॥

महेश्वर उवाच ।
[6] (((अ))) वीची कृमिनिचयो वैतरणी कूटशाल्मली ।
गिरिर्यमल उच्छ्वासो निरुच्छ्वासो ह्यथापरः ॥ 4:100 ॥

पूतिमान्सद्रवश्चैव त्रपुस्तप्तजतुस्तथा ।
पंकालयो ऽस्थिभङ्गश्च क्रकचच्छेदमेव च ॥ 4:101 ॥

4:94 ख्यातः] K; --- या ॐ --- N; ख्यात □ W 4:94 अशुद्धास्ते] *em.*; --- द्वास्ते NKW 4:96 तेजीशम्] NK^{pc}W; तैजसं K^{ac} 4:96 षष्ठम्] NK^{pc}(?)W; षट् च K^{ac} 4:97 क्रीडार्थसिद्धये] W§; क्रीडार्थं सिद्धये NK 4:97 शोध्य वै प्रक्रियाध्वानमथ°] *conj. Acharya*; वै प्रक्रियाध्वानंमथ° NW; □ ध्वानमथ° K 4:99 तत्त्वास्तु] K; त-त्ता ॐ NW 4:99 विस्तरशो] K; विस्तरंशो N; विस्तरसा W 4:99 महेश्वर] KW; महेश्वर N 4:100 महेश्वर उवाच] K; --- NW 4:100 कृमिनिचयो] N; कृमिनिचयो K; क्रिमिनिचयो W 4:100 कूटशाल्मली] NK; कुटशाल्मली W 4:100 निरुच्छ्वा-सो] K; निरुश्वासो NW 4:101 पूतिमान्स°] KW; पूतिमान्स° N 4:101 पङ्कलेपो] N; पंकालयो K; पङ्कलेपा W

मेदोऽसृक्पूयहृदश्च तीक्ष्णायस्तुण्डमेव च ।
अङ्गारराशिभुवनः शकुनिश्चाम्बरी [[षकः]] ॥ 4:102 ॥

--- [18^r] न्या ह्यसितालवनस्तथा ।
सूचीमुखः क्षुरधारः कालसूत्रो ऽथ पर्वतः ॥ 4:103 ॥

पद्मश्चैव समाख्यातो महापद्मस्तथैव च ।
अपाको सार उष्णश्च सञ्जीवनसुजीवनौ ॥ 4:104 ॥

शीततमोन्धतमसौ महारौरवरौरवौ ।
द्वात्रिंशदेते नरका मया देवि प्रकीर्तिताः ॥ 4:105 ॥

शताष्टा ((धिकसंयु))क्ताः --- [-5-] --- [2] संयुताः ।
चतालीसशतं ह्येतन्नरकाणाम्प्रकीर्तितम् ॥ 4:106 ॥

पातालानि प्रवक्ष्यामि निबोधय यशस्विनि ।
आदौ महातलन्नाम कृष्णभौमम्प्रकीर्तितम् ॥ 4:107 ॥

रसातलन्द्वातीयन्तु स्फाटिकन्तत्प्रकीर्तितम् ।
तलातलन्तृतीयन्तु रैत्यभौमम्प्रकीर्तितम् ॥ 4:108 ॥

ताम्रभौमन्तु नितलञ्चतुर्थन्तु निगद्यते ।
रौप्यभौ [3] मन्तु सुतलम्पञ्चमम्परिपद्यते ॥ 4:109 ॥

षष्ठं वितलसञ्ज्ञन्तु रत्नशङ्करसञ्चितम् ।
सप्तमन्नितलन्नाम सौवर्णन्तदुदाहृतम् ॥ 4:110 ॥

क्रमेण कथितास्सप्त पातालाधिपतीं शृणु ।

4:102 तीक्ष्णायस्तुण्डमेव] NW; □ यस्तुण्डमेव K 4:102 शकुनिश्चाम्बरीषकः] K;
शकुनिश्चाम्बरी □ N; सक्तनिश्चाश्चरीषकः W 4:103 [न्या] न्या N; □ K; ग □
W 4:104 अपाको सार उष्णश्च] N; अप्रा □ र उष्णश्च K; अद्याको --उष्णश्च W
4:105 महारौरवरौरवौ] NK; महारौरव - नवौ W 4:105 द्वात्रिंशदेते] K; द्वातृशदेते
N; द्वातृसदेते W 4:105 प्रकीर्तिताः] NW; प्रकीर्तिता K 4:106 शताष्टाधिकसंयुक्ताः]
conj.; शताष्टा f --- N; शताष्टाधिक □ K; शताष्टाधिकसंयु W 4:106 चतालीसशतं]
conj. Sanderson; सचतालं शतं NW; सचैतालं शतं K 4:109 रौप्यभौमन्तु] conj.
Sathyanarayanan; --- मन्तु NW; □ भौमं तु K 4:111 °धिपतीं] conj. Sanderson;
°धिपतिं NKW

नागाश्च गरुडाश्चैव तथा किम्पुरुषाण्डजाः ॥ 4:111 ॥

अग्निर्वायुश्च वरुणो ह्यसुरांपतयस्तथा ।

कथितास्तु निवासिन्यो भूलोक [(((मधुना शृ)))] [4] णु ॥ 4:112 ॥

सप्तद्वीपसमुद्रान्तं वर्षवृक्षनगैर्युतम् ।

वनोपवनगूढञ्च नदीभिस्सागरैर्युतम् ॥ 4:113 ॥

ऋषिदेवगणाकीर्णं गन्धर्वाप्सरसेवितम् ।

धर्मार्थकाममोक्षन्तु सर्वमस्मिन्प्रतिष्ठितम् ॥ 4:114 ॥

भूलोकः कथितो ह्येष भुवर्लोकमतः परम् ।

स्वर्लोकन्तु ततोर्ध्वन्तु महर्लोकञ्जनं तपः ॥ 4:115 ॥

सत्यं चैव ततोर्ध्वं तु [[ब्रह्म]] [5] लोकन्ततोपरि ।

विष्णोश्चैव निकेतन्तु शिवस्य तु पुरन्तथा ॥ 4:116 ॥

ब्रह्माण्ड एष विख्यातः कपाला [[[व)]]] रणैर्युतः ।

शतरुद्राश्च पञ्चाष्टौ देवयोन्यष्टकन्ततः ॥ 4:117 ॥

योगाष्टकञ्च सुशिवं गुरुपङ्क्तित्रयन्ततः ।

तत्त्वसर्गमतोर्ध्वन्तु कथ्यमानञ्च मे शृणु ॥ 4:118 ॥

प्रधानबुद्ध्यहङ्कारतन्मात्राणीन्द्रियाणि च ।

[6] भूतानि च तथा पञ्च मनश्चैवोभयात्मकम् ॥ 4:119 ॥

चतुर्विंशति तत्त्वा [[नि पु]] रुषः पञ्चविंशकः ।

पञ्चविंशकमेतत्तु षड्द्वैशिकसमुद्भवम् ॥ 4:120 ॥

4:111 °पुरुषाण्डजाः] conj.; °पुरुषान्डजाः N; °पुरुषान्तजा+:+ K^{ac}; °पुरुषाण्+:+ K^{pc}; °पुरुषातुजाः W 4:112 निवासिन्यो] NW; निवासिनो K 4:113 सप्तद्वीप°] NK^{pc}W; सप्तद्विप° K^{ac} 4:113 °वृक्ष°] K; °वृक्ष° NW 4:113 सागरैर्युतम्] N^{ac}KW; सागरैर्युतः N^{pc} 4:114 °प्सरसेवितम्] em. Sanderson; °प्सरस्सेवितम् NW (unmetrical); °प्सरसोवितम् K 4:116 सत्यं चैव ततोर्ध्वं तु] K; सत्यञ्चैव ततो --- N; सत्यं चैव ततोर्ध्वन्तु W 4:117 कपालावरणै°] K; कपाला ⊆ रणै° NW 4:117 देवयोन्यष्टकं] K; देवयोन्याष्टकं NW 4:119 °भयात्मकम्] N; भयात्मकः KW 4:120 चतुर्विंशति तत्त्वानि पुरुषः] K; चतुर्विंशति तत्त्व --- रुषः N; चतुर्विंशति तत्त्व -पुरुषः W 4:120 षड्द्वैशिक°] K; षड्द्वैषिक° N; षड्द्वैषिक° W

मातृजैः पितृजैश्चैव अन्नपानविवर्द्धितम् ।
गहनञ्च ततोर्ध्वन्तु विग्रहेशं ततोर्ध्वतः ॥ 4:121 ॥

शिवशङ्करम[18^v] साध्यं हरिरुद्रदशेशकम् ।
पञ्च शिष्यास्तथाचार्या महादेवत्रयन्ततः ॥ 4:122 ॥

गोपतेर्ग्रन्थिरूर्ध्वन्तु मूर्ध्नाभिभवपञ्चकम् ।
अनन्तश्चैव पाशाञ्च जालमेतत्प्रकीर्तितम् ॥ 4:123 ॥

कार्यं दुःखं तथा ज्ञानं साधनन्तत्त्वमेव च ।
षष्ठं साध्यं तथैश्वर्यं कारणञ्च तथाष्टमम् ॥ 4:124 ॥

[2] प्रोक्तं विषयमज्ञानं कारणोर्ध्वं च कथ्यते ।
अशुद्धाध्वा समाख्यातः शुद्धाध्वानञ्च मे शृणु ॥ 4:125 ॥

मुक्त ऋषिकुलेभ्यस्तु संसाराच्च दुरत्ययात् ।
योन्याच्चाप्यथ वागेश्यां जातः प्रणव उच्यते ॥ 4:126 ॥

121 Cf. *Guhyasūtra* 1:18–22:

गहनं विग्रहेशं च नियति --- भागयोः ।
शिवशंकरमसाध्यं हरिरुद्रं च कीर्तितम् ।
दशेशानास्तथा शिष्या गुरवः पञ्च एव च ।
महादेवत्रयं यच्च गोपतिर्ग्रन्थिसंस्थिताः ।
मूर्ध्नाभिभवपाशा हि तथा रिषिकुलं च यत् ।
योनिर्वागेश्वरी देवी प्रणवोद्धारमेव च ।
धातारं मदनेशञ्च भस्मेशेन समन्वितः ।
प्रमाणाष्टकविद्याष्टौ माया मायी च विद्ययोः ।
रूपं चतुर्विधं ज्ञेयं शक्तयस्तिस्त्रमेव च ।
ज्ञानशक्तिक्रियाशक्ति तेजीश निधनो ध्रुवम् ।

4:121 विग्रहेशं] N; विग्रहेशं KW 4:122 °दशेशकम्] *em. Sanderson*; °दशेषकम् NKW 4:122 °त्रयन्ततः] *conj. Sanderson*; °त्रय --- N; °त्रयं □ तः K; °त्रय -- : W 4:123 मूर्ध्ना°] NW; मूर्ध्ना° K 4:123 पाशाञ्च जाल°] *conj. Sanderson*; ॐ ॐ श्च जाल° NW; □ जल° K 4:124 कार्यं] N; काय° K; कायं W 4:124 साधनन्त°] NW; सोधनं त° K 4:125 कारणोर्ध्वं] N; कारणेर्द्ध K; कारणोद्धी W 4:125 समाख्यातः] K; समाख्यातं NW 4:126 मुक्त] *conj. Sanderson*; --- NK; मु -- W 4:126 वागेश्यां] N; वागेश्यां KW

धातारन्दमनञ्चैव ईश्वरं ध्यानमेव च ।

भस्मीशञ्च समाख्यातं प्रमाणाष्टकमेव च ॥ 4:127 ॥

विद्याष्टकं च मूर्त्यु [3] ष्ठौ तेजीशञ्च ध्रुवस्तथा ।

इति सङ्ख्याः समासेन शुद्धाध्वनः प्रकीर्तिताः ॥ 4:128 ॥

कपालव्रतमाश्रित्य ध्रुवं गच्छन्ति तत्पदम् ।

लोकातीतं समाख्यातं महापाशुपतं व्रतम् ॥ 4:129 ॥

प्रक्रियाचर्यसंयुक्तो ध्रुवं गच्छति तत्पदम् ।

विस्रुतो नरकं याति प्रक्रियाचर्यवर्जितः ॥ 4:130 ॥

अतिमार्गं समाख्यातं द्विःप्र [[कारं व (रा)]] [4] नने ।

पूर्वेणैव [[[तु]]] वक्त्रेण सरहस्यं प्रकीर्तितम् ।

अत ऊर्ध्वम्महादेवि किं वक्ष्ये परमेश्वरि ॥ 4:131 ॥

देव्युवाच ।

मन्त्रमार्गन्त्वया देव सूचितं तु वर्णितम् ।

संसारोच्छ्रितिकरणन्तमाचक्ष्व महेश्वर ॥ 4:132 ॥

एवमुक्तस्तु पार्वत्या सर्वपापहरो हरः ।

उवाच मधुरां वाणीं मन्त्रतन्त्रार्थनिश्चिताम् ॥ 4:133 ॥

अधुना [5] [[तदतो]] विप्रास्संवादमुमया सह ।

ईश्वरस्य +तु+ देवस्य मन्त्रमार्गव्यवस्थितम् ॥ 4:134 ॥

पञ्चमेनैव वक्त्रेण ईशानेन द्विजोत्तमाः ।

4:127 दमनञ्चैव] NW; दमकं चैव K 4:128 विद्याष्टकं च मूर्त्युष्टौ] conj. Sanderson; विद्याष्टक --- ष्ठौ N; विद्याष्टकम् □ ष्ठौ K; विद्याष्टकं च □ ष्ठौ W 4:128 सङ्ख्याः] K^{pc}; सङ्ख्या NK^{ac}W 4:128 शुद्धाध्वनः] em.; शुद्धाध्वानः NK; सुद्धाध्वानः W 4:129 °श्रित्य] K; °शृत्य NW 4:129 महापाशुपतं] K; महापाशुतम् N; महापाशुतं W 4:130 प्रक्रियाचर्य°] N; प्रक्रियाचय° KW 4:131 द्विःप्रकारं वरानने] K; द्विप्र --- नने N; द्विप्रकार व -नरे W 4:131 पूर्वेणैव तु वक्त्रेण] K; पूर्वेणैव क्त्रेण NW 4:133 वाणीं] KW; णीं N (unmetrical) 4:134 तदतो] K; --- N; वदतो W 4:134 तु] NW; च K 4:134 मन्त्रमार्गव्यवस्थितम्] NW; मन्त्रमार्गव्यवस्थितः K

मन्त्राख्यं कथयिष्यामि देव्याया गदितम्पुरा ॥ 4:135 ॥

चतुःस्रोता मया पूर्वं श्रुता देव्याः प्रसादतः ।

ते सर्वे कथितास्तुभ्यं निस्सन्दिग्धा द्विजोत्तमाः ॥ 4:136 ॥

पञ्चमन्तु परं स्रोतं [[शि]] --- ।

[6] कथितं देवदेवेन किम्भूयः श्रोतुमिच्छथ ॥ 4:137 ॥ ° ॥

॥ ⊗ ॥ इति निश्वासमुखतत्त्वसंहितायां चतुर्थः पटलः ॥ ° ॥

श्लोकशतं सप्तत्रिंशोत्तरम् । चतुःस्रोताः श्लो 643 ॥ ⊗ ॥

4:135 मन्त्राख्यं] NW; मन्त्राख्यो K 4:135 गदितम्पुरा] NW; गदिता पुरा K 4:136 चतुःस्रोता] K; चतुस्रोता N; चतुश्रोता W 4:136 देव्याः] K; देव्या NW 4:137 स्रो-
तं] N; स्रोतस् K^{pc}; स्रोतो K^{ac}; श्रोत W 4:137 श्रोतुमिच्छथ] NW; श्रोतुमिच्छथः
K 4:137 चतुर्थः पटलः] NW; चतुर्थपटलः K 4:137 सप्तत्रिं°] conj.; सप्त = N;
सप्तविं° KW 4:137 चतुःस्रोताः] K; चतुस्रोताः N; चतुश्रोत्रा W

